

ÚVODNÍ SLOVO

Shodou okolností má redakce Proletkultu krásnou příležitost, že může toto první číslo účelně věnovati památce dvou velikých bojovníků ubitých pro věc proletariátu a revolučního socialismu, a tak nejdůstojnějším způsobem zahájit časopis věnovaný úkolům proletářské kultury.

Róza Luxemburgová a Karel Liebknecht! Již ten, kdo si přečetl jejich dopisy z vězení, poznal, jak hluboké duše socialistické padly v lednu 1919 rukou zákeřných vrahů vlasteneckých, jací velicí lidé, jimž denní boje politické neotupily mysl ani srdce a kteří zachovali si až do své smrti srdce soucitné a hluboký zájem kulturní stejně jako revoluční odvahu a obětavost.

Nemnoho podobných jmen revolučních mohli bychom si napsati se stejnou láskou a úctou na průčelí budovy pro proletářskou kulturu, budovy, pro kterou chceme i tímto časopisem aspoň základy a lešení stavěti. Jsou dosud velmi vzácní socialisté, u nichž revoluční nadšení a obětavost a kulturní cit a zájem byly by v hloubi nitra tak nerozlučně spjaty jako u těchto dvou moderních hrdinů revolučního socialismu. Zejména jsou téměř neznámi dosud u nás, kde skuteční revolucionáři mají obyčejně malé pochopení pro kulturu a kulturní pracovníci bývají vlažni v akcích politicko-revolučních.

A přece právě my komunisté musíme býti revolucionáři *úplnými*, náš zájem musí býti pokud možno nejméně jednostranný, pokud možno nejvšestrannější, do všech směrů souměrně rozložený jako košatý strom. Vždyť nám přece neběží pouze o nějaké vítězství volební, o dobytí tolika a tolika mandátů nebo snad dokonce ministerských křesel (jako nějakým sociálpatriotům), nýbrž o něco mnohem většího, neskonale vyššího: o proměnu světa, o radikální změnu všech společenských řádů! A toho můžeme dosíci jen revolučním přesunutím moci z vládnoucí třídy měšťácké na zotročenou třídu proletářskou, což opět podaří

se dokonale jen tehdy, když proletariát vyzbrojí se i zbraněmi ducha tak dobře, jako jimi vyzbrojeno jest měšťáctvo.

Až do nedávné doby krmena byla pracující třída hlavně odpadky z měšťácké tabule; nedovedlo se nic jiného, a proto dělnické strany, sociální demokracie stejně jako národní socialisté, vychovávaly proletariát kulturně k maloměšťáctví, které ubíjelo často i přirozený revoluční pud dělnictva, otupovalo jeho třídní vědomí. Komunistická strana však první pochopila, že tohle nutno od kořene změnit, že revolučního ducha dělnictva nutno soustavně prohlubovati ve všech směrech, jeho třídní vědomí probudit i z hlediska kulturního a také kulturně postavit proletariát na vlastní nohy.

Není to úkol snadný, zápas se starými metodami a předsudky nebude lehký, mnoho omylů se provede, než kulturně vzdělávací a propagační úsilí strany najde svůj určitý a soustavný směr, ale to je vedlejší: hlavní věc jest, že je tu již vůle odstraniti dřívější šlendrián a jasné vědomí, čeho nám třeba.

Týdeník Proletkult jako ústřední orgán proletářské kultury v Československu bude ochotnou a nestrannou, ale ovšem i do všech důsledků komunistickou oporou tohoto kulturního úsilí strany. V jistém směru není to časopis nový: jak mnozí soudruzi vědí, předcházela jej Červen, ovšem jako časopis víceméně soukromý, který v posledních dvou svých ročnících věnován byl otázkám proletářské kultury především. Týdeník Proletkult musí však nyní míti na zřeteli širší masy strany a vyhovovati jejich potřebám.

Bude to podle možnosti činiti dvojím směrem. Předně běží jistě o to, aby uvědomělý dělník náš a soudruh našel v něm srozumitelnou a povzbuzující četbu jak poučnou, tak zábavnou (což jest sice špatné, ale obvyklé dělení) a pak i informace a pokyny pro sebevzdělání. Po druhé půjde nám i o to, abychom získávali a udržovali našemu hnutí a naší straně mladé síly kulturní, abychom pomáhali novým a mladým pracovníkům vědeckým i uměleckým proniknouti k srdci proletariátu.

Redakce vynasnaží se, aby pro každého povolného

soudruha bylo ctí spolupracovati v komunistickém orgánu proletářské kultury a Proletkult byl přísným obrazem všech kulturních snah tíhnoucích do komunistické budoucnosti. Vynasnaží se, aby každý dělník našel v něm povzbuzení pro své zápasy s nelidskou společností, revoluční materiál pro své debaty i chvíle oddechu, četbu užitečnou a příjemnou.

Ale jsme chudí jako celá naše proletářská strana, a proto budeme moci svým slibům plně dostáti a své dobré úmysly uskutečniti jen tehda, když naši soudruzi opravdu pochopí veliký význam Proletkultu pro sebe a komunism a budou jej hojně odebírat.

PROTIKULTURNÍ HOSPODÁŘSTVÍ MĚŠŤÁCKÉ REPUBLIKY

„Mohu dát s dobrým svědomím svědectví tomu, že pokračujeme. Poměry všude se lepší.“

President Masaryk na Nový rok

Měšťácké kruhy naší republiky, žijící politicky a sociálně ze dne na den, mohou býti opravdu spokojeny. Jsou bez budoucnosti, neboť budoucnost chystá se povaliti je a zničiti, jsou bez veliké vůdčí myšlenky, neboť myslí jen na to, jak by ještě na chvíli zachránily své panství a svůj vykořisťovací systém, mají tudíž radost, když okamžitá situace zdá se nasvědčovati tomu, že jejich pořádek vydrží ještě několik měsíců. A to jest dnes prozatím pravděpodobno, třebaže Západ i Východ jsou sudy prachu, do nichž může snadno zaletěti náhlá jiskra katastrofální, která i nás zatopí požárem.

Všecko se u nás dnes děje po chuti měšťáků, a vykořisťování jest chráněno a podporováno všemi vládnoucími činiteli, veškerou státní mocí. Den ze dne pokračuje snaha zkonsolidovat ve všech směrech reakční stát proti pracujícím lidu. Podporují se všechny instituce a prostředky, které udržují lid v porobě tělesné i duševní.

Základní ideou státu měšťáckého jest dnes ochrana peněžních žoků. Nic jiného. A za tři léta naší „samostatnosti“ všechny vlády a vládnoucí třídy se statečně přičiňovaly, aby tato „idea“ krok za krokem byla prováděna. To *byl* smysl všeho odsunování zásadních reforem, dokud byly snadno proveditelné, — jak jsme byli jeho svědky v počátcích republiky a jejího zákonodárství. To je pravý smysl dnešního snižování mezd a platů, všech protikulturních a protilidových opatření.

Jak jsme v předešlém čísle tohoto listu zaznamenali, nečiní například vláda zhola nic proti vzrůstu vináren (které místo skutečného vína prodávají umělé a jedovaté pří-

pravky), neboť zde běží o velké zisky několika vinařů a vinařských společností, zato však čelí uvolnění obchodu s knihami, zase jen, aby nebyly poškozeny zisky koncesovaných knihkupců. To jest však kapitola pro sebe, k níž se ještě vrátíme a posvítíme si na knihkupecký mor v republice. Není tomu tak dávno, co jistý český spisovatel vypravoval v novinách o svém rozhovoru s bývalým ministerským předsedou a dnešním ministrem vnitra Černým, u něhož se ucházel o zvýšení penze: stěžoval si, že při své nouzi nemůže si ani knížku koupiti, načež vysoký státní úředník mu odpověděl, že sám také nemůže dnes knih kupovati. Zdá se tedy, že knihy v „republice Masarykově“ jsou jen luxus, jež si může dovoliti pouze důkladný keřas.

Ale keřasové a měšťáci rodoví i novopečení, kteří v nedávné době ukládali své zisky také do knih, jsou zásobeni a jejich zájem o knihu přestal opět od té doby, co peníze jsou vzácnější. Kdo tedy zbývá? Knihy kupovány jsou opět pouze těmi, kdož je skutečně čtou, kdož jich potřebují; je v republice totiž ještě trocha takových lidí, třebaže nejsou mezi nimi ministerští předsedové a držitelé politické moci. Jsou to většinou malí lidé, jsou to hlavně učitelé a jiní státní zaměstnanci, kteří se příkladem svých vrchních pánů neřídí.

Tedy výhodná konjunktura válečná a poválečná pro odbyt literatury pominula, co z ní tu a tam zbylo, z toho mají zisk toliko výrobci a nakladatelé škvárů, jež některé firmy dovedou rozšiřovati v desetitisících ke škodě literatury dobré a účelné. A dobrá kniha je dnes opět odkázána toliko na „idealisty“ z vrstev nezámožných, a právě jejich nejvydatnější v tomto směru část teď koalice a vláda ochromily finančně svým barbarským útokem na platy státních zaměstnanců.

Jest pravda, mohou nastati v životě národa tísně, kdy všechny vrstvy musí důkladně zmírnit své požadavky, kdy zájem celku vyžaduje, aby jednotlivec radikálně omezil své potřeby, a kdy pak i kniha ustupuje snad do pozadí. Ale tyto důsledky tísně mohou býti uznány a prováděny jen tehdy, když není pochybnosti o provádění spravedlivém

a když jiných možností není. U nás však pravý je opak pravdou.

Veškery hospodářské snahy republiky vycházejí ze stanoviska, že kapitalistické zisky nesmějí býti ohroženy, aby „nebyla podlomena podnikavost“, a že tudíž jest především na širokých vrstvách pracujícího a konzumujícího lidu, aby se obětovaly pro „blaho státu“. To jest jedna věc, základní příčina nespravedlivosti, která pobuřuje a bude vždy právem pobuřovati.

Ale při nelidském snížení platů učitelům a státním zaměstnancům běží ještě o druhou věc: vláda byla by mnohem více uspořila, aniž poškodila drobné lidi, kdyby byla počala spořiti tam, kde se rozhazuje ve velkém a způsobem mravně nejzavržitelnějším. Vláda měla a má zkrátka jinou možnost a nebyla nucena sáhnouti na existenci pracujících.

V nedávných dnech bylo v novinách, i měšťáckých, a v parlamentě odhalováno, jaké ohromné obnosy vyhazují vládní kruhy:

1. na zakupování pochybného tisku,
2. na vládní žurnalistiku vůbec,
3. na špiclovský systém,
4. na politickou korupci,
5. na vyslaneckou reprezentaci atd.

Pouze to, co vypravují poslanci ze Slovenska, kdyby se dostalo v plné nahotě na veřejnost, stačilo by přesvědčiti každého slušného člověka, že nebylo třeba sahati na platy státních zaměstnanců, poněvadž dvojnásobný, trojnásobný peníz by se ušetřil, kdyby — nehledíc ani k tomu, co zhltné nenasytné ministerstvo národní obrany, které umí také švihácky rozhazovati — finanční zdroje republiky nepřelévaly se tak hojně do nějakých záhadných fondů, z nichž vláda zakupuje časopisy i lidi a platí nejpitomější špiclovský aparát, jakého není na celém světě, do fondů, jejichž účtů veřejnost v demokratické republice nikdy nespatří.

Proto se stal zločin — bezpráví, jež se nejvíce vymstí na poli kulturním. Peníz, o nějž koalice a vláda olupují státní zaměstnance, jest brán především domácí kultuře, protože

těžce postihuje vrstvy, které pro věci kulturní mají poměrně nejvíce účinného porozumění.

Mocní tohoto světa ubíjeli barevné národy a rasy předem kořalkou a křesťanstvím, než je zotročili; buržoazie má stále dobrou vůli provést to stejně s pracujícím lidem i dnes. O kořalku je postaráno podporou, kterou vláda poskytuje vinařům, a křesťanství, které se vyžilo, je nahražováno spiritismem a vlasteneckým „idealismem“.

Vládnoucí kruhy budou ovšem poukazovati na oficielní osvětové akce: na zakládané knihovny, na okresní osvětové sbory atd. Ale tato oficielní činnost osvětová je pravidelně zcela řemeslná, mechanická, „všenárodní“, tj. bezduchá, a může poskytnouti širším lidovým vrstvám místo zdravých názorů jen trochu vědomostí víceméně nesoustavných, a má-li nějakého ducha, pak tu má pravidelně převahu duch čistě měšťácký, a z činnosti osvětové stává se činnost ohlupovací. Oficielní osvětová činnost je spíše nebezpečím pro pracující lid než jeho posilou. Pracující třídy byly vždy systematicky udržovány na nízké úrovni, ta je v zájmu buržoazie, a proto to, co vládnoucí třída na poli osvětovém pro ně činí, nebude nikdy ani zdravé, ani upřímné.

Pracující třída jest, i pokud běží o kulturu, odkázána na sebe, na svépomoc. Vládnoucí třída je i v tomto směru dějinný nepřítel třídy pracující.

Toto poznání mělo by se dnes ujmouti i u státních zaměstnanců všech kategorií. Státní zaměstnanci, především učitelé, měli by konečně pochopiti, že nejen z trucu, ale přímo z povinnosti jest jim ignorovati oficielní podniky osvětové a bez nebezpečného měšťáckého nebo vládního prostředníka dorozumívati se i kulturně přímo s ostatními vrstvami proletariátu.

Protikulturní hospodářství naší republiky jest zločinné, ale zároveň je to přirozený důsledek měšťáckého panství v tomto státě — proto jen společná fronta pracujících proti buržoazii i na poli kulturním může čeliti těmto zločinům a napravit aspoň částečně zlo, jež z nich plyne.

Jinak také my můžeme dáti s nejlepším svědomím svědectví tomu, že tento stát za tři léta své existence učinil

ohromné pokroky k nejbezohlednějšímu měšťáctví a že podmínky pro reakci a duševní tupost se báječně zlepšily. A že proto jsou již legiony těch, kdož tento stát v jeho dnešní formě z hloubi duše nenávidí.

Až se bude jednou psáti historie sociálně demokratické zrady — rozumí se historikem nejen objektivním, ale i osvěceným a socialistickým —, nespokojí se tento dějepisec jistě tím, že pouze řekne: Vůdce zradili. Půjde hlouběji. Proklepe podstavec, na němž vůdce stojí jako veřejná socha, a najde trhliny a dutá místa, vyšetří zdivo, základy, půdu.

A tu asi rozdělí pak vinu podle skutečnosti a snad pozná, že zrada vůdců nestala se na jedné straně bez viny proletariátu a na druhé straně že největší část viny mají prostředníci mezi vůdci a masami — říkáme jim bonzové.

Vůdce je koneckonců člověk odpovědný. Jeho osobnost je úplně veřejná. Může býti kdykoliv pohnán k odpovědnosti před nejširším fórem, každé slovo, které pronese, zavazuje jej a každý člověk postupem času vidí jeho statečnost nebo zbabělost, jeho upřímnost nebo faleš, jeho schopnosti a povahu. Vůdce má riziko. Je tu na bílém dni, vidíme jej a můžeme jej sraziti, když se nám nelíbí.

Zradí-li, je část viny často na těch, kdož ho nedovedli prohlédnouti a včas sraziti. Nezřídka stává se, že masy pozorují dobře křivou cestu svého vůdce, a přece nedovedou odolati jeho zjevu a vždy znova dají se jím zaváděti. Jsou spoluvíníkem na tom, stane-li se zrada.

Ale hlavní příčina a největší nebezpečí zrady jest v bonzech.

Bonzové — to nejsou vůdce v pravém smyslu slova, to jsou podvůdce a funkcionáři třetího a čtvrtého řádu, napolo skrytí v organismu strany, kteří jsou však v ustavičném a těsném styku s určitými částmi nebo skupinami strany jako jejich činovníci, každý se svou jako pastevec stáda.

Bylo již často hovořeno o konzervativní povaze tohoto živlu jako celku, v němž samozřejmě jsou výjimky, ale jenž — všeobecně vzato — vyznačuje se zvláštním duševním stavem.

Zájem bonzův je těsně spjat s materiálním zájmem jeho skupiny, a běží mu ovšem o to, aby se udržel v čele skupiny, která je silná.

To samo o sobě není ovšem nic špatného, nebylo by nic špatného, kdyby zájem bonzův na materiálním vzrůstu jeho skupiny a na jeho úloze v této skupině odpovídal přesně zájmu strany jakožto organizace, která není samoúčelná, nýbrž jen prostředkem k dosažení určitého cíle. Ale bonz nebyl by právě bonzem, kdyby nebyla mu vším jen pevná půda pod nohama, čili ona kariéra nepříteliš hlučná a veřejná, ale jeho maloměšťácké aspirace úplně uspokojující, která z něho činí malého generála, zatímco program strany je proň pouhým kusem papíru a cíl strany něčím velmi nepohodlným, k čemu je nebezpečno směřovati.

Sociálně demokratičtí bonzové byli hlubokou a tučnou půdou, z které vybujela jako z dobrého pařeníště smělá sociálně demokratická zrada, svými výhonky obepínající v jedné chvíli celý státní aparát, jenž jí poslušně sloužil.

Bonz je povahou protirevolucionář, chce mítí pořádek a pokoj, bezpečný příjem, dobře jdoucí mechanism, život bez nebezpečných otřesů. Revoluční akce je mu proti mysli, poněvadž ohrožuje dobrý chod mechanismu, jež bonz řídí, poněvadž pastevci může jeho stádo rozpráshit: život vyjede z pohodlných kolejí, všecko je vydáno napospas náhodě a bude asi nutno začít znova, až se bouře přezene. Ale bonz touží po duševním i tělesném poklidu maloměšťákově.

Proč se však tedy ocitl ve straně, která měla nebo má revoluční cíl?

Bonz vyjde z proletariátu. Jako sta a tisíce dělníků zařadí se jednoho dne do dělnické strany, je mlád, má větší nebo menší dar řeči, stane se na určitém místě jednookým mezi slepými. V době mladického rozmachu životního měl snad víru a zápal, s léty přichází praktický smysl. Jeho přesvědčení, o němž často mluví, není opřeno o skutečnou znalost věci. Má neurčité socialistické názory, které mohou odbočiti časem stejně dobře napravo

jako nalevo. A když jeho místo ve skupině, kterou vede, se upevní, zmoudří na maloměšťáka.

Neběží mu vždy jen o holou existenci; potřebuje k ní i radosti, kterou mu poskytuje vliv, jež má na své okolí. Je přesvědčen o své převaze nad soudruhy, které vede opatrně a moudře, nikoli aby prováděli program, obětovali se pro cíl, nýbrž aby se udrželi pohromadě.

Jako jeho skupina jest mu i celá strana něčím samoúčelným.

Nikdy nesvolí dobrovolně k akci, která by stranu poškodila (materiálně, organizačně), ale zachovala program, splnila povinnost, přiblížila k cíli. To je pro něho „idealismus“, jež ztrácuje. Vůbec rád se posmívá „idealistům“, cítí se náramně povýšen nad ně, mluví a jedná s nimi jako s omezenými.

Bonz je „praktik“. A především se domnívá, že zná masy a že dosáhl stykem s nimi praktického vyškolení, které mu dává právo mluvit a jednati za ně.

Bonz tvrdí, že ví, co masy chtějí a jak se s nimi má jednati. Na tomto tvrzení jen druhá polovina však je poněkud pravdivá. Bonz umí se svou skupinou šikovně jednati, aby dělala, co si sám přeje. Co si opravdu masy přejí, zejména skutečné masy ve chvíli velkých bojů a rozhodnutí, co jest v jejich zájmu a v zájmu jejich ušlechtilého cíle, o to se bonz valně nestará, to je mu naopak překážkou, kterou po všechna léta svého působení šikovně buď odstraňuje, nebo obchází. Jeho snahou je právě, aby skupinu sobě svěřenou odvedl co nejdále od každého zásadního boje, vyžadujícího obětí, od každé nepohodlné akce, od všeho zkrátka, co by ohrozilo samouúčelnou sílu skupiny, na jejímž těle se pevně usadil, a jeho vlastní klid.

Nepatrná inteligence a veliká domýšlivost, charakter hrubé služby, která se stala náhodou paničkou, nechť k vyšším projevům života, jednostranný zájem organizační a čistě materiální činí z bonzů příklady toho, jak socialista nemá vyhlížeti.

A poněvadž bonz je v malé míře prostředníkem mezi masami a jejich vůdci, jest jeho existence stálou přípravou

ke zradě: informuje vůdce protirevolučně, poskytuje mu možnost, aby se mohl odvolávat na úsudek a přání zezdola; vždyť bonzové reprezentují domněle vůli lidu.

Tak se chystá zrada, když doba je vhodná, když masy dřímou a jejich bojovnost načas polevila. Bonzové pracují v skrytu; zrada, která se jednoho dne objeví před celým světem, jest především dílo jejich podzemní činnosti.

Bonzové jsou veliké nebezpečí. Bonzové jsou rozkladný jed v těle socialistické strany. Sociálně demokratická zemřela jimi pro všechny skutečné socialisty.

Když jsem na počátku letošního roku přišel do kulturní rady Proletkultu se skromnou myšlenkou, abychom uspořádali v červnu letní slavnost nového rázu, přiznávám se, že jsem neměl ještě na mysli dosahu a velikosti, jichž tento podnik nabude, jakmile náš proletariát vezme tuto myšlenku za svou, a že jsem především myslel jen na to, že mohli bychom pěkným způsobem něco vydělati pro potřeby Proletkultu, který je nejchudší institucí strany. Ještě když kulturní rada a pak i exekutiva strany návrh schválily, zdála se věc velmi vzdálena mohutného podniku manifestačního a trvala jen jako projekt slavnosti, která bude sice velká, ale nesetká se s takovým porozuměním, aby se vyšinula nad lokální projev a nabyla rozhodného významu pro celou stranu.

Dnes jest již jinak.

Při ochotě, s kterou myšlenka Komunistických letnic setkala se u všech závažných činitelů strany, při úsilí, které pro zdar manifestace a slavnosti vyvinuli soudruzi z krajského Proletkultu pražského, po projevech porozumění a horlivé účasti, které jsme slyšeli na obou schůzích zástupců politických, odborových a kulturních organizací naší strany, nelze o tom již pochybovati, že Komunistické letnice budou manifestací, která bude nejen mohutná, ale vysloví také jasně a úplně svou revoluční ideu.

To, več jsme zpočátku neodvažovali se příliš optimisticky doufati, že totiž při Komunistických letnicích ustoupí pouhá slavnost do pozadí a vynikne především revoluční význam manifestace, to se uskuteční rozhodným způsobem.

*

Jak jsme již napsali v tomto listě, bude 11. června poprvé v dějinách socialistického hnutí v českých zemích uvědomělý proletariát hromadným a mohutným způsobem

manifestovati pro svou kulturu a poprvé tomuto slovu a pojmu dá veřejně a jasně svůj vlastní, samostatný smysl jako souboru svých vzdělávacích a výchovných snah opravdu již socialistických a revolučních.

Přihlásí se veřejně a okázale k „barbarství“ třídní výchovy revoluční, vědom si již jasně toho, čeho chce a musí touto výchovou dosíci. Doprší touto první velkou manifestací pro svůj Proletkult svou výstavbu organizační a programovou, vyřkne poslední, ale nejzávažnější slovo svého odboje proti měšťáctvu.

Manifestace komunistického proletariátu pro revoluční jeho Proletkult bude historickou událostí v dějinách našeho socialismu.

*

Měšťáctvo se svou směšnou domněnkou, že jeho kulturní snahy mají ráz všenárodní, všelidský a obecně platný, uzavírá jako třída první epochu lidstva, která se vyznačuje stavem neuvědomělosti lidstva jako celku. Ten, dnes tak ohavný, soubor předsudků kastovních, nacionálních, rasových, náboženských, morálních, politických a hospodářských, jímž se vyznačuje měšťácká kultura, to moře zlořádů, prýstící z měšťáckých pojmů a institucí, jako jest dnešní soukromé vlastnictví, rodina, vlast, jsou základem kultury vládnoucí třídy, jsou kolektivním projevem třídním, třídním statkem rozviklaným, k zhroucení sešlým, ale měšťáctvo popírá stejně jeho třídnost jako jeho sešlost, protože jeho způsob myšlení slepě odmítá historický materialism a vědecky logické hledisko vývojové.

Ale měšťáctvo je poslední třída v lidstvu, která z neuvědomělosti považuje svůj třídní způsob myšlení za obecně platný a brzdí vývoj lidstva k beztřídnímu životu společenskému a k mezinárodnímu hospodaření.

Přichází proletariát, aby vystřídal v třídním panství měšťáctvo, ale zahajuje přitom novou epochu lidstva, stav uvědomělosti, protože vypovídá boj všem předsudkům, které znemožňují sociální harmonii a mezinárodní hospodářství, prohlašuje svoje třídní za přechodné a chce své

diktatury vědomě použití k tomu, aby třídy odstranil a odstranil i hranice, které znemožňují racionelní hospodářství mezinárodní k prospěchu celého lidstva.

Stojíme na rozhraní epoch, jsme svědky toho, jak s buržoazií končí stav neuvědomělosti, nezralé klackovitosti lidstva jako celku, a s proletariátem počíná epocha uvědomělých snah o sbratření všech pracujících národů.

Naše doba je jednou z nejzávažnějších dob lidského vývoje. A proletariát povstává tu jako jediná třída, která má veliký sociální ideál a dovede pro tento ideál se obětovati do všech důsledků, která zná své dějinné poslání a dovede se k němu vyzbrojiti.

Vyzbrojila se politicky a odborově a teď sahá konečně i po soustavné výzbroji kulturní, po revolučním vzdělání a revoluční výchově.

*

Ale jen svépomocí a proti měšťáctvu dojde proletariát svého cíle. Jen když úplně se postaví na vlastní nohy. Jen když nasadí si velmi dobré masky proti jedovatým plynům, vycházejícím z toho, co buržoazie tu a tam milostivě předhazuje pracujícímu lidu jako ovoce své kultury.

A pro tohle a za tohle právě budeme manifestovati o Komunistických letnicích.

1. Že každý uvědomělý proletář chce a musí dokonale prohloubiti své třídní vědomí a úplně poznati dějinnou úlohu své třídy. Že *to* je hlavní věc a základ jeho revolučního vzdělání, na němž dnes, v době trvalé a největší občanské války, nejvíce záleží.

2. Že všechny ostatní vzdělávací a výchovné snahy, pokud jde o všeobecné poznatky vědecké, o poměr k umění, o tělovýchovu, o mravní zásady atd., musí proletariát podržiti myšlenke své revoluce a že jest nám se starati, aby každý náš soudruh v první řadě nabyl vědomostí posilujících jeho třídní vědomí a jeho revolučnost a spíše se varoval vědomostí a zálib ostatních, uspávajících revoluční-

ho ducha, než jimi byl přetěžován nebo odvracen od nejhlavnější věci.

3. Že náš proletariát pochopil nebezpečí skryté pro něj v dnešní kultuře měšťácké a v činnosti oficielní lidové propagandy osvětářské, která rozšiřuje úmyslně i bezděčně všechny měšťácké předsudky a jedy politické, hospodářské, společenské i kulturní. Že tudíž chceme se co nejvíce emancipovati z ovzduší této měšťácké kultury a stavěti základy k vlastní revoluční, bojovné kultuře proletářské, která jest předsíní budoucí pokojné kultury komunistické.

4. Že na podkladě této všeobecné vzdělávací a výchovné práce revoluční nutno zaříditi instituce pro speciální vzdělání a výchovu zvláště nadaných proletářů, budoucích budovatelů a funkcionářů socialistické republiky, vůdců její politiky, ředitelů její výroby, spotřeby a směny, tvůrců jejích zákonů a řádův.

To je úkol našeho Proletkultu, to je závěrečný úkol přípravný k úplné emancipaci pracující třídy.

11. června veřejně a mohutně dá proletariát Velké Prahy jménem všeho revolučně a třídně uvědomělého proletariátu Československa najevo, že tento úkol pochopil a přijal za svůj s celou svou revoluční odhodlaností.

Každá strana je živoucí organism, ve kterém něco odumírá a něco se rodí, ve kterém to kvasí, kypí a proudí, ve kterém jsou síly, jež pobádají a pudí vpřed, i síly, jež brzdí a uspávají. Úplná vnější i vnitřní jednota programová a taktická je možná snad u malé sekty, ale nikoli u veliké strany, která nestojí, která nemůže a nesmí býti nikdy hotova, nýbrž ustavičně zápasí s měnícími se poměry, ustavičně překonává překážky, bojuje, prodírá se, vítězí nebo sklízí porážky a neúspěchy.

Je naopak známkou zdravé strany, projeví-li se v ní v mezích programu všemi přijatého a v mezích nutné kázně ideové a taktické směry vzájemně a loajálně spolu zápasící. Je to zcela normální a zdravý zjev, má-li strana například — jak se tomu dnes říká — svou pravici a levice, a jen dnešní malicherná, zlomyslná, mravně i intelektuálně nevážná žurnalistika vykřikuje hned planá proctví o rozvratu té neb oné strany, projeví-li se v ní ideové nebo taktické rozpory, přijde-li v ní veřejně ke slovu nějaká opozice.

Ale pro velkou a zdravou stranu jest naopak naprosto nutno, aby její vedení kontrolováno bylo přiměřenou opozicí, a problém zdravé strany jest jen v tom, aby jak pravice její, tak i levice věděly vždy jasně, co chtějí, a aby to, co chtějí, bylo v souladu s programem a cílem strany.

V tomto směru, ale ve smyslu mravně negativním, zařídila se u nás nejlépe strana národně sociální, která, jsouc v jádru jen obchodní podnik, pěstuje si uměle a vědomě domácí opozici, která jí nadhání mládež a udržuje ve straně zdání ideového života, kterým se přikrývají a vyšňořují politické i nepolitické obchůdky. Taková strana, která se přes opovržení všech politicky poctivých lidí udržuje při značné poměrně síle pouhou šikovností, je sice smutným vysvědčením pro úroveň českého života po-

litického, ale zároveň svědectvím, že existence křídel v některé straně sama o sobě není pro stranu škodlivou ani nečestná, aby jí bylo zatajovati.

Straně komunistické musí ovšem v této věci jíti o zdraví morálnějšího rázu, než je zdraví strany národně sociální. Strana komunistická je nositelka nejvyššího a vlastně jediného ideálu naší doby, reprezentantka nejsilnější a nejušlechtilejší třídy dnešní společnosti, a budoucnost státu je především v jejích rukou. Strana komunistická má ohromnou odpovědnost, ale má také nejsilnější a nejjasnější program, opřený o faktický vývoj dnešní společnosti, pročez nejenže by dobře snesla silný vnitřní kvas, nýbrž má přímo povinnost podporovat ve svém lůně myšlenkový ruch i taktické proudy v mezích nutné disciplíny stranické, které ovšem komunistická strana vyžaduje mnohem více než kterákoli strana jiná. V mezích této disciplíny má a musí komunistická strana prováděti také soustavnou sebekritiku i v dobách pro sebe nejhorších, jdouc přitom jako za svým vzorem za komunistickou stranou ruskou.

Proto mohli bychom jen vítati, že v předchozích měsících objevily se před soudružskou i ostatní veřejností známky vnitřního kvasu v naší straně, jakési symptomy a předzvěsti toho, že také v naší straně krystalizuje se pravice a levice čili zdravý vnitřní život, jehož netřeba skrývati, a jemuž naopak třeba poskytnouti kdy, aby vyžrál, ideově se vyhranil a rozdílly taktické přesně vyslovil.

Nicméně naše radost z takového zdravého zjevu, užitečného a nezbytného právě ve straně tak mohutné a rozhodné, jako jest strana komunistická, byla by dnes ještě poněkud předčasná.

Dvě směrů, které se projevíly řečmi soudruha Jílka a soudruha Šmerala na schůzi rozšířené exekutivy Komunistické internacionály v Moskvě, nemožno dosud v jich vzájemném poměru považovati za zdravý základ pro odpovědnou pravici a levici v naší straně.

*

Proletkult Komunistické strany Československa, vyrůstaje organicky z poměrů ve straně i v zemi svého působení, přijal logicky za svůj první úkol propagandu myšlení a cítění opravdu komunistického.

To je nezbytnost v zemích bez sociálně revoluční tradice, kde odvislost od měšťácké kultury zvrhuje se i v proletariátu v nejnebezpečnější druh maloměšťácké polovzdělanosti, štítící se každé myšlenky do důsledků revoluční; to je nezbytnost ve straně a pro stranu, která vznikla jako strana masová z mas donedávna ještě sociálně demokratických a nesoucích na sobě všechny stopy předválečné maloměšťácké výchovy sociálně demokratické.

Zdravý, ale neurčitý pud revoluční převedl do naší strany masy včera ještě sociálně demokratické: povinností strany jest, aby tyto masy pokud možno uvědomila opravdu komunisticky, a to je přirozeně hlavně úkol Proletkultu.

To je úkol radikální, levý. V tomto smyslu musí a bude Proletkult státi na nejkrajnějším křídle naší strany. Jest mu zárlivě střežiti programovou čistotu strany, jest mu propagovati zásadní revolučnost do všech důsledků, jest mu stavěti hráze oportunistu bezděčnému i úmyslnému, a to hráze nejpevnější: z třídního uvědomění komunistického především dole, v proletariátu.

Proletkult půjde tudíž a musí jíti s každým proudem ve straně, který bude chrániti zásadovou čistotu strany a pečovati o to, aby komunistické zásady a komunistická taktika byly upřímně prováděny a straně byl zachován za každou cenu revoluční komunistický charakter.

Jaké tudíž může býti stanovisko Proletkultu ke zmíněným „směrům“, jež právě ze strany vyvěřely na veřejnost?

Řekli jsme již, že naše radost z nich jako ze zjevu zdravého a potřebného byla by poněkud předčasná. Neběžít prozatím o směry skutečně vyhraněné, které by věděly jasně, co chtějí, nýbrž jde tu spíše jen o dvě různých nálad, jimž jejich představitelé nemohou nebo nechtějí dosud dáti přesného jádra. Taková nevyhraněnost však, trvá-li déle, je škodlivá jako kalná voda, jako nejasné ovzduší, podporující nedůvěřivost a tichošlápství. V tomto

směru je naše strana v přechodném stavu, který nesmí dlouho potrvati a který jistě ihned zmizí, jakmile nový výkonný výbor strany ukáže pevnou ruku a odstraní krizi disciplíny, která dnes v naší straně panuje jako přirozený důsledek minulosti většiny a mládí celku.

Ale běží snad o to, abychom řekli, na kterou stranu v této chvíli měly by se sympatie Proletkultu přikloniti podle jeho programu a úkolu, třeba prozatím jen zcela platonicky.

Jako ochránce ideové i taktické čistoty komunistické nemůže Proletkult přirozeně nikdy úplně sympatizovati se směrem, který se jednou vyvine v naší pravici a jehož mluvčím je soudruh Šmeral. Pružná politická linie tohoto směru je naopak to, proti čemu měl by Proletkult ustavičně a loajálně stavěti zásadní tvrdost a taktickou přímost jako nezbytný korektiv. Naproti tomu nutno uznati, že směr soudruha Šmerala jest jediný, který jde svou bezpečnou a poměrně jasnou cestou, která by ostatně sotva byla straně nebezpečna, kdyby ve stínu osoby soudruha Šmerala nekrčili se mnozí, kteří nevybředli dosud z mentality úplně sociálně demokratické a nepřejí si nic jiného než vrátiti se k předválečné politice socialistické, která jde velmi k duhu straně, ale musí končiti v kritickém okamžiku zradou proletariátu. Příliš mnozí soudruzi považují za samozřejmé, že komunistická strana stane se pomalu reformistickou stranou a historie bude se jednou opakovati.

Opozice, za kterou promluvil soudruh Jílek, jehož osoby vážíme si stejně jako osoby soudruha Šmerala, měla by nám býti tudíž bližší.

Ale opozice musí představovati přímý a vyhraněný směr, nesmí se vyhýbati odpovědnosti a nesmí choditi postranními cestičkami, má-li vzbuzovati důvěru a úctu. Opozice nesmí býti několikačlennou kavárenskou společností, která na veřejnost projevuje se jen veřejně nesrozumitelnými vtipy v satirickém časopise. Opozice nesmí býti osobní a malicherná. A radikální opozice nesmí si libovati v plechovém zvuku silných slov, ale při vši vůli vzbouřiti masu

a připravovati revoluci i cestou nelegální, musí viděti svůj hlavní úkol v tom, v čem jej vidí i Proletkult: v revolučním uvědomění komunistickém a v důkladném vymýcení všech zbytků sociáldemokratismu z našich řad.

Takové opozice dosud však nemáme. Soudruh Jílek mluvil žel jen za skupinku, která nemá vždy dosti odvahy vyjít na světlo a jejíž někteří členové, pokud pracují, projevují více sociálně demokratické mentality, než dalo by se očekávati. Sektářský a pučistický duch (v pražském smyslu ovšem) ovládá dosud příliš tyto nespokojence, než abychom mohli v nich viděti jádro blahodárné opozice, které strana naše rozhodně potřebuje.

Doufáme však, že poměry v naší straně uzrají do sjezdu tak, že sjezd sám přinese dokonalé vyjasnění a zvolí takový výkonný výbor, aby naše *mladá* strana mohla se konečně organicky vyvíjeti ve stranu ve všech směrech a složkách komunistickou.

Místo Proletkultu v takové straně bude vždy nalevo, ale pochopí se teprve tehdy, až strana se uzdraví ze svých dětských nemocí a setře se ze sebe všechny zbytky sociáldemokratismu.

Vývoj náboženských, soukromovlastnických, vlastenec-kých, rodinných a jiných předsudků, které charakterizují dnešní buržoazii a příkře ji odlišují od proletariátu komunis-ticky uvědomělého, představuje křížovou cestu lidstva za uvědomělostí, zralostí rozumovou i citovou. Tyto předsud-ky ve svých různých obměnách nebyly ovšem vždy pou-hými předsudky (tj. veličinami výrobní situací překona-nými), nýbrž vyplývající z daného stavu výroby a myslí lidské znamenaly postupně vždy vyšší a vyšší vymoženost lidského bytí, třebaže byly vždy také opřeny o vládnoucí kastu nebo třídu jakožto kastu nebo třídu nejchytřejší. Ale nyní jejich vývoj končí, stávají se pro stále širší a širší vrstvy lidstva opravdu jen pouhými předsudky zatěžují-cími vývoj lidstva a vyzývajícími k revoluci, která by je odstranila. Skutečně osvícení duchové moderní doby, po-kud měli odvahu mluvit jasně, ztratili je již. Většina lidstva trpí jimi nesmírně, zlo, jež tyto předsudky plodí, je nespočetně větší než dobro, jež tu a tam v poměrech méně vyvinutých mohou ještě způsobiti. Rodí nejčastěji jen prázdné formy, za nimiž stojí ve skutečnosti jen nepatrná menšina, využívající jich k vykořisťování a zotročení většiny.

Náboženství. Náboženství odumřelo nejen v srdci lidstva jako činitel etický, nýbrž i v rozumu lidstva jako organizá-tor kulturní nadstavby. Světová válka, v níž náboženství vůbec nehrálo úlohy, leda u polodivošských živlů moslim-ského světa, byla toho nejlepší důkaz. Jednotlivci skutečně náboženští jsou stále řidší a řidší. „Koníčkem“ je nábožen-ství již jen lidem slabomyslným nebo popleteným. Pro jiné je vysokou hrou intelektuální, aby dokázali svou akrobatic-kou duchaplnost (Chesterton). Často zvrhuje se v pověru spiritistickou a okultistickou. A pokud filosofie a básnictví hrají si s náboženskými pojmy, vzniklými koneckonců z ne-vědomosti, i tu tato hra má všechny známky úpadkového

zjevu. Náboženské strany politické, strany klerikální, jsou výdělečné podniky. Jejich početný růst v našem světě znamená, že neuvědomělá část společnosti chce se pověřou zachrániti před revolucí. Frázi, dnes tak pitomou, že „lid potřebuje náboženství“, vyvrací nejlépe jednak skutečná beznáboženskost většiny, jednak úspěch marxistického komunismu jakožto zdroje nové světské víry a organizátora moderního proletariátu, bouřlivě uchváceného dějinným materialismem a vývojovým pojetím světa. Náboženství je dnes buď zástěrkou spekulace, tudíž pokrytectvím, nebo — pro jakousi menšinu omezených lidí — opiem.

Soukromé vlastnictví. Soukromé velkovlastnictví kapitálů a výrobních prostředků odhalila naše doba jako loupež. Nic již neodstraní živelného odporu většiny proti velkokapitalistům jako základnímu zlořádu. Jsou ustavičným terčem veřejné i tajné nenávisti a opovržení. Sami, nejsou-li posedlí snem, jako někteří miliardáři američtí, že filantropie spasí lidstvo, cítí špinavost své existence a stávají se surovými jako středověcí rytíři loupežní, jejichž jsou pravnuky. Viz například vůdce lupičů bankovních u nás. Pád soukromého velkovlastnictví je zcela připraven jak výrobní situací, tak ideově i mravně. Jest pouhou otázkou nejbližších dob.

Soukromé vlastnictví střední a malé potrvá patrně o něco déle. Soudíme-li podle ruských zkušeností, nedá se odstraniti dekretem, nýbrž organizačním rozvojem výroby a distribuce státní a kolektivní. Ale jest velmi pravděpodobno, že výchovná a organizační úloha státního socialismu bude splněna velmi rychle, jakmile revoluce a diktatura proletariátu bude provedena ve všech rozhodujících státech, a tím zaručena mezinárodní součinnost při budování sociálního hospodářství směrem ke komunismu. Bylo by tudíž — mimochodem řečeno — nesprávně a nebezpečno, kdybychom z oportunních důvodů — jak se dnes již tu a tam děje z nedosti správného pochopení všeobecného významu „nové hospodářské politiky ruské“ — zdůrazňovali příliš nutnost zachování soukromého vlastnictví středního a malého, jež pro nás komunisty může znamenati jen

zlo, dočasně z hospodářské nutnosti trpěné. Z dočasných nutností praxe a taktiky nesmíme dělati zásady a články programové.

Přesto, že lidé honí se dnes za soukromým vlastnictvím přímo horečně, aby si v těžkých dobách hospodářských krizí a bojů zajistili výhodnější hospodářskou pozici a nebyli pouhými otroky námezdnými, přesto, že soukromé vlastnictví vůbec je odstranitelné jen vývojem socialistické výroby a distribuce v periodě diktatury proletariátu, přece vývoj myšlení a cítění, rostoucí z výrobních poměrů, nezadržitelně směřuje proti soukromému vlastnictví vůbec. Vzrůstající touha i skutečnost hospodářské neodvislosti ženy od muže, rozklad rodiny, vzrůst institucí pro hromadnou pomoc vzájemnou a steré symptomy jiné, o nichž dalo by se promluvit jinde podrobně, ukazují přes orgie sobectví v dnešním rozvráceném okamžiku k nepříliš daleké době, kdy soukromé vlastnictví bude obecně považováno za jho, za obtíž. Přesto, že máme dobrý smysl pro nutné kompromisy, jichž je a bude mnoho a jež jsou a budou těžké, přesto, že nám revoluce není rušitelkou organické přeměny kapitalistického hospodářství v hospodářství komunistické, nýbrž je nezbytnou podporou její, nemůžeme my komunisté, pokud nám komunism není jen otázkou politické strany, ztratiti ani na okamžik z mysli *cíl*, v jehož lesku dnešní doba soukromého vlastnictví představuje dobu barbarskou. V dnešní kapitalistické společnosti je svoboda opravdu jen měšťácký předsudek; volným bude člověk teprve tehdy, až komunism zbaví jej jha soukromého vlastnictví vůbec.

Vlastenectví. Světová válka rozbila vlasti hlavu. Těch několik lidí, kteří myslí dosud poctivě vlastenecky, myslí úžasně hloupě. Jejich rozumy jsou pusté fráze. Prodlužují-li se logicky, docházejí k nejčernější reakci, namáhají se marně proti proudu společenského vývoje. Jsou pouze směšni jako dr. Kramář nebo Viktor Dyk. Jinak všude, kde běží o vlast, myslí se nikoli na vlast, nýbrž na kapsu. Nesitelných důvodů rozumových pro vlast již nenajdeme. Všecky rozumové důvody čelí proti vlasti. Celkové výrobní

poměry světa již volají po mezinárodním hospodaření, jež by přineslo blahobyť všem; vlast je překážkou, vlast je zločin na miliónech chudáků. Vlast je nelidská obluda, která v zájmu svých kapitalistů ničí výrobky a plodiny, které by zachránily jinde lidi před smrtí hladem. Vlast je dnes netvor, jež krmí žárlivý soukromý kapitál, aby mu pomáhal vykořisťovati národy.

To ví dnes každé malé dítě. Ale citově lpějí ještě mnozí na vlasteneckém předsudku, protože prodělali zápasy o národní samostatnost, protože citově ještě neuvěřili, že je to zhora jedno, kdo je vykořisťuje. Ale lavina proletariátu cítícího mezinárodně roste nezadržitelně z hospodářských poměrů. V světové federaci sovětských republik a mezinárodního hospodářství roztaje vlast jako dubnový sněh.

Rodina. Rodina je v rozkladu jako všechny soukromovlastnické instituce. Mravně je odbyta. Harmonická rodina je vzácnost, snad jen zbytek neplodného měšťáckého konzervatismu. V ohromné většině případů je ustavičnou válkou, hřbitovem lásky, vzájemným znásilňováním, mravním a intelektuálním travičem dětí, brzdou vývoje, klackem pod kola revoluce. Jakmile dáte ženám hospodářskou samostatnost a děti státu, oddychnou si statisíce jako po zlém snu, v nějž se zvrhá každé milostné jaro. Rodina je rozumově i mravně odbyta, poněvadž socialism je na pochodu. Dokud rodina trvá a liberalism ve výchově, není možná soustavná a racionelní výchova k socialismu. Vítězný proletariát musí dáti děti svému státu, jednotné socialistické výchově, a tím vezme rodině poslední důvod existence. Teprve po pádu rodiny může z komunistické školy vzejíti zdravé pokolení skutečně socialistické.

Ostatní předsudky. V dnešním společenském řádu trpí lidstvo ovšem ještě mnoha jinými předsudky, vyplývajícími více nebo méně, přímo nebo nepřímo ze základních předsudků předešlých. Právě proto, že tu běží již jen o předsudky, a nikoli skutečné potřeby, jsou jimi celé třídy naší společnosti zatíženy jako noční můrou. Takovým předsudkem jest například *svoboda*, prázdný pojem v dnešní společnosti. Malý národ obětuje životy i statky, aby si dobyl

svobody, ale dostane se z jednoho područí do druhého, snad ještě horšího: v předešlém, zjevném područí sílil mravně zápasem se svým utiskovatelem, mohl platiti za národ svobodomyšlný, pokrokový, demokratický, v područí novém, nezjevném pro většinu, proti němuž nedá se zjevně a přímo bojovati, opit svou „svobodou“ chátrá mravně, stává se reakcionářským, policajtským, tupým. Anebo: Tovaryš, dělník blouzní o „svobodě“ samostatného živnostníka, uspoří si trochu grošů a osamostatní se, aby z otroctví námezdného vlezl do otroctví maloživnostníka, neschopného konkurence a ztrácejícího pomalu v těžkém boji o existenci své rodiny veškeren lepší smysl svého bytí. Tak touha po svobodě zabíjí.

Předsudek jiného druhu je například *luxus*. Způsob života velkých vlastníků, kteří nevědouce co s penězi zařizují se nikoli půvabně a pohodlně, jak by měl býti zařízen každý člověk, ale s pitomou honosivostí nestoudných bařtipánů, svádí střední i dělnické vrstvy k napodobení. Pan profesor nebo úředníček musí míti salón a platiti činži naprosto neúměrnou jeho gáži, — aby se reprezentoval. Dělník kupuje od potulných agentů nevkusné barevné reprodukcce hloupých obrazů v pozlátkových rámech ze sádry, kupuje ohavné vázičky, hrnečky, vyřezávané rámečky, zkrátka luxus mu přístupný. Nebude pochyby o tom, že vnějšek, v němž by účelnost, prostota, vkus a pohodlí snoubily se v ladný celek, vyhovoval by většině přes všeobecnou zkaženost vkusu, ale těžko začítí, když druzí nezačli a když spekulace s lidskou hloupostí zahrnuje tě náhražkami.

Podobné předsudky druhu nejružnějšího zná každý ze svého okolí. Jedněm se směje a druhým sám podléhá, třebaže pravidelně s jistou nechutí, bez vnitřního přesvědčení o jejich nutnosti.

Všecky tyto vyjmenované předsudky se všemi ostatními podružnými tvoří tedy společně onu ohavnost dnešní společnosti, o které dnes tak často slýcháme z nejružnějších stran, ohavnost společnosti, která vývojem výrobních poměrů je zcela podkopána, všem protivná a pro revoluci připravená.

Běží tu o poslední stádium lidského vývoje, charakterizovaného neuvědomělostí lidstva jako celku. Epocha neuvědomělosti lidstva končí, klackovitý věk lidstva počíná přecházeti ve věk zralosti. Výrobní poměry, mysl i citovost skutečné elity lidské a nové třídy, jež uchopí se vlády po porážce měšťáctva, jsou připraveny na nový řád, ruskou revolucí zahájilo lidstvo epochu uvědomělého vývoje ve znamení marxistického komunismu. Počíná opravdu konec starého světa, jehož idoly náboženské, hospodářské, politické, sociální a mravní jsou pro většinu již jen pouhými předsudky, byť někdy ještě nezcela doznanými.

Posledním živitelem těchto idolů k smrti odsouzených je buržoazie, třída měšťácká, poslední třída epochy neuvědomělosti. Přes veškeren zdánlivý lesk svůj jest odsouzena k smrti s řádem, jež ve svém sobeckém zájmu udržuje, a zhyne jako poslední třídní představitelka lidské hlouposti.

Sláva měšťáctva jest již pouhý klam a mam:

1. Výrobní poměry dávají nezadržitelně moc do rukou vykořisťovaných nad vykořisťujícími. Moc dělníkovy třídy je nesmírná, a dělnická třída je si toho stále více vědoma a výrobními poměry vedena k organizaci stále dokonalejší, to jest: opravdu mezinárodní a opravdu bojové a cíle i prostředků znalé (Třetí internacionála).

2. Měšťácká třída ztratila tím smysl existence své, a tudíž i ideální cíl, pro který by bojovala. Zápasí jen o to, aby dobu svého třídního panství, a tím svůj blahobyt a svá privilegia na útraty vykořisťovaných, o několik let prodloužila. O nic jiného jí neběží a běžeti ani nemůže.

3. Je vnitřně dezorganizována krajním individualismem jako důsledkem svého úpadkového stavu. Každý hrabe především pro sebe.

4. Z hlediska hospodářského odsouzená k zániku, politiky nikoli již soběstačná, nýbrž odkázaná na pomoc sociál-patriotických zrádců ze řad proletariátu, mravně rozrušená divokým egoismem, jest buržoazie i kulturně v koncích: netvoří, hraje si jen. Nemůže již vytvořiti slohu, toť důkaz její impotence. Měšťácký vědec nebo umělec je pouhý akrobat pro zábavu malých kroužků.

A přitom buržoazie, aby nebylo pochyby o jejím příslušnosti k epoše neuvědomělosti lidstva, zatvrzele vydává své třídní názory a předsudky za nepomíjející vlastnictví lidstva a všechny ideály proletariátu prohlašuje za utopii, ač její řád byl světovou válkou úplně rozrušen a proletariát již již sahá jí na hrdlo. Jsouc dosti školená a obratná, aby dovedla tu a tam udělati správnou diagnózu, žvaní jako nemluvně, mluví-li o důsledcích a budoucnosti.

Tedy nic naplat: z hlediska tvůrčí činnosti pro lidstvo je buržoazie mrtvola a minulost na věky věkův, a nová směrodatná, tj. vládnoucí třída řekne:

Náboženství je opium pro slabomyslné, soukromé vlastnictví je loupež a jho, vlastenectví je podvod nebo jed, rodina je neřest, smrt předsudkům, pod nimiž sténáme, život sovětům a diktatuře proletariátu, která jediná je schopna urovnati cestu socialistickému řádu, k němuž nutí společnost hospodářský i sociální vývoj!

Třídou, která to řekne, která to řekla již a které nic na světě již nezabrání, aby se nestala třídou vládnoucí, je třída dělnická, proletariát. Proletariát, reprezentovaný přirozeně svou nejuvědomělejší částí, třídně organizovaným dělnictvem průmyslovým, je první třída v dějinách lidstva, která vypověděla přímý boj *všem* tíživým předsudkům starého světa, nezastírajíc přitom své *třídní* povahy. Proletariát je první třída, která neujímá se svého třídního panství, protože je třeba pánů a otroků, nýbrž proto, že rozpoznala nutnost nezastírané a vědomé diktatury pracujících k tomu, aby třídy vůbec byly odstraněny a zájmy pracujících celého světa uvedeny v soulad na základě mezinárodního hospodářství socialistického. Proletariát je první třída, která se nevydává za něco jiného, než jest, nýbrž byvši svými vědeckými vůdci přivedena k poznání své dějinné úlohy, chce ji stejně loajálně jako energicky splnit, přizpůsobujíc se vývojovému řádu světa a hospodářským jeho základům.

S buržoazií končí epocha neuvědomělosti lidstva, proletariát zahajuje epochu uvědomělosti, epochu mezinárodního sbratření hospodářského i politického, jež odstraní

postupně všechny dnešní tíživé předsudky a položí základ k blahobytu pro všechny.

Proto je proletariát jediná třída dnes, která má veliký sociální ideál, za nějž dovede bojovati, trpěti, umíratí. Skutečné moderní hrdiny rodí jen sociální revoluce dneška. Proletariát má nejkrásnější úlohu na světě, dějinnou úlohu vyšší, než měly třídy předchozí, úlohu, která zahajuje novou epochu lidstva, druhou epochu jeho vývoje, věk uvědomělosti a zralosti.

Na tuto svou dějinnou úlohu může býti uvědomělá dělnická třída se svými tvůrčími duchy právem hrda, ale je třeba i, aby se vědomě a co nejlépe připravovala k dokonalému provedení toho, co vývoj lidstva jí uložil.

Demokratický ideál liberálních myslitelů a politiků vyvolal v době svého rozkvětu a své mravní síly jistě mnoho krásných a dobrých bojů za emancipaci mravní, kulturní i politickou. Dnes je však v úplném rozkladu: odhalil svůj třídní původ a třídní zaujatost, prokázal svou chybnou ideologickou povahu, a jakmile se střetl s ideálem socialistickým, zvrhl se zcela přirozeně v pouhé reakční heslo, které slouží všem nepřátelům nového pořádku k ubíjení proletářské revoluce ve velkém i v malém.

Demokracie je dítko liberální buržoazie, zrozené pro její potřebu; demokracie měla vždy své „nesnáze“, jakmile chtěla býti domyšlena nad zájem třídy, z které a pro kterou vznikla. To se nejlépe vidí dnes, kdy se střetá s myšlenkou sociální a především hospodářské spravedlnosti, představovanou socialismem.

K tomu nebyla dělána, zde nutně selhává. Její původ je liberální: *každý* může se obohatiti a státi pánem, má-li přiměřeně špičaté lokte, ale *každý* může také zemřít hladem, nemá-li kapitálu ani vykořisťovací schopností. Měšťáctvo, opírajíc se o přírodní filosofii, která mu byla tak milá a užitečná, založilo svou demokracii na „boji o život“, v němž domněle nejschopnější vítězí.

Nejschopnějším v demokracii je však ten, kdo se dovede zmocniti výrobních prostředků — byť hlavním z nich byla jen velká plechová huba — a náležitě jich ve svůj prospěch využít. Masy pracujících zůstávají podnoží těchto vyvolenců, tvořících jádro vládnoucí třídy.

Tak v demokracii politická vláda je pravidelně v rukou obratných povýšenců, vynesných na povrch důvěřivostí mas, organizovaných ve stranách, skutečně však vládne tu moc hospodářská, soustředěná v průmyslovém, bankovním a agrárním velkokapitálu.

Demokracie je tudíž lidovládou jen potud, že lid má všeobecné hlasovací právo, aby si mohl voliti své „zástup-

ce“, aniž má však možnost správně souditi nebo včas se opravit. Naopak, je předem vždy zpracován tak, aby volil co nejhůře, a je-li později rozčarován, pošlou se na něj bodáky a kulomety.

Měšťácká demokracie je nejpokrytečtější systém, jaký kdy na světě byl zaveden. Nejvíce se namahá zastříti, že je terorem vládnoucí třídy majetných, nejvíce snaží se dokázati, že poskytuje lidu za nos voděnému veškerá práva slučitelná se zájmem státu.

A přece nemá zhola nic společného se skutečnou lidovládou, která je prozatím utopií. Zastupitelský a parlamentární systém, jímž má dojít svého výrazu vůle lidu, je ve skutečnosti spíše obrazem nevědomosti a bezradnosti mas. Lid tu nic nevede a ničím nevládne, nýbrž jest veden proti sobě samému a ovládán v zájmu svých vykořisťovatelů z vlastního nebo nepřátelského tábora.

Demokratický ideál nebyl by se dal však realizovati, ani kdyby jeho rodičem a nositelem nebylo sobecké měšťáctvo, protože chybělo to hlavní: stejnoměrné uvědomění a vzdělání lidu, jehož buržoazie ke vzdělání vůbec nepřipustila a jež uvědomovala a vychovávala na svého otroka. Skutečná demokracie (= lidovláda) je možna teprve ve společnosti, kde nebude tříd a kde bude nejméně státu, kde nebude nadvlády, protože *každý bude moci vládnouti jen sám sobě*.

Dnes je demokracie pokrytectvím, jednou z pustých frází, jimiž měšťáctvo a jeho sociálně patriotičtí nohsledové zaslepují pracující lid.

Proto má každý komunista s tímto slovem velmi opatrně jednati a takzvaných demokratických zásad nemá se dovolávati. U komunisty předpokládáme, že zná povahu dnešního třídního zápasu a jest úplně informován o pravé úloze komunistického předvoje. Proto demokratická písnička čpí u něho nebezpečnou demagogií.

Kdyby masy pracujícího lidu byly již dnes schopny vždy a všude rozpoznati správně, oč běží, nebylo by vůbec třeba komunistického předvoje a události naší doby měly by zcela jiný ráz: po poválečném vichru revolučním nebylo by nastalo dnešní poměrné bezvětrí.

Komunistický předvoj socialistického proletariátu je tu proto, aby masy harangoval a vedl, nikoli však aby byl sám jimi, jejich rozmary zmítán a postrkován.

To musí býti očividno v celé komunistické straně ve velkém i v malém.

Komunistická strana je stranou proletariátu, je jeho předvojem, jehož úlohou je vésti proletariát ke konečnému vítězství. Tato vůdčí úloha nedá se však splniti takzvanou demokratickou cestou, nýbrž jen tuhým centralismem a tuhou kázní stranickou.

K této vůdčí úloze nestačí dobrá vůle pologramotných nespokojenců nebo přirozeně revolučních povah: dosavadní vývoj Třetí internacionály, která první pojala vůdčí úlohu sociálně revoluční opravdu vážně a poctivě, ukazuje, kolik vědomostí, kolik studia, kolik diskuse, kolik zkušeností je třeba, aby se šlo správně, a co platí pro celou Internaciálu, platí i pro každou komunistickou stranu, pro každou komunistickou složku, pro každou komunistickou organizaci.

Nikdy dosud v socialistickém hnutí nebyla zdůrazňována tak potřeba toho, aby teoretický základ socialismu stal se v jádru nacvičeným katechismem každého soudruha a byl úplně ovládán každým soudruhem vůdčím. Nikdy žádné učení nenáboženské nebylo šířeno do nejširších mas tak houževnatě, jak se to — povšechně vzato — děje s marxistickým komunismem. Toť proto, se komunistický předvoj proletariátu splní své poslání jen tehdy, bude-li jeho úroveň nejvyšší. *Soudruh stojící v popředí a komunisticky nedostatečně myslící může naši věc více poškoditi než celý pluk nepřátel.*

Z toho plyne, že jen nejschopnější lidé mají míti vůdčí místa v komunistické straně a že komunistické soudruhy a organizace třeba tak vychovávat, aby této zásady přísně dbali. Jen tehdy vykonáme dobře svou věc, když dobří komunisté postaví na odpovědná místa komunisty nejlepší.

To je příliš ovšem samozřejmé, aby to mohlo vzbuditi odpor.

Ale stejně důležitá je druhá věc, která ostatně je jen důsledkem předchozí zásady: Postaví-li komunisté na

vůdčí a odpovědná místa po zralé úvaze vynikající sou-
druhy, dokud nemají příčiny z tohoto místa je odvolat, jest
jejich povinností nejkomunističtější ponechat jim přiměre-
nou volnost v akci a podrobiti se jim do všech důsledků.
To je komunistický centralism a komunistická kázeň.

A tu jsme konečně u hlavní věci. *Jménem demokracie po-
rušují se i v komunistické straně zásady nezbytného centralismu
a nezbytné kázně. Jménem demokracie skládají se různé naše odborné
sbory často z delegátů vysílaných svazy a korporacemi po náhodné
volbě místo ze sil skutečně odborných, schopných a tvůrčích. A jmé-
nem demokracie rozhodují a veřejně usuzují někdy o nejchoulostivěj-
ších otázkách soudruzi, kteří patří předem ještě do komunistické
školy.*

Ano, jako je velmi demokratické, když ve státě každá
strana hrabe jen pro sebe a nehledí na zájem celku, tak je
také velmi demokratické, když ve straně každá složka,
každý kraj, každá instituce, každý časopis dělá svou politi-
ku. Ale je to komunistické, je to prospěšno, možno, dovo-
leno ve straně komunistické?

Ano, je také velmi demokratické, když kdokoli dostane
slovo, ale je to komunistické, aby toto slovo vážilo jen
proto, že ten, kdo je pronáší, má například za sebou tolik
a tolik let bývalého sezení v sociální demokracii, ale o mar-
xistickém komunismu nemá dosud zdání a povahou je nej-
čistší maloměšťák nebo dokonce protirevolucionář?

Je nesporno, že v naší KSČ jsou krajské exekutivy, které
dovolávají se demokracie a autonomie, aby mohly dělati
separatistickou politiku, prospěšnou snad krajské kvantitě
strany, ale nebezpečnou její kvalitě a celé straně. Je rovněž
nesporno, že celé složky dovolávají se demokracie, aby se
mohly vymknouti co nejvíce z rámce strany. Je nesporno,
že jednotlivci provozují politiku, která nesouhlasí vždy
se zásadami strany a s usneseními její exekutivy. Konkrétní
případy jsou známy a netřeba se o nich zde šířiti. Jen to
nutno přiznati, že z komunistického hlediska patří na tyto
zjevy co nejrychleji nejen silná ruka, nýbrž silná pěst, ať
se dějí zprava nebo zleva.

Neméně škodlivé a nebezpečné, třebaže méně známé,

jsou však i jiné „zjevy demokracie“, s nimiž setkává se například náš Proletkult.

Jsou soudruzi, kteří považují za vrchol státnické moudrosti komunistické — někdy běží ostatně ještě o jinou moudrost, či lépe řečeno chytrost —, když celý místní nebo krajský Proletkult zbudují na systému delegátů.

Ve velkém městě nebo v kraji, který nemá nouzi o odborné a výchovné síly, svolává se ustavující konference Proletkultu ze samých delegátů všemožných složek, z nichž třeba většina dokonce ze revnivosti je tajně nebo i veřejně proti Proletkultu, a na této konferenci zvolí se výbor rovněž ze samých delegátů, z nichž pak jedni práci Proletkultu sabotují, druzí nemají o ní valného ponětí, a celý Proletkult je pak veden jedincem jednookým mezi slepými, ač místo nebo kraj má k dispozici řadu vhodných soudruhů, kteří vidí oběma očima. — My to děláme demokraticky! toť pak chloubka jednookého, ale ve skutečnosti je tímto demokratickým Proletkultem jen on sám, což je ovšem velmi známý a všeobecný důsledek demokracie.

Upřímně a velmi krátce řečeno: soudruzi, kteří se ohánějí demokratismem, jsou vždy trochu podezřelí, hlavně jsme-li přesvědčeni, že vědí, co činí. V komunistické straně demokracie může mít jen špatný zvuk, aspoň pro toho, kdo ví, co za ní může stát a kam může vést v dnešních poměrech. A to má vědět každý komunista.

Jsme tedy proti demokracii jasně a poctivě — nikoli však proti diskusi, která se u nás často s ní spojuje podle výroku Masarykova. Naopak.

V komunistické straně je diskuse nejnezbytnější věc, diskuse přímá, jasná, nebojácná.

Proč?

Především proto, že jen diskusí dá se docílit jasné ovzduší pro zabezpečení centralismu a kázně.

Soudruh postavený na vůdčí místo musí mít, jak jsme řekli, přiměřenou volnost k akci a jistotu, že skutečně vede a má důvěru, to je předpoklad komunistického centralismu. Ale aby jednal správně a energicky, musí znáti poměry, v nichž pracuje, nejen z osobní zkušenosti, která nebývá

vždy úplná, ale i z toho, co se projevuje soudy a úsudky pronášenými v soustavných diskusích. *Diskuse pročišťuje komunistické ovzduší pro komunistickou akci.*

Hledme, abychom na vůdčí místa stavěli soudruhy opravdu vynikající. Ponechme jim tolik akční volnosti, mnoho-li se jí snáší s disciplinovanou stranou. Podrobme se jejich velení, jako vojáci podrobují se svým důstojníkům v den bitvy. Poslušnost a důvěra jsou pro nás základem řádné strany, a touto poslušností a důvěrou jsme povinni svým vůdcům tak dlouho, dokud je ponecháváme na jejich místě. Ale přitom ani shora, ani zdola nebraňme diskusi jasné a upřímné, neohlížeje se na to, že neloajální lidé z protivných táborů snaží se jí využít. Budeme pak pracovat v ovzduší stále čistém, stále znovu pročišťovaném, a to nám bude zdrávo.

Nejsme stranou masovou proto, aby masy nás unášely, nýbrž abychom masy vychovávali a vedli k revoluci. To se děje mimo jiné také jednak veřejnou diskusí, jednak pevným vedením, které necouvá před demokratickými záchvaty neukázněných jednotlivců nebo složek. Ta okolnost, že jsme masovou stranou, nebrání nikterak tomu, abychom měli přísně vykrystalizované jádro, které je bezpečně a neochvějně komunistické a dovede centralism a disciplínu provádět stejně pevně jako osvěceně. Naopak, toto jádro je nezbytné.

Nabudeme ho, když odstraníme ze strany všechny demokratické fráze a všechny složky i vůdčí jednotlivce podřídíme silnou rukou usnesením exekutivy mezinárodní i domácí. Aby však tato usnesení mohla býti správně chápána i nejširšími kruhy strany, je právě třeba zřetelné diskuse.

KSČ je dosud stranou velmi mladou, a ani nemůže tudíž býti zevně i vnitřně dokonale vybudována. Kdo se domnívá, že KSČ je stará strana a nepotřebuje všechno znova promyslet i vystavět, protože předcházelo tolik a tolik let zkušeností sociálně demokratických, není komunist. Sociálně demokratická minulost většiny jest mnohem více přítěží než ziskem. Proto máme před sebou velikou řadu otázek, vývojem věcí dokonce stále se množících,

otázek teoretických, taktických, organizačních, ba i mravních. O těchto otázkách právě třeba diskutovati ustavičně a houževnatě, aby jak činitelé vůdčí, tak i davy naše měly úplně jasno: oni o tom, jak se z různých stran na určitý návrh reaguje, tyto o tom, oč ve skutečnosti běží. Jen pak mohou býti všechna usnesení jednak správná, jednak správně chápána, jen pak možno je také silnou rukou prováděti. —

Dnes již buší na bránu naší strany řada otázek zvláště naléhavě. Příští sjezd naší strany bude nucen rozhodovati o mnoha věcech veledůležitých. Tento sjezd musí také dáti nejrozhodnější sankci komunistickému centralismu a komunistické disciplíně.

Proto je třeba, aby již nyní — je vlastně naspěch již! — všechny naléhavé otázky byly prodiskutovány — a nejen v Praze —, prodiskutovány a promyšleny. Na sjezd nesmí přijíti žádný soudruh slepý. Jen skrz naskrz uvědomělý sjezd zodpoví správně otázky sobě předložené a zvolí takový výkonný výbor, jakého komunistická strana potřebuje.

Proletkult míní v této době co nejvíce přispěti k tomu, aby v naší KSČ diskuse stala se obvyklým a zdravým zjevem. Je nám jistě dovoleno ve sloupcích tohoto týdeníku diskutovati teoreticky o každé otázce; ale dobrá zásada dělby práce povede nás k tomu, abychom tu diskutovali především o věcech nejbližších otázkám proletářské kultury a její organizace u nás.

Doufáme, že naši spolupracovníci i čtenáři dokážou svůj komunistický zájem hojným aktivním i pasívním účastenstvím na všech diskusích.

PROTI DEMAGOGII

„S naprostou rozhodností dlužno však odmítnouti, když mnohdy *vedoucí soudruzi* pro chvilkový zájem vlastní snaží se z různých důvodů osobní stranickosti podporovati proudy, o jejichž naprosté nesprávnosti a bezúčelnosti sami jsou přesvědčeni, a místo aby ku nápravě pracovali, svádějí věci úplně na scestí.“

Soudruh Zápotocký
v Komunistovi

Komunistická strana je revoluční předvoj proletariátu. To je smysl její existence. Kdyby přestala býti takovým revolučním předvojem, ztratila by smysl svého bytí, dostala by se do vod reformistických, v nichž mohla by uzráti jen k nové zradě dělnické třídy.

Jako revoluční předvoj musí býti komunistická strana přísná k sobě i k masám. I když jako naše představuje stranu masovou. Jako masová strana nemůže býti bez pevného komunistického jádra, které pracujíc pro masy vede je k tomu, co je prvním cílem komunistické strany, k revoluci, která potře nepřátelskou třídu a dá moc do rukou organizovaného proletariátu.

Přísnost k sobě i k masám je nezbytná ctnost komunistické strany. Pravda musí se tu říkati nahoru i *dolů*. Stará neřest, že nahoru se stále hrozí a dole se ustavičně lichotí, znamená v komunistické straně nebezpečí, na něž nutno stále upozorňovati v zárodcích a jež nutno všude vyhlašovati.

Dělnické skupiny tvořeny jsou stejně *lidmi* jako komunistické instituce nebo revoluční jádra. V řadách prostých dělníků jsou stejně *lidé* jako v kruzích vůdců a odborných pracovníků. Lidé různých povah a vlastností. Dobří i zlí. Dělnická třída je třídou budoucnosti, je to jediná třída, která má dnes veliký ideál a dovede pro svůj všelidský cíl bojovat a se obětovat. To neznamená však, že je v každém

svém údu nedotknutelná a posvátná, že je složena ze samých bytostí neomylných a andělských. Kdyby tomu tak bylo, nebylo by třeba vůbec komunistické strany, její propagační a výchovné práce: masy dělnické byly by již dávno věděly, co jest jim činiti, a byly by revoluci nejkrásnějším způsobem již dávno provedly.

Zradu, která byla připravována v socialistickém hnutí před válkou a provedena po válce, nespáchali jen vůdcové na dělném lidu, nýbrž také dělný lid sám na sobě. Nebyla by se stala, kdyby dělník byl všeobecně již náležitě uvědomělý, kdyby správně rozeznával vždy zájem své třídy a kdyby byl vždy dokonalým revolucionářem, který zájmu své třídy obětuje zcela svůj zájem osobní.

Dělnictvo nemá práva vyčítati všecko jen vůdcům, odborným pracovníkům a intelektuálům, tak jako tito kvalifikovaní pracovníci nesmějí veškeru vinu za nezdary svalovati na dělnické masy. Na obou stranách jsou lidé a na obou stranách je poměrný počet lidí špatných nebo neschopných nebo nedosti vědomých.

Proč voláme po zesílené propagandě, po komunistickém prohloubení strany, po systematické práci vzdělávací a výchovné? Proč dělnictvo samo, naše organizace samy naléhají, aby vzdělávací a výchovná činnost strany byla co největší?

Kdyby nikoli snad v nejširších masách dělné třídy, ale aspoň v dělnictvu komunisticky organizovaném, v naší vlastní straně byla u prostých dělníků již veškerá moudrost a obětavost, byla by přece tato činnost zbytečná a nevolali by po ní dělníci, ani vůdcové, ani revoluční pracovníci kulturní.

A tak dále.

Je zkrátka první známkou demagogie, hlásá-li se, že vedení všech věcí ve straně mají míti jen dělníci, aniž se přitom myslí na kvalifikované pracovníky, nebo chce-li se, aby všickni odborní zaměstnanci strany byli pouhými najatými námezdníky štábu čistě dělnického. Je to jen demagogie, hlásají-li podobné věci soudruzi stojící v popředí a mající sami většinou již velmi daleko k práci továrenské

a dílenské, neboť kdyby to nebyla demagogie, byl by to čirý obskurantism, čiré tmářství.

Ale to je demagogie, poněvadž jsou tu zkušenosti, a každý ví, že především ve straně komunistické je k odpovědným a vůdčím funkcím třeba dnes velmi důvtipu a vědění politického i odborného, a že tudíž prostý dělník, než by této kvalifikace dosáhl, přestal by zase býti prostým dělníkem a byl by asi také zařazen do kategorie intelektuálů — anebo zastával by funkci, k níž kvalifikace nemá. Je také známo, že nebyli to vždycky dělníci, kteří se osvědčili, když byli vyzdviženi ze svých dílen přímo na místa ve vedení. Domnívají-li se někteří soudruzi, že revolučnost strany byla by posílena a zaručena, kdyby vedení měli jen dělníci, je to veliký omyl: jsou právě revolucionáři rození a příležitostní, a kabát, který nosíš, na tom mnoho nezmění.

Jiné demagogické heslo jest, že platy zaměstnanců strany mají býti nivelizovány na úroveň normálních mezd dělnických, přičemž ovšem nemluví se o rozdílu mezi mzdou dělníka kvalifikovaného a mzdou dělníka obyčejného a vůbec se neříká, co je to normální mzda.

Proč kvalifikovaná a odborná práce je dražší než práce obyčejná, to mohou si soudruzi přečísti v některém marxistickém katechismu.* Že práce zaměstnanců strany, kteří mají plat za práci kvalifikovanou a odbornou, je práce skutečně kvalifikovaná, to se snad připustí. A vezmou-li se skuteční dělníci na potaz, zjistí se také, že za dnešního stavu kvalifikovaní dělníci manuální by se jistě vzbouřili, kdyby jejich mzda měla býti snížena na úroveň mezd nádenických. Proč tedy právě mzdy za kvalifikovanou práci intelektuální mají býti sníženy, je pochopitelné jen tehdy, vzpomeneme-li si, že v socialistických stranách byli vždy chytráci, kteří demagogicky štváli manuální dělníky proti intelektuálům, aby si při ohníčku takto vzniklém přihráli kašičku svých osobních zájmů.

Věc by nebyla příliš tragická — jsou to periodické umělé mráčky, z kterých není nikdy dešť —, kdyby naše strana

* Jeden vyjde v nejbližších dnech v nakladatelství strany.

měla nadbytek kvalifikovaných a odborných pracovníků intelektuálních a mohla odstrčit každého, kdo nechce nebo nemůže pracovat zadarmo. Ale naše strana, je-li na tom i lépe než například národní sociálové nebo i sociální demokraté, přece jen poměrně ke svým úkolům a ke své socialisticky nestejně úrovni (zděděné po sociální demokracii) má dosud nesmírný nedostatek kvalifikovaných sil v každém směru, takže každá překážka, která se činí vzdělávací a výchovné práci na jedné straně a mobilizaci vhodných sil intelektuálních pro naši věc na straně druhé, je zločin páchaný na naší straně a na budoucí naší revoluci.

Nesnaze a zkušenosti našich soudruhů v Rusku nejsou patrně ještě dostatečně výmluvné, aby překazily řemeslo demagogů u nás. Ale je třeba, aby především ze strany našich Proletkultů — které také mají již své zkušenosti o tom, jak vyhlíží práce a činnost v místech, kde není intelektuálních pracovníků — byla postavena hráz této demagogii. Je v zájmu naší strany i budoucí revoluční výstavby, aby co nejvíce intelektuálních pracovníků cítilo se mezi námi doma. K tomu musíme a budeme pracovat všemi prostředky, ať se to žárlivým lidem líbí, nebo nelíbí, neboť nechceme býti jednou odkázáni pouze na specialisty draze zakoupené pro naši věc, a přece ji sabotující. —

Demagogických hesel, která se u nás tu a tam v nynější době osobních půtek vyrojila, je celá řada, a všechna jsou stejně planá a odvádějí jen pozornost od toho, čeho naše strana nejvíce potřebuje: od opravdu komunistického prohloubení po stránce ideové i organizační. Jsou planá a svěžím větrem příštích bojů budou smetena. Přesto škodí, rozsévají nedůvěru, matouce poctivé proletáře. Proto před nimi varujeme, proto je třeba, aby skutečný proletariát náš nepropůjčil sluchu demagogii.

Umělecký plakát má již svoje dějiny, docela zajímavé. Silné, bohatě ilustrované svazky monografické byly o něm napsány a vydány. V různých muzeích nalezneme velké plakátové sbírky. Sloužil zpočátku hlavně různým podnikům rázu více nebo méně uměleckého, divadlům, tančírnám, výstavám, slavnostem. Později stal se všeobecným prostředkem reklamy obchodní.

Umělecky stál nejvýše a měl vůbec dobu svého největšího rozkvětu, sledovaného uměleckými kruhy i obecenstvem s čilým zájmem, v osmdesátých a devadesátých letech minulého století. Tehdy ve Francii kreslil na kámen Jules Chéret pro velké tančírny a kabarety pařížské své ohnivé a féerické plakáty zobrazující většinou tanečnice, Th. Steinlen své krásné kočky a revoluční dělníky a H. Toulouse-Lautrec své perverzní měšťáky a jejich rafinované milostnice — vedle mnoha jiných kreslířů i malířů nejen ve Francii, nýbrž ve všech civilizovaných zemích Evropy i Ameriky.

Tu sloužil umělecký plakát nejen podnikům a podnikatelům, kteří si jej pro svou reklamu objednávali, nýbrž sám o sobě představoval kus umělecké propagandy, jsa často smělým průbojníkem nového vkusu a nových tvárných myšlenek uměleckých.

Od té doby umělecký plakát vžil se všeobecně a natrvalo jako reklamní prostředek i ve světě obchodním, ale umělecká úroveň plakátové tvorby nevzrůstala, ba ani se nezachovávala vždy na snesitelné výši: nejednotné představy o tom, co umělecké jest a co není, které charakterizují dnešní rozvrácenou společnost, vrhaly na plakátová nároží spoustu nechutných mazanic vedle dobrých, ba někdy i výjimečně dobrých plakátů skutečně uměleckých.

Před válkou stal se v Německu malý pokus obroditi umělecký plakát na širší základně: několik umělecko-průmyslových kreslířů věnovalo se systematictější obchodnímu pla-

kátu, ale výsledky byly nejvýše jen vkusné, nikoli silné a nabádavé.

Náš svět nemůže, nemá sil ani vůle k tomu, nemá ani schopností, aby umělecký plakát udržel na vysoké úrovni a vědomě vedle reklamní úlohy konal jím i soustavnou propagandu uměleckou. Co jeden dobrý plakát mohl by vykonati dobrého, dvacet špatných plakátů předem několikrátě pokazí.

Z tohoto hlediska je historie uměleckého plakátu jako historie měšťáckého umění vůbec celkem uzavřena. Plakát sám však své úlohy nedohrál, a vedle více nebo méně úpadkových forem uměleckého plakátu měšťáckého, omezujícího se všeobecně na reklamu obchodní, vyrůstá z hlubin socialistického hnutí plakát propagační, politický a sociálně propagační, revoluční.

Nejmocněji a nejvšeobecněji vykvetl a rozvinul se až dosud v sovětské Rusi. Komunistická strana ruská i vláda ruská pochopily hned a správně velikou agitační a propagační hodnotu uměleckého plakátu a využily jí náležitě v širokém měřítku. Na sta různých plakátů agitačních a propagačních pracovalo a pracuje po celé Rusi pro sovětskou a komunistickou věc ve všech směrech. Umělecká úroveň a jakost jejich není prozatím nejvyšší, přehlížíme-li celá množství; tu a tam sice najdeme již i zde krásný plakát revoluční, ojedinělý zjev, ale jako celek znamená z hlediska uměleckého dnešní ruský plakát politický prozatím jen náběh, dosud velmi odvislý od úpadkových proudů měšťáckého umění.

Podobně je tomu v Německu a ve Francii například, kde ovšem plakátová propaganda revoluční nemohla dosíci tak velikých rozměrů, neopírajíc se o státní moc, nýbrž odkázána jsouc pouze na svépomocné prostředky revoluční a perzekvované strany.

U nás stalo se několik pokusů jen, které z různých důvodů nepovzbudily ani zájmu, ani chuti pokračovati. Naše nejlepší plakáty propagační jsou jak známo plakát *Komunistických letnic* (Süss) a plakát brněnské *spartakiády* (Süsser), jejichž úspěch byl nepopíratelný. Dva plakáty, které vy-

dala naše strana pro propagandu komunistického tisku, byly již méně zdařilé a nesplnily svého poslání. Plakát jednodušší byl poněkud suchý, plakát druhý, příliš složitý a kreslířsky málo šťastný, byl zkonfiskován. Akce tu podniknutá nebyla dosti uvážena, aniž obratně provedena z nedostatku zkušeností — a tak se stalo, že stesky, k nimž dala popud, vrhly svůj stín na plakátovou propagandu vůbec. Leckde vznikla domněnka, že tento druh propagandy není účinný poměrně ke své drahotě a že pro naše poměry není vhodný.

Ale pro jeden nezdařený pokus s novým prostředkem nesmíme odsuzovati prostředek ten vůbec. Plakátová propaganda je poměrně levná i vydatná, jen nutno věc vzít za pravý konec a necouvati, když se nám něco naší vinou ihned napoprvé nepodaří.

Prvním předpokladem zdaru je ovšem plakát *dobrý*, tj. *skutečný* plakát, nikoli ledajaká kresba za plakát se vydávající a málo společného s ním mající, s textem neorganicky na sebe přilepeným. Plakátové umění je hlučné a může býti třeba drzé jako vyvolávač nebo šlejfír, přivolává, křičí, buší do mimojdoucího barvami a tvary, jež mohou býti nejsmělejší a nejmodernější, jen když přilákají pozornost a jasně vysvětlí mimojdoucímu, oč běží. Písmo má tvořiti s obrazem organický celek, nebýti pouhým jeho přílepkiem, a nemá ho nikdy býti mnoho. Plakát nemá vypravovati celé bajky, nýbrž jen upozorniti naléhavě na věc, o které mimojdoucí informuje se pak na náležitém místě. Tedy plakát nesmí býti všední a složitý: chodec pospíchá, nemá kdy luštiti rébusy špatného písma nahromaděného, ale musí si zapamatovati heslo, jméno, titul atd.

Druhou nezbytností je, aby plakát přicházel lidem na oči často a po delší dobu. Plakát, jež ochotné ruce soudruhů v noci přilepí a stejně ochotné ruce policajtů časně ráno strhnou, nemá ovšem smyslu a představuje jen revoluční skutek kocourkovský. Nemůžeme-li revoluční plakát konfiskovatelný rozšířiti v tisících, ne-li po ulicích, tož aspoň po domácnostech, vydáme plakát nekonfiskovatelný a postaráme se, aby skutečně visel všude. K pravé ilegální pro-

pagandě nejsou přece drahé plakáty, nýbrž laciné letáky. U nás není však překážky, aby racionelní plakátová propaganda nemohla se provádět soustavně.

Máme tolik a tolik organizací, to znamená: nejméně také tolik veřejných místností, jež jsou nám k dispozici v této věci. V každé místnosti, kde se scházejí naši soudruzi, mohou a měly by viseti naše propagační plakáty. V každé dělnické domácnosti, která má na stěnách obrazy (zpravidla nejšpatnější, třeba v „pozlacených“ rámech), mohou a měly by viseti revoluční plakáty. Kus za jednu až dvě koruny!, ale umělecká a propagační hodnota tisíckrát větší, než je pochybná hodnota všech těch drahých barvotisků, které vám agenti cpou na splátky a jimiž zohyzdujete a znečišťujete si dělnický příbytek, domnívajíce se, že si jej zdobíte, poněvadž se ty obrazy podobají tak velice těm, kterými jsou zdobeny čekárny a salóny měšťácké.

Proč bychom nemohli u nás soustavně provozovati propagandu menšími barevnými plakáty na tuhém papíře, které mohou viset rok nebo i déle v místnostech veřejných i soukromých a byly by vedle své propagační hodnoty i skutečnou ozdobou každé stěny?! Povšimněte si jen, jak používají plakátu větší podniky měšťácké, například veletrhy. Kde takový malý plakát všude nenajdeme! V takovém množství přijde kus třeba jen na padesát haléřů, proč bychom nemohli vydati takové plakáty, jež by vykonaly propagační kus práce, vydatný za celou brožuru, která stojí dnes třikrát a čtyřikrát tolik a nekupuje se, aniž dává zadarmo?!

Kdyby jen jednou měsíčně vyšel takový menší plakát a rozšířil se po všech komunistických místnostech republiky, připomínaje každému některé naše bojovné heslo, některou revoluční povinnost, některý čin nebo podnik, — byl by v tom kus naší ofenzívy, tak potřebné v této době, kdy politika zatlačuje nás do věčné defenzívy, snad jen proto, že buržoazie a ostatní naši protivníci mají tolik kuráže.

*

Proletkult pomýšlí pokusiti se znova, ale rozumně a na základě mnoha získaných zkušeností o to, aby plakátová

propaganda se u nás ujala. Vydáme brzy první plakát Proletkultu a doufáme, že naši soudruzi pochopí význam této propagandy a rozeberou jej v nejkratší době jak pro své lokály, tak pro své domácnosti. A poněvadž běží především o to, aby jimi jako cennou ozdobou uměleckou zdobili příbytky, dáváme jim otázku: Na která hesla komunistická, na které příkazy revoluční chcete mít především vydány tyto propagační obrazy? Projevte zájem, jde o dobrou věc, o kus drobné, ale dobré práce!

ZDOLA, NEBO SHORA?

Úvaha organizační

Jak se má vytvářeti práce a organizace Proletkultu, zdola, nebo shora? Tato otázka dává tu a tam podnět k diskusím, jež však věc, o kterou běží, málo vyjasňují, spíše naopak zatemňují jednostrannými výklady.

Ve skutečnosti, jakmile jdeme věci na kloub, seznáme, že otázka je vlastně zcela zbytečná, že tu vůbec o nějakou „otázku“ neběží, protože přirozený organizační vývoj Proletkultu nepotřebuje ani hesla Zdola!, ani hesla Shora!, nýbrž jen *skutečného provádění* směrnic vydaných pro Proletkult exekutivou strany.

Proletkult bude organizačně postupovati stejně zdola jako shora, bude ve svých místních a krajských složkách takový, jací budou soudruzi v něm k práci výchovné a vzdělávací sdružení, ale jako celek bude také takový, jaké budou všeobecné direktivy pro práci Proletkultu vydávané jeho ústředím, resp. ústředím strany, a jaká bude jeho centrální činnost kulturní (hlavně vydavatelská).

Čeho třeba nám shora?

1. Jasného, podrobného a především pevného organizačního řádu.

2. Loajální součinnosti všech ústředí oněch složek, jejichž nadstavbou Proletkult jest.

3. Nesmlouvavého, rozhodného provádění řádů a směrnic jednou vydaných.

4. Systematického sbírání a vydávání materiálu literárního, vědeckého, uměleckého, divadelního atd., jehož Proletkulty potřebují pro svou činnost.

5. Přísného dozoru, aby práce Proletkultů i složek děla se všude, kde to již možno, v duchu opravdu komunistickém,

1. Ochotných rukou, soudruhů přesvědčených o nutnosti toho, aby proletářskou kulturou zvýšila se komunistická úroveň strany.

2. Disciplíny. Komunistické součinnosti všech místních složek. Vyplenění malicherného spolkaření a z něho plynoucích rozbrojů a osobních ješitností a choutek.

3. Méně „obchodního“ ducha, který pracuje třeba proti zásadám a poškozuje výchovu, jen když to něco vynese.

Proletkult poroste zdola, ale poroste komunisticky jen tehdy, bude-li tento růst shora komunisticky řízen. Jako je jisto, že žádnými fermamy nevydupeme řádných Proletkultů tam, kde pro ně není dosud půdy komunisticky aspoň poněkud zkypřené nebo kde není soudruhů schopných místní práci řídit, — je stejně jisto, že nejlepší vůle místní ztroskotá, nebude-li shora učiněn pořádek, tj. vydán jasný a pevný organizační řád a upraven poměr složek, jakož i nebude-li místní práce podporována učitelskými silami, příručkami a ostatním materiálem.

To je všechno tak jasné, logické, samozřejmé, že pro nějakou otázku Zdola, nebo shora? není tu místa.

Operuje-li se tudíž někdy kategorickým heslem „Proletkult musí růsti zdola“, páchne to demagogií, neřekne-li se, že bez řádné práce shora nedá se ani zdola nic pořádku.

Proletkult je výchovná a vzdělávací instituce, musí mít tedy jako každá taková instituce, jako každá škola své žáky a své učitele. A jako ve škole nikoho nenapadne, že učitelé mají se posadit do lavic a žáci na katedře vyučovat, tak také věci Proletkultu jest řídit těm, kdož komunism dovedou vykládati a komunistického ducha vychovávat a pěstovat. Ale jako ve škole dobří učitelé mnohému se naučí od žáků, pozorujíce jejich povahy a seznávající jejich vůli, tak také v Proletkultu musí se vedoucí činitelé vzdělávací a výchovní velmi mnoho učit u svých žáků a svěřenců, u dělníků komunisticky dosud neúplně uvědomělých, ale proletářsky zdravě cítících. A konečně jako ve škole sebelepší učitel pracuje marně, má-li žáky ne-

tečné, zlé nebo tupé, tak také v Proletkultu sebelepší práce zeshora nesetká se s úspěchem tam, kde dělnictvo nedovede dosud pochopiti jejího smyslu, jsouc zkaženo demagogickou politikou a otráveno maloměšťáckými jedy.

Z neřestí předválečného hnutí dělnického, které jsme tu a tam zdělili, může právě Proletkult nejvíce poškoditi demagogie, která vyvolává umělé různice mezi „dolejškem“ a „hořejškem“, mezi učiteli a žáky, poněvadž má-li se nám komunistická výchova dařiti, musí tu býti vzájemná důvěra, soudružská harmonie.

Této důvěry tu nepodkopává však nějaká nerozřešená otázka o Zdola, nebo shora, nýbrž původci rozporů jsou pravidelně *osoby*, které vidí stále napřed sebe nebo svou složku, ale zřídka naši společnou věc komunistickou.

Je nesporno, že okamžiky, které nyní prožíváme u nás a které jsou velmi podobny tomu, co se děje i v mnoha jiných zemích, znamenají návrat reakce, třebaže i tuto dobu ze svého povzneseného hlediska komunistického musíme považovati za etapu světové sociální revoluce a latentní občanské války mezi třídou vykořisťovanou a třídou vykořisťující.

Vývoj velikého soudobého zápasu sociálního nemůže postupovati přímočaře, je to křivolaká cesta, ustavičně nahorů dolů, vpravo vlevo po hospodářské základně, která je hrbolatá a neurovnaná. Masy neuvědomělých a polouvědomělých, které jsou v tomto zápasu koneckonců rozhodující silou, tápají a kolísají ustavičně podle svých hospodářských nadějí, bázní a zklamání. V jednu chvíli krajní nebezpečí, v němž se ocitá jejich hmotná existence, činí je přístupnými revoluční nauce (jako tomu bylo na konci světové války), a masy vidí svou záchranu ve vzpouře a přecházejí k útoku na odpovědné řády hospodářské a sociální a jejich představitele. Ale jakmile zasvitne jim paprsek naděje, že situace jejich se zlepší, dají se ukonejšiti malými ústupky a omámiti velikými sliby a unaveny bojem vracejí se bezděčně do svého starého otroctví, přenechávajíce ofenzívu svým třídním nepřátelům a ochabující i v defenzívě.

Tato kolísavost a náladovost širokých mas, zjevná například i v dobách normálních při různých volbách obecních i sněmovních a řízená obraty jejich hospodářské situace, nesmí nás však mýlit, když uvažujeme o vývoji socialismu a jeho pokrocích.

Cesta je křivolaká, ale jde vpřed a blíží se cíli. Jako její křivolakost je důsledkem neurovnaných hospodářských poměrů, které jsou na přechodu, jehož stinné stránky jsou zesilovány třídním zápasem o jeho smysl, tak také směr této cesty a její nezadržitelný postup k cíli, tj. k náhradě kapi-

talistických řádů řády socialistickými, je důsledkem hospodářské situace, která je zralá negativně i pozitivně. Negativně, protože kapitalistický řád je rozvrácen a rozvrácena i třída jej představující, hotová se svým dějinným posláním a mravně i kulturně skomírající. Pozitivně, protože výrobní, distribuční, komunikační poměry dozrávají pro socialistické hospodaření, a třída — proletariát — povoláná socialistické řády uskutečňovati chápe ve svém jádru již svůj dějinný úkol a připravuje se stále rozhodněji jej provést.

Ať vládnoucí třída měšťácká říká si cokoliv o utopistické povaze každého skutečného socialismu, o přechodním významu socialistických hesel podle jejího domnění pouze módních a o nezničitelnosti a trvalé platnosti „osvědčených“ řádů, my víme, že naše socialistické snahy jsou zcela správně a přímo vědecky odvozeny z hospodářských poměrů, že socialism je směrem celého dnešního vývoje civilizovaného lidstva a že dnešní třídní zápas není ničím efeménní epizodou, nýbrž logickým důsledkem společenského a výrobního vývoje světového a směrodatnou událostí historickou.

Marxistický komunismus nezrodil se náhodou, vyvolala si jej doba, která ho potřebovala, a proto šíří se a prohlubuje, stává se největší tvůrčí silou moderní doby a světovým názorem lidského předvoje i třídně uvědomělých mas, mocí, která, pokud běží o účelnost, přesvědčivost a logickou výstavbu, má v minulosti jen jediného soupeře: katolictví jakožto nejvyhraněnější a nejmohutnější výraz světového náboženského názoru křesťanského, — a měšťáčtí filosofové mohou sebevíce hlučeti o překonání marxismu: v marxistickém komunismu žije z něho vše, co se pro lidstvo osvědčilo, a v takové podobě, jak se to osvědčilo, žije a — zvítězí.

Marxistický komunismus je nejzpůsobilejší, aby lidstvo vyzvedl definitivně z nezralého stavu a dovolil mu nejrychleji zvítěziti nad předsudky hospodářskými, sociálními, vlasteneckými, náboženskými a mravními, s nimiž masy pokulhávají subjektivně za poměry objektivně zralými k revoluci.

Marxistický komunismus je ohromným úspěchem a pokro-

kem socialismu, a nejen pro teorii, nýbrž i pro praxi, poměrně z něho zrodil se první proletářský stát, který stojí pevně již pět let za okolností nejtěžších a nikterak nemíní padnouti.

A nyní uvažme:

Prvním pokusem o provádění moderního socialismu byla Pařížská komuna. Staří soudruzi jistě se pamatují, s jakou zbožností ještě před válkou vyslovována byla tato dvě slova uvědomělými dělníky celého světa. Tento nezralý, předem ke kruté porážce odsouzený pokus málo připravených idealistů, ani vždy jasně nevědoucích, co chtějí, svítil po léta socialistickým dělníkům povzbuzujícím jasně do jejich tvrdých a těžkých zápasů. Poučil je však jen o jediném: jak se revoluce dělati nesmí.

Nuže, minulo pouhých padesát let a přišla — Komuna ruská. Kdo se odváží říci o této události významu tak nesmírného, že byla náhodným dílem několika dobrých revolučních marxistů ruských, kteří s Vladimírem Iljičem v čele vedli ji k vítězství?

Vývoj socialismu na základě vývoje hospodářského došel ve světové válce prostě k bodu, kdy všechno nutkalo k tomu, aby se projevil stupeň jeho zralosti dosud dosažený, a on se projevil na půdě subjektivně pro to nejschopnější a objektivně zralé.

Uvážíme-li, na jakém stupni nezralosti byla před padesáti lety Pařížská komuna, můžeme žasnouti, jaký tu za padesát let projevil se stupeň zralosti, — a to jest věru nejmakavější důkaz velikých pokroků, jež světový socialism činí, shodně ovšem s hospodářskými podmínkami, charakterizovanými jednak rostoucí koncentrací kapitálu, jednak rozvratem výrobních a distribučních řádů.

Kdo odváží se říci, kde až budeme s prováděním socialismu za dalších padesát let? A není-liž důkazem pokroku socialismu již ten fakt, že můžeme o provádění socialismu jako o skutečnosti mluvití dík zkušenostem sovětské Rusi?

Není účelem těchto řádek široce pojednati o velikém významu Ruské komuny pro teorii i praxi socialistickou. To se stalo a děje jinde při různých příležitostech. Můžeme

jen poznamenati, že teprve teze našich ruských soudruhů a Třetí internacionály, jejich teoretická činnost a jejich revoluční zkušenosti zavádějí jasný pořádek do našeho myšlení socialistického, že ruská revoluce komunistická dala teprve pravou podobu marxistickému komunismu a s ním celému socialistickému hnutí revolučnímu pevný a jasný základ, neocenitelně britkou zbraň, neochvějně pevnou baštu. Předválečné chyby socialistů a jejich Internacionál třeba v nemalé míře odvozovati z nedostatečného revolučního prohloubení marxismu, utápějícího se v parlamentní politice a reformismu, neznalosti pravých cest, z nedostatku vědecky přesných a logicky pevných názorů na metodu a taktiku sociální revoluce. To vše nám dala a dává revoluce ruská, práce Třetí internacionály a ruských soudruhů, a je to pravý poklad ceny nedozírné.

Tak jako revoluční proletariát, vědomě v třídu organizovaný a třídní panství provádějící, zahájí po svém definitivním vítězství nad třídou měšťáckou epochu zralého lidstva, uvědoměle jdoucího za mezinárodním sjednocením hospodářským, a tím i za pravým mezinárodním sbratřením všech pro všechny, — tak ruskou revolucí komunistickou zahájena byla epocha zralého socialismu, sobě samému jasného ve všech směrech a přecházejícího následkem toho od teorie k praxi, od kritiky k akci jak revolučně bojící, tak i revolučně budující.

To je ohromný pokrok.

A proto žádný uvědomělý soudruh nesmí se oddávati malomyslnosti, když věci nedějí se tak přímočaře, jak snad ve chvíli, kdy revoluční vlna byla nahoře, očekával. Cesta vývoje socialismu je křivolaká jako všechny cesty závislé na dnešní hrbolaté základně hospodářské, ale jde vpřed přese vše ke svému cíli.

Věk lidský je příliš nepatrný vedle tisíciletí, jimiž probíhá vývoj lidstva. Z hlediska našeho jepičího života může se tu a tam nedočkavému zdáti, že věci dějí se příliš pomalu; každý z nás věru rád by se dočkal naplnění ještě za svého života. Ve skutečnosti však pokroky socialismu jsou veliké přes všechny nesnáze a recidivy reakce, a pohléd-

neme-li jen na vše trochu z ptačí perspektivy, musíme si říci, že není důvodu k malomyslnosti, roztrpčení, rezignaci.

Jen měšťák, jemuž náš ideál je cizí a jenž ve své třídě vidí jen život hmyzu a orgii sobeckých zájmů, může viděti, že ze soudobého života šklebí se naň jen marnost. A jen neuvědomělý dělník, zklamáný maličkostmi a nevidoucí velkého dění sociálního v celé jeho šíři a hloubce, může říkati, že již nevěří nikomu a ničemu, protože několik zrádců zradilo a několik akcí ztroskotalo.

Komunista věří, protože se přesvědčil, protože nahlédl do spleti přirozených zákonů, podle nichž všechno v životě se děje, a spatřil pod jejich předivem rysující se již nezbytně nový svět socialistický.

KOMUNISTICKÉ VEČERY

Podáváme soudruhům první příručku Proletkultu, recitační materiál básnický pro komunistické večery. Je první nikoli proto, že by jiné nebyly důležitější a jejich vydání naléhavější, nýbrž proto, že byla nejdříve hotova.

Podotýkáme výslovně, že tato sbírka básní sociálních a revolučních není — a nechtěla být — antologií sestavenou z nějakého hlediska literárního, nýbrž že nám běželo výhradně o praktickou příručku pro soudruhy, kteří pořádají komunistické večery, při nichž se recitují básně. Po takové příručce byla také ustavičná poptávka již delší dobu, neboť materiál, aspoň poněkud vhodný pro dnešní dobu obrozeného socialismu revolučního, byl příliš roztroušen po časopisech a knihách, většinou těžko již přístupných, zejména venkovským soudruhům.

Předchůdcem této naší sbírky byla jak známo Poezie sociální, kterou sestavil před lety soudruh Antonín Macek. Veliký rozdíl, který již při povrchním srovnání obou sbírek vychází najevo, je dobrým svědectvím pokroku, jež jsme učinili ke správnému pochopení socialistické metody výchovné. Z výboru Mackova mohli jsme přejmouti do své sbírky jen velice málo, jak z důvodu účelnosti, tak z důvodů „krasocitných“.

Ve sbírce Mackově měly ještě převahu projevy pochybného soucitu měšťáckého a nejasného chtění dělnického, kdežto náš výběr přihlížel především k poezii, která cení zdravé zuby, a mohl již pojmouti nemálo básní čistě socialistického ducha revolučního a první vlastovky bojovné kultury proletářské. Domníváme se také, že ani z hlediska krasocitného nedopustili jsme se mnoha chyb.

Jinak naše sbírka má tvar dočasný a jest dosud velmi neúplná. Přihlížejíce k potřebám soudruhů a k jejich naléhání, řekli jsme si: lépe něco než nic, a sebrali jsme rychle aspoň to, co bylo nám na dosah. Hlavně v poezii jiných národů našli bychom jistě další možnosti pro svůj výběr, ale doufáme, že náklad prvního vydání této sbírky bude brzy rozebrán a že pro vydání nové opatříme i další a nový materiál ze zdrojů dosud málo známých.

Domníváme se však, že naše sbírka přes neúplnost i malou systematickosti svou má přece dosti dobrých vlastností, aby prospěla všude, kde jí bude s porozuměním použito. Bylo naší snahou dáti z nejlepšeho a myslíme, že se nám podařilo zabezpečiti jí skutečně mužný ráz

socialistický a revoluční a vyjádřiti jí nového ducha komunistického Proletkultu, rázného a cílevědomého.

Zahajujeme touto příručkou edici československého Proletkultu, instituce dosud mladičké a nevypělé, ale nadějně. Její zdar je v rukou soudruhů, jimž svěřena je výchova našich proletářských šiků.

Máme celkem již možnost, abychom ve svých příručkách i jinde poskytli soudruhům materiál a práci takové hodnoty a z péra i rukou tak povolaných, že v českém hnutí socialistickém možnosti takové dosud nebylo. Již tato první publikace to dokazuje, budete-li ji posuzovati z hlediska její účelnosti pro naše revoluční hnutí socialistické i z hlediska literárního. Ale je třeba zájmu a podpory všech našich uvědomělých soudruhů, má-li naše činnost míti dobré ovoce.

Nesmí býti komunistické organizace, v jejíž knihovně chyběla by tato příručka, nesmí býti komunistického večera s recitacemi, které by nebyly vzaty z této knihy. Básně do této naší příručky zařazené vybrány byly po dobré úvaze, a jsou-li jiné, než jaké tu a tam byly dosud obvyklé, jsou proto jiné, aby vytlačily věci nevhodné, nevkusné, nechutné citlivůstky a hrubé všednosti.

Je pravděpodobné, že tu a tam nezvyknou si někteří soudruzi a soudružky ihned na umělecký tvar té neb oné básně, ale tolik je jisté jasno: budeme-li lpěti stále jen na starém a příliš dobře již známém, nebudeme se moci nikdy dostat dále. Nechceme-li a nesmíme-li již předkládati soudruhům staré rýmovačky, jež komunistovi neříkají nic prospěšného ani povznášejícího, musíme je učit, aby si pomalu zvykali na pravý sloh básnický a především na sloh dnes živý. Ve většině případů je to jen otázka dobré vůle a zvyku. A tato dobrá vůle a snaha zvyknouti si je dnes tím důležitější, že právě to, oč nám v této věci nejvíce běží, to jest poezie proletářská, komunistická, je těsně spjata — zejména u nás — s vývojem nového slohu básnického.

Máme tudíž naději, že první tato komunistická antologie vykoná dobře svůj úkol a že soudruzi podají o ní své úsudky a pak i své zkušenosti s materiálem, který přináší, aby nové vydání mohlo býti dokonalé.

Nuže, a teď nechať zní revoluční verš básníků po našich zemích všude, kde komunistický proletariát chystá se k poslední bitvě.

V Praze, v měsíci Pařížské komuny 1922

Budoucnost kultury lidské souvisí těsně s vítězstvím Internacionály. Náš svět nemůže ozdravěti ani hospodářsky, ani politicky, ani sociálně, ani kulturně, dokud otravné plyny nacionalismu nebudou navždy smeteny revolučním průvanem. Veliká, pokojná kultura zdravých lidí, hrdinů práce a krásných plodů slohových může po nynějších i nastávajících ještě dobách rozháraných vzejíti jen ze společnosti mezinárodně sbratřené, mezinárodně hospodařící, mezinárodně tvořící.

Kdo považuje lidský rod za schopný povznést se nad nynější společnost chamtivých smeček, vzájemně se požírajících, kdo jest silný skutečným idealismem a optimismem a vidí smysl lidstva v jeho snaze vybrednouti z dosavadního stavu nezralosti a neuvědomělosti a v jeho touze po velikých kulturních činech, ve snaze a touze, jak se jeví v nejlepších hlavách lidských, ten musí potíratí nacionalism jako mor — onen nacionalism moderní doby, jemuž běží vždy o nadprávi nad národy, a nikoli pouze o právo na vymanění se z područí jiného národa — a vítati každý vzrůst mezinárodního citění a sjednocování.

A podle toho, především podle toho, můžeme a musíme hodnotiti své vrstevníky. *V každém člověku — byť v některém oboru práce a myšlenky sebevíce vynikal — je něco trpasličího, maloměšťáckého, nízkého, je-li nacionalista. A každý člověk — byť to byl nejprostší voják strany — přispívá k velikému dílu budoucnosti, smýšlí-li a jedná-li poctivě mezinárodně.*

To je teze, z níž nesmíme sleviti ani čárky, to je teze, která musí přejíti do mozku i krve pracujícího lidu, to je teze, od níž sebemenší ústup rovná se zradě socialismu.

Jest nám tudíž vítati každý sebemenší pokus, každou sebemenší snahu o praktické provádění mezinárodní solidarity nejen z hlediska politických výbojů socialistických, nýbrž i z hlediska kulturního. My komunisté musíme a budeme se také vždy a všude snažit zachovávatí mezinárodní ráz našeho hnutí až do formálních podrobností. Mezinárodní komunistická strana v této republice znamená kulturní čin, a my nesmíme dopustiti, aby na tento čin bylo z kterékoli strany jakkoli sáhnuuto, a musíme všemi silami a za všech okolností hájiti tuto její mezinárodnost proti vnějším nepřátelům i proti vlastní pohodlnosti a vlažnosti.

Nemáme ovšem obav, že počátek, který jsme učinili na sjednocovacím sjezdu, mohl by býti zvrácen; věříme naopak, že naše mezinárodní dílo prodere se všemi obtížemi (vlastně jen technickými), poroste a rozdrtí naše odpůrce, dnes vládnoucí. Velikost myšlenky a cíle jest na naší straně, na jejich jest pusté blábolení smrtelného zápasu.

Proto je nám navýsost směšno, když taková divadelní primadona

našich nacionalistů (skutečnými jejich vůdci jsou dnes náčelníci bankovních a průmyslových lupičů), taková zatemnělá inteligence, jako jest dr. Kramář, s domýšlivostí bohatého továrníka, ale i s bezmocností řečníka třídy na smrt odsouzené zažertuje si se svými posluchači a přednese jim s přiměřeným patosem tuto perlu:

„To nejde, aby se stalo napříště, že s mlčelivým svolením velké části našeho národa ve Třetí internacionále představoval Československo, tedy také náš národ, Němec Kreibich! V tomto ohledu závisí všechno od nás.“*

Dr. Kramář zaspal bezmála osm let vývoje, když mluví o jakémisi „našem národě“, k němuž jak známo komunisté s díky odmítají přináležeti, protože Kramářův národ nemůže býti národem jejich. Na to si musí páni nacionalisté již zvyknouti, že národ v jejich smyslu je v dnešní situaci ohromnou pitomostí, protože v každém „národě“ jsou dva „národové“, pro něž oba však není na „národní“ půdě místa, pročez jeden z nich musí býti rozdrcen a shlazen z povrchu. A musí si také zvyknouti na myšlenku, že to bude jejich „národ“, jejich třída vykořisťovatelů, která bude dříve nebo později revolucí rozdrcena a diktaturou proletariátu ze světa shlazena, násilím donucena buď proměnit se v třídu pracující, nebo umřít hladem.

Trpasličí duch hejslovana Kramáře nevidí ovšem ani na krok do budoucnosti, zabeďněn jsa v měšťácké ideologii a osudně raněn slepotou jako všickni, kdož jsou odsouzeni k záhubě.

Ale také na vile a baště dr. Kramáře zavlaje rudý prapor a v jeho komnatách uvelebí se proletáři. To skuteční se rozhodně mnohem dříve než jeho naděje, že jeho „národ“ zabráni nám, abychom prakticky projevovali svůj internacionalism.

Skřek nacionalistů nemůže nám vzíti přesvědčení o velikém kulturním významu toho faktu, že Němec soudruh Kreibich zastupuje v Moskvě naši stranu, jejíž většina je československá.

A tím méně váhy má pro nás skřek zrádných sociálpatriotů, kteří sice chápou pitomost toho, co řekne dr. Kramář, ale ze své povýšenosti ministerské strany chtějí svým odporným způsobem mravních trosečníků socialistických snížit význam našeho zastoupení v Moskvě a soudruha Kreibicha nazývají trpasličím zmatencem.

Naši sociální patrioté, kteří nedodali českému hnutí socialistickému jediné jasné a smělé hlavy, jediného tvůrčího ducha, stali se nevědomky velikými jen svým zrazováním proletariátu. — A vrhnete-li náhodou pohled ze sněmovní galerie do ministerské lavice a spatříte-li

* Redakce jen s největší nechutí cituje doslovně odpornou češtinu tohoto výlevu patentovaného vlastence.

tu například dvě vypasenců, monsignora Šrámka a bojce za ministerské křeslo Srbu, jak se k sobě tulí se širokým úsměvem sytých a vládnoucích, tu pocítíte, kde jsou trpaslíci ideoví i mravní, a nemusíte slyšeti ani vodnatou voličskou řeč ministerského předsedy Beneše, kterou pronáší místo výkladu o janovské konferenci.

Národ trpaslíků vlasteneckých ovládá dnes tuto republiku; veliké věci mohou se však zroditi jen z mezinárodní myšlenky a z mezinárodního citění opravdu socialistického. Jen skutečná internacionála uzdraví život.

SPIRITISM

Brožura Rádlova je překladem z Prager Presse, kde byla tištěna jako text přednášky Rádlovy v debatním večeru Volné myšlenky (13. ledna). Jest také právě jen populární polemikou proti spiritismu. Jako taková je i pro nás přijatelná, byť, tvrdím, lze marxisticky mnohem lépe a mnohem pádněji zasáhnouti toto nové pověrečné náboženství. Boj proti spiritismu, hlavně proti šíření se spiritismu v masách (jež bohudík není tak veliké a jest omezeno spíše na určité kraje), jest i naším bojem — lépe řečeno hlavně naším bojem. Neboť z hlediska třídního jest spiritismus totéž co klerikalismus; víra v posmrtný život a odvádění utrpení a energie na scestí této víry odvrací proletáře i střední vrstvy od běd a nedostatků jejich sociálního postavení a smiřuje je naopak s nesmyslností a krutostí dnešní soustavy sociálně hospodářské. Naopak ovšem jest v zájmu udržení kapitalismu a kapitalistů šíření jak klerikalismu, náboženství, tak vlastně i spiritismu. Čím temněji je v lidu, tím lépe se carovi vládne. Jest jisto, že by například valná část národní demokracie a agrárníků (a nejen boháčů, ale i starších úředníků, ba i mladších lidí) s radostí nebo alespoň s uspokojením přijala monarchii místo republiky. Dr. Rádl, jenž jest značně napravo, není právě pekelně důsledný, když ničí a hubí pověry: tím pomáhá zlému bolševismu. Jest to správné v zájmu pravdy a morálky — ale nezcela taktické politicky. Snad dr. Rádl vskutku upřímně věří, že se společnost napraví pouhým hájením pravdy v debatách „Volné“ myšlenky a jinde, snad upřímně věří, že mírná cesta smíření s kapitalismem vše časem vyléčí, a že revoluce nepřijde, a že ji bolševici dělají sami, a že tak páchají zločinné a zbytečné násilí. Jsou dvojí idealisté, jak říká Chesterton, totiž idealisté, kteří idealizují skutečnost, a idealisté, kteří uskutečňují ideál. Dr. Rádl patří k prvním. Komunisté k druhým.

Přednáška Rádlova jest temperamentní i sebevědomá. Pokud od-

mítá spiritismus jako novou filosofii tvrdě, že není soustavou, že postrádá jasnosti a důslednosti a že nestaví na vědě (jak to má činiti každá pravá filosofie a jak to činí nejlépe filosofie marxistická), nýbrž na zcela libovolných, často až směšných nebo až chorobných výplocích fantazie, souhlasíme úplně. Avšak není pravděpodobně správně odmítati šmahem vše, co tvoří spiritismus, totiž v tom smyslu, že přec jen jest možno, že některé ze spiritských „experimentů“ jsou projevy vědeckou psychologií dosud málo objasněných duševních stavů (viz soudobé přednášky doc. Forstera o spiritismu). Jest však zatraceně pernou prací zjišťovati ve spiritismu skutečná psychická fakta na rozdíl od švindlu s „duchy“ a různé sugesce.

Pro komunistu, jehož myšlení jest vědecky a dialekticky školené, jest ovšem možno uvěřiti i v tyto pravděpodobné, leč dosud vědecky neznámé stavy duševní teprve tenkrát, až budou pokusně zjištěny a prozkoumány, — ale na druhé straně jest se pravému komunistovi brániti dogmatické vědecké obmezenosti, jež nechce připustiti možnost něčeho, co tu dosud nebylo.

Mnoho hluku nadělala kniha univ. prof. botaniky *Velenovského O přírodní filosofii*. Tato tlustá kniha působí logickému a přitom temperamentnějšímu duchu přímo bolest, vyvolává výbuchy vzteku i nezřízeného posměšku. Je to úžasný galimatyáš zuřivých výpadů proti odpůrcům spiritismu, proti komunistům, proti všemu možnému, snůška fantazií a nejpodivínštějších a nejžertovnějších „teorií“ a „fakt“; je charakterizována hlavně dětinskou přímo mystikou (katolické náboženství například je velmi logickou, byť mystickou stavbou, jež se zřítí celá, zničí-li se základní představy, spiritismus se vůbec nemůže zříti, poněvadž není ani logický, ani stavbou a nějaké základní představy jest v jeho změti těžko hledati) — a tím, že má-li na vybranou mezi několika vysvětlovacími teoriemi, vybere si vždy tu nejfantastičtější. Celá kniha jest přívalem vět bez vědecké průkaznosti, bez systému, bez přehledu, bez logiky a bez jasnosti. Vůbec všickni spiritisté vyznamenávají se tím, že nemají oné vědecké potřeby průkaznosti a důslednosti, jež dělá vědce vědcem a jest příčinou a zdrojem vědecké jistoty i odvahy. Vyvraceti jednotlivá podivínství, vytýkat jednotlivé odpory a nemožnosti ap., slovem polemizovati s tou knihou bylo by trapno a zbytečno.

Velenovský není jediným vědcem odborníkem, který hájí spiritismus. Je tu, jak sám uvádí a jak uvádí i Rádl, například lipský fyzik Zöllner, anglický fyzik a chemik Crooks a jiní. Rádl vysvětluje tuto zvláštnost — a jest to zvláštnost, když silný vědecký odborník jako Crooks nebo světový psycholog jako Američan Jammes zajdou příliš daleko do spiritismu — tím, že nejsouce hlouběji a šířeji školeni ve filosofii —

kterýž nedostatek je zaviněn (a to je velmi pravda) tradiční nechutí odborných vědců k filosofii — stanou se snadno kořistí omračujících spiritských „teorií“ a „zjevů“. Nemyslím, že by se tím věc vysvětlovala v podstatě, byť to ovšem bylo celkem správné konstatování. Budou tu asi hlubší příčiny, jichž nelze zde rozbírat.

Důležité jest konstatování Rádlovo, že právě vrstva „intelligence“ jest hlavní oporou nové duchařské spásy. (Uvedme *mimochodem*, že jedinou — bohudík — oporou slavné Armády spásy jest kurs libry sterlingů a přízeň některých vysokých „činitelů“; jeť Armáda spásy právě tak dobrá pro kapitalismus jako různé jiné uspávací prostředky, jimiž jsou církve všeho druhu a spiritismus.) Intelligence trpí vyžíváním kapitalistické myšlenkové náplně a pokročilým zničením tradic, jež zbývaly z křesťanství a sloužily dlouho „lepší“ společnosti bez svého původního základu náboženského. Hloubavěji založeným inteligentům mizí půda pod nohama stále více. Tvůrčí činnost kapitalismu již dávno ustala, kapitál již netvoří, nebuduje nic nového, a duševní hodnoty, jež kdysi vyplývaly z jeho kladných stránek a opíraly se o ně, ztratily svou oporu. Kapitalismus je dnes nikoli dobyvatelem přírody a budovatelem nové výroby, nýbrž kšeftsmanem, ba keřasem a brzdičem dalších pokroků výroby a dalšího dobytí přírody použitou vědou. Individualismus, který byl napájen někdejší jeho dobytélstvem a opíral se o ně, prožil již svou smrtelnou krizi, svoje peklo, v období dekadentním na konci minulého století; osvěžující americká injekce Jammesova pragmatismu nebyla postačitelná a kapitalistická filosofie chřadne smrtelně se svou hospodářsko-sociální základnou.

Individualismus se vyžil. Avšak byly tu i zmíněné zbytky křesťanství, mnohé věci cítily se vlivem křesťanské tradice dosud jako *hřích*, byť se v boha dávno nevěřilo. Většinou byly tyto tradiční mravní pocity — jež ztratily podklad staly se vlastně předsudky — opačného směru než individualismus. Aby se dobře rozumělo: například cena „dobrých skutků“ je pro pravý individualismus spíše záporná, neboť v krajním vyjádření Nietzschevě je soucit „špinavým pohodlím“ a slabostí. Nebo například opovržení nemanželskou láskou a jejími plody je zajisté působeno z velké části dosud křesťanskou tradicí „hříchu smilstva“ ap. Kapitalistický stát jest doposud podporován vedle svého zákoníku a jeho trestů i tímto tradičním a nelogickým prodloužením křesťanského citění, jehož *hmatatelným* dokladem jest ostatně existence klerikálních stran, chovajících znešvažené zbytky křesťanské víry.

V kruzích inteligentských ubylo však velmi této tradice (jejíž zbytky jsou také částí takzvané „slušnosti“), nastalo pozdní individualistické uvědomování. Podíl měla ovšem i válka. Nastala ovšem tím horší

bezpůdnost, neboť pokusy o „laickou morálku“ musily nutně ztroskotat o dravčí tendence kapitalistického prostředí. Pociťuje se ohyzdnost kapitalismu, byť nejasně, a nemožnost „laické morálky“ jako pevné základny. Vše stává se jen lakem a pozlátkem bez opory a porušuje se při docela malých příležitostech ve prospěch špinavého sobectví. Černé chvíle filosofické bezradnosti zanechávají stopy a připravují půdu, — takže se leckde může uchytili laskavější pověra spiritismu, jež je jakous takous útěchou v mravní poušti.

Také ovšem ztráta milých, ztráta synů, mužů, milenců a bolest nad nemotou a absolutností smrti, jež je vyrvala, jest příčinou přijímání spiritické víry v posmrtný život.

Od pesimismu není tak daleko k spiritismu.

Rádl vysvětluje takto: „Spiritismus je duševní nemocí (?) intelligence, svědčí o úpadku romantismu (?); jest s dekadencí, pesimismem aj. potomkem odumírající romantiky (my komunisté řekneme ovšem přesněji: udumírající myšlenkové nadstavby odumírajícího kapitalismu). Oslabení duševního života (?) po válce znamenitě přispělo k rozkvětu spiritismu, který zmizí ihned, jakmile zavane opět čerstvý vzduch kultury.“

My komunisté pravíme k tomu, že zmizí, až zavane čerstvý vzduch revoluce, a že nemůže žádný jiný vsutku čerstvý vzduch zavanouti.

Dr. Rádl končí: „Pryč se spiritismem! Styďte se, že jsme (na adresu „intelligence“), byť jen na okamžik, povolili tomuto bludu! Kdo chce věřit v duchy a věčnost? Nuže, jsou duchové a máte stálou příležitost vydati se jejich působení. (Není lepší, způsobíme-li něco sami? Toto stálé ohlížení nazpět vede například k tomu, že komunistům házejí na hlavu Platónovu Ústavu, která dokonce u nás nedávno vyšla v úplném překladě, aby prý se podívali, jak má vypadat plán státu, — jenže ten Platónův je „idealistický“, skutečnost idealizující, a tudíž neproveditelný.) Naši velcí předkové. . .“ a tak dále.

„Všechn náš moderní svět je pln duchů; mluví k nám celou naší civilizací, ve velkých tradicích. . . jak velkolepý je duch zemřelého lidstva! Jak vážné máme k němu povinnosti (zdá se, že je berou příliš vážně a nezbyvá jim na žijící a budoucí lidstvo, ač pravé povinnosti mohou být jen vzhledem k těmto)! Jak krásným, ale i těžkým je s tímto vznešeným duchem bojovati (nám to nepřipadá tak těžkým, jim, zdá se, příliš)! Stykejme se atd.

A především važme si své civilizace! Jsme potomky Platónovými (ten Platón. . .), potomky Kristovými, dědici moderní civilizace; máme úplnou volnost (na papíře. . .) pracovati podle svého uznání na tomto svém dědictvém podíle a dále jej zvelebovati; nesmíme si připustiti myšlenku, že toto dědictví musí býti pohozeno ve prospěch nějaké

pověry (my komunisté ten spiritismus chválabohu nemusíme brát tak tragicky), která je dnes jen vlastností primitivních mas (totiž vlastně p. t. „intelligence“...) a nad níž jsme se tisíciletou prací povznegli s největší námahou, ale také s největší slávou.“

Oč širší a vyšší i konkrétnější jest komunistický Ideál, oč věcnější jsou komunistické výzvy než tato všeobecná, kulatá, realistická výzva k jakémusi zvelebování „civilizace“!

PRVNÍ MANIFESTACE PROLETKULTU

Z usnesení rady Proletkultu a ústředního výkonného výboru Komunistické strany Československa koná se v neděli 11. června na výstavišti velká *letní slavnost Proletkultu* pro proletariát Velké Prahy, spojená s *manifestačním průvodem*.

Bude to poprvé v dějinách socialistického hnutí v českých zemích, že náš proletariát bude zcela uvědoměle manifestovati pro myšlenku důsledné a systematické svépomoci vzdělávací a výchovné, pro revoluční program kulturní.

Naše manifestace bude znamenati, že v dnešním komunismu byla dobudována myšlenková i organizační budova proletářského odboje proti vládnoucí třídě měšťácké, že třídně uvědomělý proletariát staví se na vlastní nohy i na poli kulturním, jako se na ně postavil i na poli politickém a odborovém.

Budeme vědomě manifestovati za třídní vzdělání a třídní výchovu proletářskou a revoluční a proti domněle „všenárodní“ a „všelidské“, ale ve skutečnosti také třídní kultuře měšťácké. Zástupy našich soudruhů a soudružek přijdou, aby daly najevo své komunistické třídní vědomí, své pochopení pro dějinnou úlohu proletariátu. Projevíme veřejně a hrdě své přesvědčení, že kulturně vyžilá třída měšťácká, živořící v úpadku a sobectví svém bez jakéhokoliv skutečného velikého ideálu sociálního a mající jen zájem a starost o to, jak by zachránila ještě na několik let svou nadvládu a svůj systém vykořisťovací, bude vystřídána brzy mladou a zdravou třídou proletářskou, která do služeb své revoluce staví nejen veškeru svou moc politickou a hospodářskou, ale i veškero úsilí osvětové.

Nikoliv měšťácky, nikoli maloměšťácky, nýbrž komunisticky chce býti proletariát osvícen. A to znamená: vzdělán, vychován, připraven pro konečnou sociální revoluci komunistickou, pro její provedení a udržení a pro účelnou výstavbu své diktatury porevoluční.

S heslem „Pryč od buržoazní kultury!“ budeme manifestovati pro svůj Proletkult, pro souhrn své vzdělávací a výchovné práce v duchu

opravdu socialistickém a revolučním, která má opatřiti proletariát ochrannými maskami proti jedovatým plynům šířícím se z odpadků měšťáckého umění a měšťácké vědy, jež buržoazie proletariátu milostivě poskytuje, a která má v řadách uvědomělého proletariátu připravit a posílit pro revoluční dílo nové vůdce a funkcionáře, budovatele nového státu pracujících a nové výroby pro všechny, kdož pracují.

Manifestace v den 11. června stane se tudíž dostaveníčkem všech našich soudruhů a soudružek, kteří již plně pochopili veliké dějinné poslání proletariátu a jimž komunistická myšlenka revoluční přešla již do krve. Bude to manifestace důstojná a výjimečná, první opravdu socialistická kulturní slavnost uvědomělého lidu pracujícího. Připravujte se k ní nejpečlivěji!

„SLUŠNÁ SPOLEČNOST“

Co je ta dnešní „slušná lidská společnost“, která se dovolává tak často ochrany zákonů a úřadů? V čem vězí ta její slušnost?

Odpověď je velmi prostá a příliš známá. Celá ta „slušná společnost“ dnešní je privilegovaná kasta, která stojí na bohatství a blahobytu získaných vědomým vykořisťováním pracující třídy a honosí se vzděláním a „dobrymi mravy“, k nimž napomáhá jí jen její privilegovanost.

Slušnost této „slušné společnosti“ je vnějšek. A nemůže býti nic jiného než vnějšek, poněvadž tvoří ji měšťáctvo a maloměšťáctvo, které dohrávajíc svou úlohu dějinnou ztrácí veškeren ideální smysl života a usiluje jen o to, aby si ještě na několik let udrželo moc a nadprávi. Z krajního egoismu hájí svůj soukromovlastnický řád a po jeho polo-
vičném zhroucení v důsledcích světové války obnovuje jej nikoli na své útraty, aby nejkrutější rozdíly majetkové byly vyrovnány, nýbrž na útraty dělné třídy, která má býti znova uvržena do černé bídy a otroctví. A „slušná společnost“, sama prolezlá skrz naskrz krajním individualismem, jest jeviště nemilosrdného boje o vyšinutí se a kariéru. City solidarity vyskytují se v ní jen tehdy, jde-li o zotročování a vykořisťování dělníků a tvůrčích duchů; tu jest fronta „slušné společnosti“ ihned jednotna, jinak hrabe každý pro sebe.

A tento dravý egoism šíří se touto „slušnou“ třídou dnes stále všeobecněji jako zcela *uvědomělá* pohnůtka všeho jednání; kdežto tam, kde dosud měšťáčtí „idealisté“ ohánějí se upřímně buržoazní ideologií, běží o duševní tupost nebo intelektuální úpadek, jež vzbuzují skutečný soucit.

Pod „slušným“ vnějškem „slušné společnosti“ je zkažené a chamtivé srdce, je tupá a zvrhlá mysl. A celá ta její „slušnost“ je snůška zkysklých

předsudků, vyčichlých forem směšných a ubohých, tajtrlických póz a neupřímností, za nimiž živoří zkrachovaná třída, zmírající strachem, že zítra nebo pozítří ztratí své pohodlí a blahobyt a bude nucena naučiti se užitečně pracovat nebo vymřít hladem.

Ze strachu povolovala „slušná společnost“ dělnickému náporu, když po převratu se zdálo, že jednoho krásného dne zteče proletariát rázem všechny její pozice; ze strachu snaží se dnes obhájití a zavéstí kázníkový pořádek, který by svým terorem znova zotročil všechno vzpurné pod pěst „slušné společnosti“.

V měšťáckých listech našich čteme teď stále častěji přímé i meziřádkové výzvy ke kázníkovému režimu, který by vzal všem, kdož nepatří do „slušné společnosti“, chuť sahati na soukromé vlastnictví a život měšťáků. Používají zločinů, které se dnes snad poněkud častěji dějí než dříve, jako důsledek *jejich* války, aby mohli ze srdce horovati pro trest smrti a pro železnou pěst policejní. Hledají zdánlivě nápravu zvlčilých mravů a zločinnosti, ale dobré ucho postřehne ihned, že jim nejde tak o zločince skutečné, kteří jsou jen slabým odleskem jejich vlastní zločinnosti, kteří jsou květem jejich pořádku s kapitalistickými galejemi, kasárnami, kázníci a bordely, — nýbrž o ty, kteří soukromé vlastnictví chtějí od kořene zvrátiti a pro něž život vykořisťovatelův není pranic posvátného.

Při příležitosti pankráckých odhalení vydaly Národní listy tento velmi upřímný povzdech: „...Spoluviníky na zvlčilých poměrech pankráckých jsou všickni ti falešní proroci humanity a hlasatelé bavlnkového zacházení s individui, která se sama vyloučila svou zločinností ze slušné lidské společnosti, všickni ti zastánci podmínečného odsuzování, nevěšení za úkladnou a loupežnou vraždu, přátelé amnestií — slovem teoretikové neznající skutečnost a chodící sice po zemi, ale bloudící hlavou ve hvězdách. Zde jsou jasné, doložené a neklamné důsledky, *kam vede pseudohumanita nebo popřípadě k rozvratu kázně, ve spořádaném státu nutné, směřující činnost!* Najdou se ještě po těchto úžasných úředních odhaleních obhájcové „moderního“ systému v trestnictví?“

Podtržená námi věta (mimoходом řečeno „překrásným“ českým slohem napsaná) dává nám nahlédnouti do ledví „slušné společnosti“ ještě lépe než potrhle řeči a články dr. Kramáře.

„Slušná společnost“ lační po krvi revolucionářů. Ale velmi se mylí, že dnes může se ještě zachránit policejním režimem, versailleským terorem, kázníkovým pořádkem. Prodloužití si život o několik měsíců, to snad. Ale dostala už šibeniční lhůtu, dozrála k smrti jako „slušná společnost“ feudální roku 1789.

Dnešní „slušná společnost“, jejíž strach a vztek tlumočí tak dobře

takový Vincenc Červinka v Národních listech nebo Stanislav Nikolau v Národní politice, tito nejzuřivější hlídači pejskové měšťáctva, dnešní „slušná společnost“ je jen překrmená prasnice, jež má chuť očenichávat a ohlodávat mrtvoly pobitých komunistů a jiných revolucionářů, ale velmi se mylí, domnívá-li se, že ji nečeká osud chovného dobytčete. Velký pátek „slušné společnosti“ se blíží a proletariát chystá pro ten den skvělé vepřové hody.

Ale tento nezbytný den oddalovala by pracující třída zbytečně, kdyby jakkoliv se dávala oblouditi slušností „slušné společnosti“, kdyby svou revolučnost hatila opičením se po měšťáctvu a maloměšťáctvu.

Nedůvěřujeme slušnosti příslušníků „slušné společnosti“. U vraha najdeme často více skutečné slušnosti lidské než u nějakého vznešeného fabrikanta z Libštátu, u prostitutky více srdce než u salónního žurnalisty měšťáckého.

PROPAGAČNÍ MONOPOL

V předminulém čísle týdeníku Komunista jest celkem důvodně konstatováno,* že propagační monopol tiskový, jak jsme jej navrhovali před minulým sjezdem strany, byl v praxi zcela odstaven a vydavatelská činnost komunistická spěje k úplné decentralizaci.

Byl jsem a zůstal jsem přívržencem propagačního monopolu tiskového, zúčastnil jsem se stylizace příslušných paragrafů pro organizační řád, a jakmile exekutiva strany rozhodne se znovu tento požadavek, odpovídající plně duchu skutečné komunistické strany, vyzdvihnouti a provésti, budu z přesvědčení a rád bojovati na svém místě za jeho provedení důsledné a radikální.

Jak známo však, nebyly paragrafy o propagačním monopolu tiskovém zařazeny do organizačního řádu a nebyly také předloženy sjezdu ke schválení, protože exekutiva Třetí internacionály vyslovila mínění, že do organizačního řádu nepatří a jsou příliš strohé. Ale domnívám se dodnes, že z hlediska *našich* poměrů měly do organizačního řádu

* Některé výtky byly ovšem zbytečné a se svým „prý“ nesoudružské. *Prý* dělám redaktora knihtiskaři vyloučenému ze strany. Což není pravda. Pravda je toliko, že mimo jiné soudruhy jednal jsem také s ním (dříve než byl z místní organizace vyloučen) jako s vlastníkem tiskárny o utvoření vydavatelského družstva Proletkultu. Z věci sešlo, a mně zbyl v rukou jen přítelův román, jež jsem se uvolil po stránce jazykové zkorigovati. To není jistě přečin.

A pokud běžel o tisk Proletkultu v tiskárně zmíněného knihtiskaře: první číslo nového svazku vychází již v tiskárně jiné, a je přirozeno, že jsme předešlý svazek chtěli dokončit na starém místě. Ostatně dokud nemá strana naše své řádné tiskárny, jejím potřebám a dnešním požadavkům vyhovující, je myslím velmi lhostejno, do čí kapsy plyne výrobní zisk naší vydavatelské činnosti. Tu třeba uvažovati jen obchodně, nikoli politicky.

přijíti a měly býti nejen sjezdem schváleny, ale i exekutivou strany rozhodným způsobem provedeny.

Co chce v jádru propagační monopol tiskový? Chce, aby veškeren propagační tisk komunistický (časopisy, knihy, brožury, letáky, obrazy), vydávaný organizovanými soudruhy, byl sjednocen a zcentralizován v nakladatelství strany a plánovitě řízen i kontrolován příslušnými institucemi strany (exekutivou, tiskovou komisí, kulturní radou).

Jeho účel jest:

1. Aby komunistická literatura byla vydávána plánovitě, přihlížejíc především k potřebám našeho proletariátu.

2. Aby vydávány byly jen spisy skutečně hodnotné a časopisy skutečně potřebné a nebylo energií a penězi mrháno na zbytečné nebo nedostatečné věci.

3. Aby zabráněno bylo zlé vůli nebo nevědomosti šířiti v našem proletariátu tisk škodlivý nebo rušivý.

4. Aby centralizací a řádnou organizací dosažena byla nejvyšší míra úspěchu v šíření propagačního tisku: aby se mohlo vydávati hojně, levně a účelně.

To je po mém soudu pro řádnou komunistickou stranu nezbytné pro kvalitu i kvantitu její propagandy.

Proč byla tedy myšlenka propagačního monopolu tiskového v praxi mlčky úplně opuštěna a nastal pravý její opak: decentralizace?

Protože nenašly se — především v ústředním výkonném výboru, kde soudruzi stojící za Komunistou měli jistě pozici početně velmi silnou — ruce dosti silné, které by propagační monopol tiskový postupně a rozumně, ale i soustavně, energicky a bez ohledu k Petru nebo Pavlu prováděly nebo prováděti daly.

Nikdy jsem se netajil tím, že tento úkol není snadný. Co všechno znamená, co vše bylo by — bude jednou — učiniti, aby byl proveden?

1. První podmínkou je, aby propagační náš monopol obdržel řádnou organizační a finanční bázi. Máme-li centralizovati, musíme míti řádné a pevné centrum, středisko, jež je opravdu schopno přitáhnouti, zachytiti a udržeti všechny síly k němu usměrněné. To znamená, že v první řadě nakladatelství strany musí býti náležitě vybudováno (a eventuálně dnes i dotováno) jako skutečná instituce strany a veliký podnik kolektivní, který by po stránce obchodní nebyl malodušným hokynářstvím a po stránce literární soustředil všechny síly strany.

2. Nakladatelství strany komunistické nemůže a nesmí býti vedeno jen zřeteli čistě obchodními — kdo tohle tvrdí, není komunist, nýbrž socialistický maloměšťák a patří na penzi. Komunistické nakladatelství musí ovšem v dnešní době hleděti, aby obchodně prosperovalo, ale

musí v *prvé řadě* plniti svůj *propagační úkol* a při propagačním monopolu učiniti se stůj co stůj skutečným centrem všech sil, jež jsou mu k dispozici. Nesmí zkrátka nečinností, neschopností a hokynářskými mravy odpuzovat soudruhy schopné psát a vydávat propagační literaturu, které jistě nemáme nazbyt.

3. Pro přítomnou chvíli, kdy strana nemá vlastní velké tiskárny, při naprosto nedostatečné dosud organizaci odběru komunistické literatury a při úplné závislosti našeho nakladatelství na konjunkturu knihkupeckého trhu a na důsledcích krizí hospodářských, nemůže nakladatelství a knihkupectví strany plniti své úkoly bez velkých dotací, *není soběstačné*. Důsledkem toho je pak, že hledí vydělávati na literatuře, která „jde na odbyt“, a zanedbává svou propagační povinnost. V našich poměrech jest nezbytno počítati s tím, že především politická literatura propagační se nevyplácí obchodně, ač na druhé straně musí býti rozšiřována za nejlevnější peníz, popřípadě i zdarma. Spousty německé literatury komunistické, vzorně, pěkně a lacino vydávané, jsou důkazem, co se dá propagačně vykonati, když se *plní povinnost*, místo malicherného, popřípadě i záludně oportunního holedbání se teritoriální soběstačností, jež není pravdou.

4. Nakladatelství strany nesmí se však — jak přirozeno — spoléhati na větší nebo menší dotace a musí zajisté nejen z důvodů obchodních, nýbrž i propagačních zajistiti si takový kádr stálých odběratelů, aby eventuelních dotací nebylo třeba používat ke krytí deficitů normální činnosti nakladatelské, nýbrž spíše ke krytí nákladu na mimořádné propagační úkoly tiskové (laciné brožury o velikých nákladech, například letáky, které se rozdávají atd.). Takový stálý kádr odběratelů — vedle kolportáže, vždy kolísající a finančně nikoli vždy spolehlivé, a vedle jednotlivých abonentů a stálých odběratelů, kteří pro dělnický tisk nepředstavují rozhodujícího čísla — dal by se rychle zjednati energickým zasažením ústředního výkonného výboru, který by přinutil organizace, aby konaly svou povinnost v zájmu tisku strany. *Je prostě jednou z nejpřednějších povinností našich soudruhů tam, kde mají vliv v obcích, aby naši literaturu zařadili do obecních knihoven, a kde jich není, postarali se o jejich zřízení. A je stejnou povinností všech našich organizací, aby odbíraly veškerou komunistickou literaturu pro své knihovny (a staraly se ovšem i o to, aby byla čtena). Ke konání této povinnosti musí býti prostě naše organizace donuceny; nežádá se tím po nich nic neproveditelného a nic obtížného, jen trochu skutečné práce a komunistické disciplíny. Máme-li například 1500 obcí, kde mají komunisté silný vliv, a máme-li například 15 000 našich organizací, pochopí každý soudruh ihned, co by to znamenalo pro stranu a její tisk, kdyby tyto organizace svou povinnost konaly. Každá publikace strany byla by předem zabezpe-*

čena. Osud propagačního monopolu a komunistické literatury u nás závisí na energickém provedení této organizační nezbytnosti.

5. Na druhé straně, donutíme-li naše organizace, aby konaly svou povinnost k tisku a literatuře strany — což bude mít i ten dobrý následek, že nejedna organizace, která je komunistická jen podle firmy, ale duchem maloměšťácká, větším vlivem tisku se stane pomalu opravdu komunistickou —, musíme pak zjednat i pořádek, aby zmizelo zbytečné přetěžování. Především tisk časopisecký nutno zjednodušiti.

Nechci se prozatím pouštět do podrobností, jež konečně samy vyplývají z řečeného.

Propagační monopol tiskový má svoje nezbytné předpoklady. Jakmile tyto předpoklady budou splněny, postačí usnesení exekutivy nebo sjezdu, a žádoucí monopol stane se skutkem. Předpokládá hlavně — opakuji — řádné vybudování nakladatelství strany jakožto instituce strany a podniku kolektivního. A prosperita tohoto podniku předpokládá opět řádnou organizaci povinného odběru naší literatury. Tu má hlavní slovo exekutiva strany a sjezd; moje mínění jest, že s dnešní malodušnou a maloměšťáckou „anarchií“ propagačně tiskovou nedojdeme daleko. —

Aspoň něco je však vždy lepší než vůbec nic. Není-li naše oficiální nakladatelství schopno vyhovět tiskově propagačním potřebám a možností strany, dává-li z finančních důvodů přednost obchodu s knihkupeckým sortimentem před komunistickou činností nakladatelskou, která znamená starost a riziko, pak nezbyvá nám než uchylovati se k iniciativě více nebo méně soukromé, chceme-li dostati na veřejnost trochu komunistické a revoluční literatury. Vedle toho jest i velmi přirozeno, že naši soudruzi spisovatelé a překladatelé nemohou čekati na milost podniku sotva činného a vydávají si svá díla tam, kde jim je vezmou.

Zejména pro náš Proletkult je nedostatečnost našeho oficiálního nakladatelství trapná. Úkol Proletkultu může býti jen tehdy řádně plněn, když za každým jeho krokem organizačním půjde mezi naše soudruhy ihned potřebná literatura odborná. Všecky dosud založené Proletkulty místní i krajské nařikají na nedostatek příslušných příruček, volají po literatuře divadelní, potřebují jistě řadu brožur-přednášek přinášejících komunistický názor na obvyklá témata atd.

Proletkult nemůže prostě zanedbávat vydavatelské činnosti a bude nucen sáhnouti rovněž k svépomoci, nezjedná-li exekutiva strany pro oficiální nakladatelství předpoklady zdárné činnosti.

Je mým přesvědčením, že jen propagační monopol tiskový je správnou zásadou pro tuto činnost. Ale provést tuto zásadu mohou

jen energické ruce, nebojící se odpovědnosti. Z pokusů, které se před časem děly, odnesl jsem si však ten dojem, že právě soudruzi nejvíce myšlenku monopolu propagující na rozhodných poradách uhnuli nebo mlčeli, a že tudíž dnešní slzy nad pohřbeným domněle monopolem, prolévané právě z jejich strany, jsou poněkud krokodýlí.

Je patrné, že jen sjezd strany může tuto otázku rozřešiti.

PRVNÍ ŘÍŠSKÁ KONFERENCE NĚMECKÝCH VZDĚLAVATELŮ KOMUNISTICKÝCH

V berlínské radnici konala se ve dnech 6. a 7. srpna první říšská konference vzdělavatelů (*Bildungsobleute*) KPD, tj. konference vedoucích činitelů Proletkultu Komunistické strany Německa, jež Němci ovšem jmenují pouze *Abteilung Bildung und Propaganda*. Účelem konference bylo prohloubiti vzdělávací práci a vyhověti volání po plánovitém vybudování této práce jako důsledku konsolidace strany. Byly vydány tiskem směrnice, přijaté potom s nepatrnými změnami. Ty z nich, které jsou i pro naše poměry závažné, přineseme v překladu, počínajíc příštím číslem Proletkultu.

Konference nebyla navštívena příliš četně, při zahájení bylo přítomno asi sto soudruhů a soudružek. Debaty ukázaly, že vzdělávací a výchovná práce setkává se v soudružské straně německé v jádru s týmiž obtížemi jako u nás a zastavuje se také před stejnými otázkami.

Jednání zahájil a téměř stále vedl soudruh *Hörnle*. Na programu byly tyto body: 1. Kočovní kursy. 2. Škola strany. 3. Lidová učení. 4. Propaganda uměním a názornými prostředky. 5. Knihovnictví a šíření literatury. 6. Školská politika. 7. Otázka „biřmování“ mládeže.

Ve své zprávě o činnosti vzdělávacího a propagačního oddělení konstatoval soudruh *Hörnle*, že dosud nedal se v jednotlivých okresích prováděti přesný a cílevědomý vzdělávací program, nebylo k tomu pevného aparátu. Zdůrazňoval nutnost dobrého kontaktu se všemi složkami strany, hlavně s tiskem a mládeží, jejíž činnost má býti kontrolována a podporována. Musí býti upraven a přesně vysloven poměr k osvětové činnosti oficiální, k hnutí volnomyšlenkářskému, ke svazům sportovním, divadelním, pěveckým atd. Plánovitá činnost vzdělávacího oddělení musí se státi pevnou oporou hnutí politického a poskytnouti mu účinnější prostředky propagační. Největší důraz a nejintenzivnější činnost zasluhuje vytvoření řádného štábu funkcionářů komunisticky vyškolených a teoretické vzdělání všech soudruhů.

O nutnosti kočovních kursů promluvil soudruh *Dunker*.

Soudruh Hörnle v referátu o škole strany zdůraznil nutnost, aby všichni funkcionáři strany byli na aktuální otázky řádně připraveni teoretickým vyškolením na konferencích, referentských večerech, periodických diskusích ve všech skupinách a v soudružských školách. Řádní funkcionáři jsou předpokladem přiměřeného teoretického vzdělání ostatních soudruhů. Do škol strany nechť jsou vysíláni soudruzi promyšleně a organizovaně.

Soudruh Rosenberg referoval o poměru k oficiálním dělnickým učením (Volkshochschulen) a po jeho referátě rozvinula se velmi čilá debata. Celkem bylo uznáno, že je možno této instituce využít tam, kde komunisté mohou mít vliv na její ráz; jinak třeba před ní proletariát varovati. Takzvaná volná učení dělnická (frei Arbeiterhochschulen) jsou škodlivá, poněvadž odvracejí od politické práce. Referent potíral tu zcela správně onen směr, který chce napojit dělníky všemožnými vědomostmi z věd a umění, ale zanedbává přitom komunistickou propagandu.

Soudruh Wittvogel měl referát o propagandě uměním a názornými prostředky. Větší debata rozvinula se o otázce nakladatelství strany a vydávání literatury. Nesnáze jako u nás.

Poslední dva programové body odpadly pro nedostatek času. Předložené směrnice byly přijaty za podklad nové práce.

DĚTSKÉ DOMY

Soudruh Haken ve svém článku Rodina, uveřejněném v srpnových číslech tohoto listu, dotkl se otázky dětských domů. Předešel mě tím, neboť jsem se chystal již psát tento článek svůj, který chce promluvit o téže věci, ale z jiného hlediska. Soudruh Haken mluví o dětském domě jako o hudbě komunistické budoucnosti, já chci o něm pojednat jako o naléhavé otázce přítomnosti. Soudruh Haken vidí v dětském domě budoucí ráj dětství a nástroj výchovy k sociálnímu citění, já, nic z toho nepopíraje, chci ukázat, jaký praktický význam pro komunistické rodiče a komunistickou stranu měly by dětské domy již dnes, i kdyby v dnešních poměrech nemohly býti zbudovány a spravovány zcela ideálně z hlediska komunistického.

Co nám představuje náš *dětský dům*? Třemi slovy řečeno: účelnou náhradu rodiny. Komu dětský dům prospěje? Všem zúčastněným složkám, tj. dětem, rodičům, straně.

Přejdeme k podrobnostem.

V dnešních poměrech znamenal by dětský dům instituci, která přejímá za přiměřenou náhradu děti od rodičů, aby je opatrovala, vy-

živovala a vychovávala. Měl-li by dětský dům k dispozici hojnější fondy, poskytoval by útočiště dětem nejchudších soudruhů i zdarma. Byl by zbudován okresním nebo krajským družstvem; jednotlivá družstva spojila by se ve veliký svaz, který by navázal styky s družstvy hospodářskými, výrobními a konzumními, popřípadě by si taková pomocná družstva sám vybudoval. Pokud běží o vzdělání a výchovu školskou, byly by ovšem dětské domy asi ve většině případů nuceny vysílati své chovance do škol oficiálních. To byla by jedna ze závad vyplývajících z dnešního režimu, ale dala by se dobře paralyzovati. Z dětského domu vycházeli by chovanci až přímo do života.

O způsobu, jakým byly by děti v dětském domě opatrovány, vyživovány a vychovávány, o jeho vnitřní organizaci a správě, o jeho hygieně a komunistickém duchu, o věcech jednak samozřejmých, jednak z praxe pomalu vznikajících a teoreticky již dosti dříve objasněných v různých spisech socialistických odborníků, o těch netřeba tu znova mluvit. Je samozřejmo, že každý dětský dům po všech těchto stránkách musel by býti nejvzornější, pokud dnešní poměry a nevelké prostředky soudružských řad našich dovolují.

O účelnosti a prospěšnosti dětského domu mluvmе:

1. *Děti.* Předpokládáme-li, a to předpokládati musíme, že okres nebo kraj náš pomyslel by na zbudování dětského domu teprve tehdy, až by měl zajištěn potřebný počet soudružských sil mužských i ženských schopných odborně a s láskou věnovati se této dětské věci, je nasnadě, že v dětském domě, umístěném za městem v přírodě a opatřeném vším samozřejmě, co se může dítěti zalíbiti a tělesně i duševně je povznášeti, utvořilo by se mladé soudružské ovzduší a prostředí, které by znamenalo pro dítě pravý ráj při srovnání s proletářskou rodinou, ze které vyšlo. V tomto světlém ovzduší přijímalo by nejradostněji výchovu, která by mu byla poskytována v nejstravitelnější formě, nevtíravě a bez mentorství. Všecky škodlivé a nepedagogické metody rodinné sobeckosti a rodičovské pedagogické neschopnosti, také všecky ostatní, často velmi kruté znemravňující vlivy rodiny zmizely by z prostředí dítěte a zhoubný vliv měšťácké školy byl by ustavičně paralyzován novou výchovou, často velmi názornou. Přechod dítěte z rodiny do dětského domu znamenal by pro ně přechod ze stínu do světla a toto světlo mělo by jistě nejblahodárnější vliv na další vývoj jeho celé bytosti, jeho těla, jeho srdce, jeho mysli. A pro děti, které by přišly do dětského domu buď hned po narození, nebo v nejútlejším věku (po odkojení například), znamenal by dětský dům nejvhodnější půdu pro dokonalý vzrůst mladého stromku.

2. *Rodiče.* Následkem rozkladu rodiny, způsobeného jednak nutností, aby nejen muž, ale i žena a co nejdříve také děti vydělávaly,

jednak touhou po hospodářské samostatnosti jako důsledku mravního uvolnění tradičních svazků rodinných — protože hospodářské poměry jsou proti rodině, mizí i úcta a láska k ní a rovněž ovšem i její někdejší smysl —, stává se dítě statkem stále méně vítaným, a i když citově snad vítaným, tož přece zdrojem strachu, nesčetných starostí, kamenem úrazu, metlou i obětí.

To je hlavní bod problému pro dnešní dobu.

Rodina z hlediska všeobecných poměrů výrobních je přežitek z doby, kdy soukromovlastnický řád ještě nevyvrcholil v dnešní krajní formu a nevedl ke krizím a rozporům tak nezdolatelným. Z hlediska socialistického je dnešní rodina zlo, podporující a vydražďující sobecký individualism nejružnějšího druhu: hltavost, nevraživost, hašteřivost, korupci, maloměšťáctví.

Nemáme důvodu k tomu, abychom její rozklad zadržovali: padne ihned, jakmile diktatura proletariátu dá děti do rukou proletářského státu. Neboť v první řadě jsou to děti, které ve většině případů udržují rodinu v jejím soudobém živoření a které vedou k založení rodiny i rodiče lepšího mínění o věcech lásky a manželství.

Dětský dům zbavoval by soudružské páry 1. strachu před dítětem, 2. nutnosti zakládati proti svému přesvědčení rodinu, a tím nasazovati červa do ruměného jablka lásky, 3. nutnosti prodlužovati živoření rodiny, která jest již toliko ohyzdnou konvencí nebo peklem pro zúčastněné. Soudružským párům nebylo by stavěti soukromá hnízda pro děti, jež by mohly přijíti nebo jež jsou na cestě, soukromá hnízda, v nichž se pak vraždí láska a otupují, ničí všechny lepší city individua. Smělé péro Strindbergovo (ve Studentce) vystihlo krvavě, co to jest dnes taková společná domácnost, které se říká „rodina“; netřeba za ním pokulhávati.

Rodiče třeba osvoboditi od dětí tak jako děti od rodičů. Soudružské páry budou moci jen tehdy volně dýchat a našemu hnutí býti cele prospěšny, když dětský dům osvobodí je od pout společné domácnosti.

3. *Strana.* Stále znova vyskytují se případy, že mladí soudruzi a soudružky, dříve velmi čile a obětavě pracující ve straně, jakmile spojí se v pár, nejen na dobu nejohnivější lásky, nýbrž trvale vzdávají se činnosti ve straně, věnují se úplně „stavbě hnízda“ a pomalu zapadnou v prostředí maloměšťáckém nebo v prostředí nouze a bídy.

Stále znova vidíme také, kterak rodina svázaná dětmi podvazuje mužovu energii a sterými malichernými překážkami ztrpčuje a zneusnadňuje práci i život. Ubíjí také tělesný i duševní půvab ženy, činíc z ní sobeckou samici, která jen zřídka zachová si opravdový zájem o věc proletářskou. Děti takových lidí přinášejí si pak do života steré nectnosti a předsudky starého světa. Nejeden čilý soudruh mladý,

když se ožení, zmizí z našich bojových řad, buď k vůli ženě, nebo z hospodářských důvodů. Nejedna čilá soudružka, když se vdá, otupí starostmi o děti a domácnost. Nejedno dítě, které pro své jádro mohlo by se státi nejlepším soudruhem, zvrhne se v rodinném kruhu. *Rodina olupuje denně naši stranu o síly* často nejlepší, o síly, jichž věru nemáme nadbytek.

Naši snahou jako strany revoluční musí býti, abychom měli co nejvíce soudruhů a soudružek prostých pout rodiny, mužů neodvislých od žen a žen neodvislých od mužů jak hospodářsky, tak mravně. Dětský dům, který poskytne soudružskému páru možnost lásky beze strachu před dítětem, který jej osvobodí od nutnosti zakládat společnou domácnost — zdroj příštích trýzní, neshod a otroctví —, prospěje straně i tím, že mladým rodičům usnadní neztenčený pobyt ve hnutí, i tím, že se ujme dětí a vychová z nich dobré soudruhy.

Samozřejmě však nemohl by býti dětský dům ani holubníkem, ani sběrnou plodů plození neprozřetelného. Nesměl by to býti nějaký pochybný „ústav humaní“, nýbrž přísná instituce komunistická, která by vždy měla na mysli zájem strany. Přijímal by především děti rodičů zasluhujících pro svou činnost ve straně tohoto usnadnění lásky a manželství a zaručujících účelnost tohoto opatření: nesměl by přirozeně usnadňovati pohodlnost lidem, kteří by nové instituce chtěli sobecky využítí.

Věci by jistě prospěla poradna, která by při dětském domě byla zřízena pro mladé rodiče: poradna především lékařská, přivádějící přiměřený pořádek v plození.

Tak dětské domy staly by se znamenitou podporou strany a pomáhaly by udržovati a rozmnožovati revoluční síly komunistické.

Uvažujte!

O POVINNÉM ODBĚRU NAŠÍ LITERATURY ORGANIZACEMI

Je to vlastně velmi smutné, že taková samozřejmost, jako jest zásada povinného odběru komunistické literatury organizacemi komunistické strany, přichází u nás na denní pořádek teprve dnes. Komunistická propaganda, kterou činí komunistická strana, nemá býti přece náhodná ani v prostředcích, ani pokud běží o vyhlédnutou půdu, nýbrž naopak zcela promyšlená, důsledná a systematická. Zejména však vlastním organizacím komunistické strany musí býti věnována péče nejpromyšlenější, nejdůslednější a nejsystematičtější.

Rovněž jest jisto, že právě u nás, právě v KSČ je třeba veliké a hou-

ževnaté propagandy komunistické, to jest propagandy myšlení a cítění opravdu komunistického, protože naše masová strana je nucena ve svém nitru prožívatí ustavičný a úporný zápas se starou mentalitou sociálně demokratickou jako s těžkou rakovinou, která je dosud citelná téměř všude, počínajíc nejmenší organizací a končíc nejvyššími institucemi a orgány strany.

Čím provádíme svou propagandu?

Živým slovem na prvním místě, pak tiskem a obrazem.

Tu, spočteme-li a přehlédneme své síly, shledáme, že naše propaganda živým slovem je stále ještě poměrně nepatrná a nesystematická pro nedostatek sil, pro nedostatek učitelů, kteří komunisticky opravdu cítí a myslí, dovedou k dělníkům mluvití srozumitelně a jsou prosti agitačního nemravu, že se pro okamžitý úspěch slevuje z komunistické linie.

O propagandě obrazové nedá se u nás dosud téměř mluvití; několik chybných pokusů tu selhalo a vzalo chuť k další práci v tomto směru. O této věci ostatně promluvíme ještě jindy.

Jsme tedy v první řadě odkázáni na komunistickou literaturu, na propagandu tiskovou, kterou možno poměrně nejsnáze provádětí našimi silami a jež dá se provádětí *obvyklými* cestami a metodami, což vždycky věc usnadňuje.

Jak jsme tuto propagandu dosud dělali?

Špatně.

Naše KSČ je z největších komunistických stran, ale komunistickou literaturu má nejmenší. Je očividno, že i tu působila neblaze mentalita sociálně demokratická, která měla vždy nechut k teoretickému prohlubování příslušníků strany a vzdělání brala od měšťáků, a že jsme si nevzali dosud náležitě k srdci poučení z Ruska, kde naši soudruzi věnují tolik péče propagační literatuře, s kterou nespoří ani doma, ani za hranicemi.

Naše propagační činnost literární vykazuje samá pasíva, hlavně pokud běží o základní literaturu komunistickou, počínajíc Marxem až po věci nejnovější.

Jsme v tomto směru vůbec chudáci a mrzáci, to cítíme nejlépe my z Proletkultu. Tak nesystematicky a nedostatečně jako u nás nepracuje se v tomto směru snad v žádné komunistické straně. A vina je jak nahoře, tak dole, vinno je nedostatečné porozumění u jenerálů i vojáků strany. Náš propagační aparát nakladatelský i kolportérský právem si stěžuje na netečnost soudruhů k vážné literatuře teoretické, vzdělavací a výchovné, a na druhé straně vedení strany nevěnovalo dosud otázce naší propagandy tiskové, to jest především otázce našeho nakladatelství

a pak otázce odběru jeho publikací, tolik péče, mnoho-li jí vyžaduje naléhavý zájem celé strany.

Problém je tento: Vážná literatura teoretická a vzdělávací se u nás nevydává systematicky a podle skutečných potřeb strany, protože její dobrovolný odběr je nedostatečný a její účty jsou pasívní, a naše nakladatelství nemůže na ni dopláceti, nejsou za tím účelem zvláště dotovány jako podobná velká nakladatelství zahraniční: běží tudíž o to, aby buď naše nakladatelství náležité dotace na vzdělávání komunistické literatury propagační dostávalo, nebo aby odběr této literatury byl přiměřeně zvýšen mimořádnými prostředky.

Je naším přesvědčením, že KSČ potřebuje na poli literární propagandy tolik vykonati, že to přesahuje finanční síly naší strany, a že tudíž strana potřebuje pro tento úkol mimořádné finanční pomoci, má-li úplně splniti svou povinnost.

Ale prozatím stačilo by, kdyby aspoň ta nejnutnější literatura komunistická mohla býti pomalu a soustavně šířena v našich řadách, a toho možno docíliti účelným zvýšením odběru.

Tohoto zvýšeného odběru, zcela postačitelého ostatně pro normální vydavatelskou činnost, která by aspoň nejnaléhavější potřebu strany kryla, docílíme rychle a poměrně snadno jen tehdy, odhodlá-li se vedení strany naříditi všem organizacím povinný odběr literatury vydávané naším nakladatelstvím.

Toto opatření jest po našem soudu v komunistické straně samozřejmostí, která měla býti hned v jejích počátcích provedena, zvláště když místním organizacím ponecháno bylo velké procento příspěvků.

Neběží tu jen o téměř existenční otázku našeho nakladatelství, běží také o komunistickou úroveň naší strany, která není dosud vysoká.

Nebude sporu o tom, že vlačnost k vážné komunistické literatuře souvisí nemálo s hospodářskými poměry, s krizí, která nedovoluje dělníku často ani to nejnutnější kupovati. Mnohý soudruh rád by si přečetl dobrou knihu nebo brožuru, ale nemá na ni. Povinné komunistické knihovničky ve všech našich organizacích usnadní jistě velice soudruhům sebevzdělání a prohloubení jejich třídního vědomí.

Položka, kterou takto naše organizace budou nuceny zařaditi do svého rozpočtu, nebude tak veliká, aby všeobecně působila organizaci nepřekonatelné nesnáze, a přitom bude tento povinný odběr naší literatury (ke které počítáme ovšem i časopisy, pokud jsou orgány celé strany) často právě to nejkomunističtější, co organizace naše dělají vedle obvyklého baráčnického klábosení.

Rozumí se, že povinný odběr komunistické literatury neznamená jen zaplatit a zařadit do skříně, nýbrž že s ním spojena jest i povinnost starati se o to, aby obdržené spisy byly místními soudruhy také skutečně čteny.

„Více komunismu!“ To je heslo Proletkultu, a především tímto heslem, touto myšlenkou musíme býti vedeni k nové úpravě odběru komunistického tisku knižního i časopiseckého.

Povinnost odbírat publikace nakladatelství strany musí býti všem našim organizacím přísně vštípena, a pak půjdeme i v tomto směru správnou, byť třeba jen pozvolnou cestou vpřed.

Víme, že naše organizace nesmíme finančně přetížiti, ale víme také, že od nich jest nám také požadovati nejen slova, ale i skutky.

Zásada povinného odběru komunistické literatury našimi organizacemi bude předložena kulturní radě, aby ji přesně vyslovila a exekutivě naší strany předložila s přáním, aby tato povinnost uzákoněna byla v naší straně organizačním řádem.

OMYL LVA BORSKÉHO

Lev Borský uveřejnil v neděli 15. října v Národní politice článek „Proti závislosti na cizině“.

Jak osoba pisatelova, tak časopis, v němž článek otiskl, jsou výhonky světa, s nímž komunisté se nedohodují a jež, až přijde hodina, umlčí prostě všemi prostředky.

Lev Borský je žid, odešel z diplomatické služby pro neshody s Benešem, jehož je osobním nepřítelem; je nesnesitelný typ Semity, který v adoptovaném národě dělá nejzuřivějšího šovinistu a imperialistu. Národní politika je nejodpornější travič lidových mas a obchodní podnik několika bařtipánů.

Ale článek Lva Borského je tak jasný a vyslovuje názor jistých měšťáckých kruhů tak výrazně a typicky, že možno si jej s velkou chutí vzíti za východisko, chceme-li sobě i měšťákům objasnit jejich omyl a — bezednou nechápavost, skutečnou nebo marně předstíranou.

Jádro článku Lva Borského je asi toto (citujeme doslova, ale podškrtneme sami):

„Papežštější než Řím středověký jest Moskva dnešní. A poslušnějšími ovečkami, než byli lidé středověcí, jsou dnešní komunisté. Komunistická strana Československa usnesla se na poslední své konferenci většinou hlasů vyloučiti ze strany několik příslušníků... Už vyloučení toto stalo se za dozoru delegáta Moskvy, jakož i celá konference zasedala pod tímto dozorem *příslušníka cizího státu*.

Ale rozhodnutí komunistů Československa bylo v několika dnech roztrháno a zvráceno *cizím zasažením, cizí autoritou*... A výkonný výbor Komunistické strany Československa prohlásil ihned, že se podrobuje to-muto rozkazu Moskvy. A do Moskvy, před soud církve, odjedou v těch-

to dnech příslušící státu československého, *příslušníci téhož národa, aby se podrobili rozsudku, který nad nimi vynese cizina...*

...připustiti, aby spor mezi příslušníky téhož národa řešila cizina, to jest zvráceností proti přirozenosti, urážející úplně už prostou lidskou důstojnost... Jak může vůdce strany si dáti líbiti, aby byl cizí autoritou blamován? Jak si může dáti líbiti sbor dospělých mužů, jakými jsou členové výkonného výboru, aby jejich jednání bylo cizí autoritou prohlášeno za nesprávné? Jak mohou tito vůdcové, jako by se nic nestalo, jeti do Moskvy, jíž byli blamováni před svými příslušníky?...

Cizina jest prostě cizina. A závislost na cizině, ať citová, nebo církevní, nebo ideová, jest naivností politickou a jest škodlivou národu a státu..."

Citujeme hlavně ta místa, kde jde o věc komunistickou; v článku jsou ještě jiná místa, která zdají se nasvědčovati tomu, že Lev Borský mífí na komunisty, ale chce trefiti i Beneše a snad i presidenta. Po tom nám ovšem zhola nic není.

Jde nám o něco jiného. Naši měšťáci a vlastenci měli by konečně už pochopit především to, že my komunisté *neznáme národa ani ciziny v jejich smyslu*, že mnohem cizejší je nám národ Lva Borského, Kramáře, Rašina a všech našich „státotvorných“ (národ vykořisťujících) politiků a stran než zhola neznámý proletář nejzazšího Východu, Západu, Severu nebo Jihu a že v sovětské Rusi vidíme jedinou „vlast“, pro kterou můžeme oddaně pracovat a za kterou můžeme a budeme upřímně bojovat.

Ale pro to nemáme jen důvodů citových, to souvisí velmi úzce s „katolickými metodami“ Komunistické internacionály, jež nám Borský i jiní tak často vytykají a o nichž bude ještě řeč v tomto listě podrobněji.

Nebude hanbou pro Moskvu, bude-li socialistickému dnešku tím, čím byl Řím středověku. Borský není tak neinteligentní, aby neznal pravého významu Říma a katolické církve, dnes ovšem dávno pomínuvšího a nenavratitelného; je to pouhá demagogie, operuje-li proti nám volnomyšlenkářskou hantýrkou.

Budujeme první opravdovou Internacionálu, nejen nějaký nový paškvil její, jako byla papírová Internacionála předválečná, budujeme mezinárodní vlast proletariátu, pro Borské, Kramáře, Dyky snad módní utopii, ale pro nás krvavě vážnou věc, hospodářským i mravním vývojem lidstva posunutou na sám prah uskutečnění, před jejíž vážností a slávou ty všelijaké státečky a vlasti měšťáctva jsou malichernosti, přes něž přecházíme k dennímu pořádku, jakmile je to v zájmu toho, co stavíme, v zájmu skutečné Internacionály. Žádný měšťácký stát, žádná vlast není nám tak svatá, abychom pro ni chtěli a mohli něco obětovat ze své mezinárodní myšlenky.

Ale budovu pravé Internacionály, první skutečnou internacionálu nad troskami katolické i měšťácko-liberální ideologie, nevybudujeme ani protestantskými, ani anarchistickými metodami, nýbrž tuhou kázní, bezvýhradní poslušností, vědomým a úplným podřízením se jedné a svrchované mezinárodní autoritě, kterou pro nás je exekutiva Komunistické internacionály, kde zastoupeny jsou komunistické strany všech států.

Je-li pravda to, co nám říká historie a o čem ovšem nemůžeme pochybovati, že totiž byla to katolická církev, která dala světu nejmohutnější mezinárodní budovu, a že katolická církev mohla splniti své dějinné poslání jen dík vnitřní i vnější myšlenkové i fyzické dokonalosti této své ideové a organizační budovy, pak nemůžeme se báti učiti se u této vývojem již překonané církve, chceme-li také my postaviti dokonalou budovu mezinárodní pro nový dějinný úkol, pro nějž máme v marxistickém komunismu právě tak vrcholný myšlenkový systém, dnes samozřejmě vědecký, jako vrcholnou byla ve své době katolická nauka náboženská.

Spílejte si nám, že jsme církev a poslušné ovečky, jen když postavíme to, co je v zájmu lepší budoucnosti lidstva. Svobodomyslným lelkováním nic nedá se zbudovati; skutečné činy rodí se jen tam, kde je kázeň a jednotné vedení. Komunistická internacionála má veškeru naději, že se jí dílo podaří, protože odvrhla veškeren liberalism, buduje na žulovém základě osvědčené nauky a může ve svých řadách udržeti skutečnou socialistickou kázeň již proto, že má ve svém čele vzácné muže.

Je velmi možno, že pro státníky a politiky měšťácké a nacionální jest nedůstojno, jsou-li závislí na cizině, jsou-li z ciziny komandováni jako představitelé koloniálního území; pro ně existuje Vaterland über Alles, a pro ně existuje tudíž i cizina. Zejména imperialisté malých národů mohou býti žárlivi na imperialisty mocností velkých, kteří jednají s nimi jako se svými podomky. Ale tento druh „orientace“ může platiti právě jen v jejich sféře, a Borští stejně jako Benešové neměli by zapomínat, že je tu ještě jedna sféra, druhý svět, kde právě naopak *platí za zvrácenost mluvit o vlasti a cizině*.

„Cizina jest prostě cizina,“ to je maxima pravdivá jen ve světě, z kterého my komunisté jsme již nejen citově, nýbrž také ideově navždy odešli, který nenávidíme a považujeme za zvrhlý, s nímž budeme do krajnosti a všemi prostředky bojovati a z kterého budeme bohdá i fakticky brzy venku. Je-li snad pro pana Beneše politickou naivností jeho závislost na Francii nebo Dohodě, jest naše závislost na mezinárodní autoritě Komunistické internacionály příkazem a svědectvím největší politické a revoluční prozíravosti. Komunistická revoluce proletariátu žije a roste s touto autoritou, ale také s ní padá.

Že tato naše závislost, lépe řečeno naše organická souvislost se soudruhy celého světa, zkrátka mezinárodní povaha naší strany, naší práce, našeho zápasu je nebezpečná národům a státům československých i zahraničních Kramářů, Rašínů, Benešů, Borských, — to jest velmi pravděpodobno a to jest také jejím účelem. Přestali bychom býti komunisty, kdyby tomu bylo jinak. Státotvornými se staneme, až Československá republika bude sovětskou, — omyl Lva Borského a jemu podobných vlastenců je ten, že nám vyčítá — *smysl naší existence*. Což není věru geniální.

NÁRODNÍ POLITIKA DÁVÁ VYSVĚDČENÍ DOBRÝCH MRAVŮ OSVĚTOVÉ ČINNOSTI V MASARYKOVĚ REPUBLICĚ!

Národní politika hrála v českém politickém i kulturním životě vždy úlohu odpornou, úlohu „nejrozšířenějšího tisku“, tyjícího z nekalých pudů neuvědomělých mas nevzdělaných a polovzdělaných, jimž lichotila a jež udržovala na nejnižší úrovni lžikonzervativně vlastenecké. Jsouc vyhledávána chudáky pro svou část inzertní, přidávala jim vždy nádavkem jed nejzpátečnicktějších názorů způsobem nejobratnějším. Nebylo vlastenecké a reakční veličiny, zakrývající známými rozšafnými frázemi nicotnost svých schopností a prázdnotu svého úsilí, nikoli vždy nezištného, které by Národní politika nepodporovala a nevyhlašovala za vzor.

Socialisté vedli dříve dosti hlučný boj proti tomuto traviči lidských studní, ale nepodařilo se jim vypleniti tuto plevel z lidového života, poněvadž existence Národní politiky nemá podkladu ideového, nýbrž vyplývá z hospodářských poměrů: Národní politika má odedávna tradičně největší inzerci. Mnozí se pamatují jistě, jakou hlučnou kampaň vedl proti ní zejména dr. František Soukup, dokud měl ještě plechovou hubu revoluční; dnes jeho sociálpatriotický soudruh Bechyně do Národní politiky píše.

Změnili se lžisocialisté, nezměnila se Národní politika. Nuže, žurnál, jehož chvála vždy páchla, rozřečnil se nedávno (odpoledník z 31. října) nad oficiální osvětovou činností v naší republice a dal jí tím takové vysvědčení, že je-li nahoře u takzvaných pokrokových vůdců naší republiky ještě trochu studu; jistě, tito pánové, četli-li věc náhodou, zarděli se do krvava.

Tato chvála Národní politiky ilustruje lépe než jakkoliv ostrá kritická komunistická reakce, v níž už vezíme až po krk, přesto, že shora chtějí nám konejšivými frázemi nasypati písek do očí.

Citujeme tudíž hlavní část tohoto bezděčného dokumentu, podtrhávající nejvýznamnější obraty. Článek jmenoval se „Všecko plyne“.

„Válka a revoluční doba přinesla přehodnocování všech hodnot. Revoluce smetla četné vůdčí osobnosti, mnohé i nezasloužené, a četné zase vynesla do výše... Z veřejného života zmizeli pohříchu i četní zkušení, obezřetní a poctiví pracovníci, kteří neměli vlastnosti vůdců samozvaných, někteří byvše odstraněni, jiní odšedše sami, unaveni a rozmrzení nastalým bojem, jenž byl známého rázu osobního nebo stranického. Život prodíral se novým proudem k neznámému i neujasněnému cíli, zůstává na březích ty, kdož nenašli v sobě dosti licoměrnickví, aby se přizpůsobili. V čele proudu byli noví kormidelníci, *idealističtí teoretici i vypočítavci*. Teoretici se záhy přesvědčili, že vidina byla příliš růžová a že skutečnost je příliš šedivá, a volali zpět dřívější *osvědčené pracovníky*, které proud odhodil na břeh... *Lidé vystřízlivěli, a veřejný život se vracel a stále ještě vrací do kolejí, na nichž jedině může společnost lidská prospívat*... Dobří veřejní pracovníci, zatlačeni načas do ústraní, se dnes vracejí a vstupují opět do veřejného života a na vůdcovská místa ve spolcích a korporacích. Tok života vrací se zase do starého řečiště, *vracejí se starí pracovníci a vracejí se i staré osvědčené metody*... *Kde je návrat starých osvědčených metod nejvíce znatelný, je osvětová činnost*. Je známo, že od převratu ji vláda podporuje, vybízí k ní, ba dokonce i nařizuje. A přece setkávala se s tak malým porozuměním, leckde i vůbec žádným! Odpovědní činitelé s překvapením seznávali, že v samostatném československém státě v ohledu osvětové činnosti byly poměry diametrálně rozdílné, než jaké vládly za dob rakouských, kdy vládní kruhy nepřály kulturnímu povznášení nejširších vrstev obyvatelstva. Při bližším zkoumání seznalo se, že nedostatek ten pramení z nových poměrů, které odstranily z osvětových korporací staré dobré pracovníky. Noví předáci nedovedli rozvinouti osvětovou činnost do plné šíře, čehož důsledkem byl úpadek v osvětové práci. Povoláním dřívějších pracovníků osvětová činnost se zase osvěžila a například podzimní letošní sezóna přednášková zaznamenává takový úspěch všude, že je to až překvapující. Dřívějším osvědčeným pracovníkům dostává se tím dnes zadostiučinění... Nejde to ovšem najednou a také ne všude, ale návrat k pravidelnosti a na cestu klidného vývoje tu rozhodně jest. Nynější doba pro toho, jenž chce jí nestranně a bez vášně přihlížeti, prokazuje to důkladně a každodenně...“

Přeloženo do češtiny nepokrytecké a nevlastenecké: staré copy nabýly opět ceny — ze strachu před revolucí.

Naštěstí však oficiální činnost osvětová, vracející se ke starým copům vlasteneckým, stále méně a obtížněji vniká mezi uvědomělý proletariát, na němž nejvíce záleží a který dnes i kulturně staví se na vlastní nohy

a jest jímán hlubokou nedůvěrou k oficielní osvětě, nemohoucí zastříti svého měšťáckého ducha.

Ale citované vysvědčení dobrých mravů, jež této oficielní osvětě v Masarykově republice dává reakcionářská Národní politika, budiž všem kulturním pracovníkům komunistickým a všem našim uvědoměným proletářům pobídkou, aby zdvojnásobili svůj odpor proti měšťácké osvětě a co nejvíce pracovali na osvětě proletářské v duchu marxisticko-komunistickém, na komunistickém Proletkultu.

ZÁPASY, ÚKOLY A ÚSPĚCHY PROLETKULTU KSČ

I

Nelze rozhodně říci, že myšlenka Proletkultu, tj. myšlenka povznést propagační, vzdělávací a výchovnou práci v naší straně i v širších kruzích proletariátu na úroveň opravdu komunistickou, nenašla porozumění u strany, tj. u jejích vůdčích činitelů, hned ve svém počátku. Byl to již soudruh Jílek, kdysi ústřední sekretář strany, který při jisté příležitosti prohlásil: „Máme tolik a tolik tisíc platících, tj. organizovaných příslušníků strany, jaká by to byla strana, kdyby každý z nich byl komunista skutečný. Proto musíme se lépe než dosud chopiti výchovné práce. A to očekávám od Proletkultu.“ Od té doby setkal se Proletkult vždy jen s podporu vůdčích činitelů a s jejich sympatiemi.

Po této stránce bylo by vše v pořádku, i když tu a tam vůdčí naši činitelé političtí neměli dosti kdy věnovati se našim potřebám důkladněji. Proletkult vyvíjí se dnes za plné podpory strany.

O uznání a porozumění pro sebe jest mu však zápasiti přesto s různými živly, hledícími na věc buď jako na věc osob, nebo ze stanoviska lidí přepolitizovaných.

V první řadě jsou to někteří vedoucí soudruzi z různých složek naší strany nebo z místních a krajských organizací, kteří nechápou Proletkult jako nadstavbu vzdělávací a propagační práce, jejímž úkolem je tuto práci soustřediti, ukázniti a dáti jí pravou komunistickou páteř, nýbrž jako nějakou novinku, nový spolek, který chce snad činiti konkurenci té neb oné složce, těm neb oněm osobám.

Na ústředí Proletkultu s jeho kulturní radou nehledí tito soudruzi jako na znalecký sbor odborníků, který je nezbytný k tomu, aby propagační, vzdělávací a výchovná práce nebyla ponechána sama sobě, tj. náhodě, která jednou podá proletariátu něco dobrého a účelného, ale desetkrát se zmýlí a místo chleba dá mu kámen nebo jed, —

nýbrž jako na jednu nebo několik osob, které *chtějí* na sebe strhnouti kulturní diktaturu.

To je známá představa lidí, kteří všechno cítí a vidí „osobně“, představa, která se vyskytuje hojně ve všech stranách, zejména lidových, což neznamená, že není nejčastěji než malicherná a škodlivá. Kdyby dnešní vůdčí činitelé Proletkultu byli nahrazeni jinými, historie bude se opakovati, jen osoby budou jiné. To je ovšem známo i rozumným soudruhům vedoucím stranu, a všelijaké ty osobní pikle nepovažují se za věc nějak důležitou.

Nicméně růst Proletkultu je brzděn touto žárlivostí osob a složek. Jistý zástupce FDTJ například prohlásil nedávno v jakési debatě asi toto: „Co je to ta hrstka vašich Proletkultů, našich jednot je tolik a tolik set.“ Zapomněl však na tu věc, že výkonný výbor KSČ v organizačním řádu pro Proletkult vydaném uložil také našim tělocvičným jednotám součinnost v Proletkultu, a že tudíž kdyby u FDTJ bylo více pochopení a komunistické kázně místo řevnivosti, byly by dnes místní Proletkulty všude tam, kde jsou jednoty tělocvičné, a dokonce zcela přirozeně ve značné míře pod jejich vedením.

Čas nejlépe zmírní ovšem tyto třenice, jimž chybí věcný a komunistický podklad. Proletkult vyzápasí si uznání a váhu přes nelásku jednotlivců prostě na základě své nezbytnosti a práce, a pak také poroste rychleji počet jeho sborů místních, úměrný rostoucímu uvědomění komunistickému ve straně. A rostoucí uvědomění komunistické, poznání, že jen ta vzdělávací a výchovná práce není marná nebo škodlivá, která vychází z citění a myšlení ryze komunistického, a pak dostatek pomůcek a literatury komunistické umožní také vyšší komunistickou úroveň různým složkám a téměř nepozorovatelně vyrovná aspoň ty protivy, pokud nejsou zcela osobní.

Na druhém místě hledí se na Proletkult spatra některými soudruhy příliš zpolitizovanými, tj. čistě politickou agitací a činností tak za-ujatými, že všechno ostatní zdá se jim zbytečným nebo škodlivým mrháním času. Jsou to většinou soudruzi, kteří přinesli si ze sociální demokracie povážlivou představu, že strana je téměř všechno a její program, idea, cíl téměř nic. Jde jim, stručně řečeno, o kvantitu, nikoli o kvalitu. Všecko je dobré, co straně něco vynese po hmotné stránce, všechno je špatné, z čeho není hmotný zisk nebo na co se doplácí.

Tito soudruzi, většinou starší, jsou také přesvědčeni, že především oni znají „lid“ a jeho požadavky a že mají v malíčku všechny socialistické zásady, které v první řadě mají právo propagovati a vykládati a které propagují a vykládají nejspíše, protože to činí patnáct, dvacet, pětadvacet let. Že však právě tito neomylní soudruzi žijí dosud nejvíce v představovém světě sociálně demokratickém a že mají

nejdále k opravdovému komunismu, je ve straně všeobecně známo.

V českém ovzduší je to zjev od jisté doby velmi obvyklý, že osoby, které „dělají politiku“, mají málo smyslu pro kulturní problémy. Politická agitace jest jim vším, politický program hlavní věcí; nevědí, že politická strana stojí na písku, nezpracovává-li svoje masy kulturně. Tato ledabylost přešla i do socialistických stran, a i my se setkáváme se soudruhy politiky, kteří jsou poněkud lhostejni k práci vzdělávací a výchovné i k úrovni propagandy, nemajíce pro ně nikdy kdy. Ale — a o to hlavně běží, poněvadž dělba práce jest jistě nutná, aspoň nestaví se k ní nepřátelsky a nebrzdí ji.

To činí pouze soudruzi, kteří dosud nevyšli duchovně z ovzduší sociálně demokratického a hledí nevraživě na „nové proudy“ (snahy opravdu komunistické), jichž nechápou, a proto je odsuzují. Je přirozeno pak, že jejich nelibost odnesou si pravidelně opět osoby.

Malý příklad. V minulých dnech bylo ústředí Proletkultu nuceno upozorniti některé organizace, že pořádají zábavy s programem čistě výdělečným a komunistů nedůstojným, ignorující úplně Proletkult v místě pracující. Jeden ze soudruhů postižených touto výtkou, jistě zcela oprávněnou, měl na to jedinou odpověď: „Sekretář Proletkultu musí jíti ke mně do školy o tom, jak se dělají programy zábav!“ Takový soudruh dělá je snad dvacet let. Dělá je tak, jak se dělaly před válkou, jak se dělaly u sociálních demokratů; že dnešní komunisté musí si počínati jinak, to je mu patrně lhostejno. Ale že sekretář Proletkultu koná v takových případech jen svou povinnost, ohradí-li se proti podobným nepřístojnostem, jednu ze svých povinností stranou mu uložených, aspoň to pochopiti by mohl.

Tak ocitá se ústředí Proletkultu a činnost Proletkultu vůbec někdy ve dvojím ohni; odborně zaujatí kulturní pracovníci vytýkají nám, že veškeru kulturní činnost podřizujeme potřebám komunistické propagandy, kdežto jistý druh stranických činitelů hledí na naši práci jako na sport spisovatelů, básníků, intelektuálů, kteří nemají smyslu pro reálné potřeby strany.

Ale také zlo sociálně demokratické tradice pomine a soudruzi, jimž nová doba jest nepohodlna, ustoupí před příští novou vlnou revoluční, která smete ty, jimž nebude moci napravit hlavy.

Proletkult musí jíti pevně svou cestou, neuhýbaje před těmito zápasy, jež nejsou nic neočekávaného, překvapujícího v masové straně. Není jeho úkolem podporovati to neb ono křídlo strany, ten neb onen směr, ten nebo onen druh činitelů, nýbrž jest mu starati se, aby všem bylo naléváno čisté víno komunistické propagandy a výchovy v duchu směrnic Třetí internacionály.

Když jsme byli minule pojednali o zápasech Proletkultu, měli bychom dnes promluvit o jeho úkolech, pokud se dá o nich říci ještě něco nového. Ale zatím uveřejnil soudruh Ferd. Franz v moravském orgánu FDTJ úvahu „Náš poměr k Proletkultu“, a tu se naskytá příležitost ještě jednou, na příkladě konkrétním, ukázat, které omyly musí býti odstraněny, aby Proletkult mohl se státi tím, čím jej strana chce a musí míti, a aby konečně poměr Proletkultu k jednotlivým propagačním, vzdělávacím a výchovným složkám strany byl aspoň zcela jasný.

Kvitujeme soudruhu Franzovi s povděkem, že jeho článek je veskrze loajální a zasluhuje stejně loajální odpovědi.

Předem budiž konstatováno, že oprávněné stížnosti, které z Proletkultu někdy vycházejí na adresu FDTJ, nemají a nesmějí míti paušálního rázu. Samo ústředí Proletkultu dosud při každé příležitosti neopomíjelo prohlásiti, že *celá řada FDT jednot v místních Proletkultech nejlépe pracuje, ba jest často v nich hlavním činitelem*. Mohli jsme si právem stěžovati vždy jen na určité jednoty a určité osoby. A jest zároveň pevným naším míněním, že Proletkult rázem by zmohutněl a — pokud je to dnes již možno, pamatujeme-li na úroveň strany komunisticky dosud nevysokou — mnohem lépe by konal své poslání ve straně, *kdyby ústředí FDTJ energicky se přičinilo o to, aby všechny FDT jednoty, kde jest to jen trochu užitečno, daly popud k místní organizaci proletkultové místo škodolibého vyčítání, že jednot je tolik a tolik set, kdežto místních Proletkultů jen tolik a tolik desítek*.

Nicméně i tu loajálně uznáváme, že původní organizační tendence Proletkultu, vyšlé částečně již z prvních porad, jichž se zúčastnil ještě zemřelý soudruh Chaloupecký a které směřovaly k dokonalému soustředění veškeré vzdělávací a výchovné práce, mohly vzbuditi jisté obavy u FDTJ.

Je však nesporno, že plán byl velikolepý a pro stranu nejprospěšnější a že všickni soudruzi stojící u organizační kolébky Proletkultu, a zejména soudruh Chaloupecký, který první naznačil potřebu této centralizace, byli touto soustředovací myšlenkou velmi nadšeni. Nastalo ovšem brzy jisté rozčarování, když se ukázaly první obtíže (hlavně ta obtíž, že v zájmu jedné složky bylo, aby soustředění provedeno bylo brzy, kdežto soudruh Chaloupecký dával mu lhůtu několikaletou). A soustředovací snaha byla konečně vůbec odmítána, když strana vydala pro Proletkult prozatímní organizační řád a zařadila Proletkult organicky do strany, místo aby mu ponechala spolkovou formu vedle strany.

Tedy myšlenka úplné centralizace vzdělávací a výchovné práce naší

nerozbila se o odpor proti takové centralizaci, nýbrž o otázku její formy.

S tímto faktem dlužno ovšem dnes počítati a organizační centralizaci kulturní práce ponechati budoucímu vývoji, třebaže opravdový komunista, nezaujatý tím nebo oním koníčkem, vezme to na vědomí s politováním.

Organizační řád Proletkultu musí tudíž počítati s autonomií složek. Ale Proletkult přestal by býti Proletkultem, kdyby se považoval a byl považován pouze za jednu z těchto složek, kdyby neznamenal nadstavbu nad všemi propagačními, vzdělávacími a výchovnými složkami a institucemi strany, jejímž úkolem je kulturní práci ve straně účelně pořádati a nad její komunistickou úrovní bdíti. To není ctižádost Proletkultu, to je smysl jeho existence, proto byl zřízen, k ničemu jinému. Nemá nic společného se spolkem, je institucí strany: místní, krajský, ústřední Proletkult je orgán místního, krajského, ústředního výkonného výboru, sbor, který jeho jménem organizuje propagační a kulturní činnost a bdí nad její úrovní.

To musí uznati každý logicky myslící soudruh, který zná historii vzniku Proletkultu, a to musí uznati všechny složky, má-li se uskutečniti dorozumění bez zbytečných hořkostí.

Dovolává-li se tudíž soudruh Franz konstitutu FDTJ v tom smyslu, že FDTJ jako složka komunistické strany podléhá jedině výkonnému výboru strany a jest vedle ostatních složek strany zcela svéprávnou, nelze proti tomu nic namítati, ale praví-li, že se nemůže podrobiti doзору Proletkultu v žádném směru, odporuje to nejen účelu, k němuž strana Proletkult zavedla, ale ihned následující větě z článků soudruhem Franzem citovaných, že Federace při vydávání časopisů..., příruček a přednášek podléhá doзору výkonného výboru strany z hlediska komunisticky ideového a komunisticky propagačního.

Tento dozor z vůle výkonného výboru vykonává právě kulturní rada jako součástka ústředí Proletkultu.

Je v zájmu klidné kulturní práce komunistické a jejího života organizačního, aby v tomto bodě vyvinula se praxe, která by uspokojila obě strany. Při dobré vůli, když ani jedni, ani druzí nebudou se stavěti na zadní nožičky, bude to snadné.

Uvedeme několik konkrétních příkladů, z nichž půjde najevo, jak si Proletkult musí představovati plnění úlohy, kterou mu exekutiva naší strany příkla.

Z nejdůležitějších úkolů místního Proletkultu je například, že má bdíti nad tím, aby propagační, vzdělávací a výchovné akce v místě navzájem nekolidovaly, nýbrž navzájem se doplňovaly. Jistě dnešní poměry, kdy jedna složka překáží druhé, kdy referent přijede na

přednášku a doví se, že ty a ty složky mají rovněž něco ve stejnou dobu atd., nejsou udržitelné, a jistě Proletkult, v němž zastoupeny mají být všechny složky, je pravou půdou, kde mohou a mají být všechny propagační a kulturní akce uvedeny v soulad. Bude to správné a komunistické, když místní FDTJ se případnému rozdělení časovému nepodrobí z důvodu své svéprávnosti?

Nebo: V ústředí Proletkultu bylo referováno o několika případech, kdy vznikl konflikt mezi místním Proletkultem a místní jednotou z toho důvodu, že jednota pořádala divadelní představení takového rázu, že nikoli snad komunistické, ale vůbec všeobecně socialistické zásady byly tu přímo políčkovány. Upře soudruh Franz Proletkultu právo protestovat?

(Řečené platí samozřejmě i pro Proletkulty krajské.)

A přejdeme k ústředí: Veškerá vydavatelská činnost nakladatelství strany podléhá dnes ideovému a kvalitnímu dozoru kulturní rady Proletkultu. Tisková komise strany nepřijme k vydání spisu, jehož názory nebo kvalitu kulturní rada odsoudila. (Předpokladem samozřejmě je posudek věcný a odborný, pravidelně dvojí, tj. dvěma soudruhy podaný.) Kulturní rada podle svého určení a své povinnosti stala se nejvyšším poradním sborem exekutivy pro obory jí přínaležející (nejen tisk). Domnívá se soudruh Franz, že složky, pokud mají svá vydavatelstva, nemají podléhati této kontrole kulturní rady, když jí podléhá centrální nakladatelství? Jak vůbec ubránějí se složky tomuto dozoru, pokud provozují veřejnou činnost propagační, vzdělávací nebo výchovnou? A jsou-li si tak jisty komunistickou úrovní své činnosti, proč mají se brániti této kontrole, která je přece nutná, chceme-li do nepatrné poměrně vydavatelské činnosti strany (jako celku) zavést aspoň pořádek, hospodárnost a komunistickou kvalitu, což je přece jistě v zájmu strany?

Do „specificky jednotářské“ vnitřní výchovy ve Federaci nikdo nechce přirozeně zasahovati, za tu jsou odpovědní především vůdčí činitelé Federace, jimž (jako celku) nemáme příčiny nedůvěřovat. Ale pokud činnost složek obrací se tiskopisy a přednáškami na širší veřejnost komunistickou a proletářskou, podléhá kontrole strany celé, a je právě povinností kulturní rady, aby jménem strany tuto kontrolu skutečně provozovala.

Tato a podobná práva kulturní rada a Proletkult vůbec vzítí si nedají, poněvadž v nich jest smysl jejich existence. Pokud Proletkult bude všude konati svědomitě svou povinnost, bude prováděti také kontrolu složek. Uznají-li složky klidně nutnost této kontroly a podrobí-li se jí loajálně, vyhoví své komunistické povinnosti a jejich činnost nebude nikterak rušena, poněvadž konfliktům dá se předem zabránit.

Neuznají-li jí, Proletkult půjde stejně svou cestou a kontrolu bude stejně provádět, a v případě, že objeví zlořády, půjde s nimi před exekutivu nebo soudružskou veřejnost. Věci nebudou se vyřizovat vnitřní dohodou mezi složkami, nýbrž veřejnými nebo důvěrnými konflikty. Co je lepší, to nechť posoudí soudruh Franz a ostatní vůdčí činitelé složek.

Opakuji: Proletkult myšlen byl svými zakladateli a pojat a zaveden byl exekutivou strany jako dozorčí a harmonizující nadstavba nad propagačními, vzdělávacími a výchovnými složkami KSČ. Není jednou z těchto složek, nýbrž celostrannou institucí. FDTJ jest jedna složka z těch, které tvoří podle rozhodnutí exekutivy jeho bázi, složka svéprávná vedle složek ostatních, ale podřízená straně, tj. její exekutivě, jejíž poradním sborem je Proletkult. Z toho plynou jasně práva a povinnosti obou činitelů.

3

Ve snahách o účinnější výchovu proletariátu mimo RSFSR možno pozorovati dnes celkem dvě hlavních směrů. Řekněme ihned, že jen jeden z nich je opravdu socialistický.

Směr první pokračuje volky nevolky v liberálním úsilí maloměšťáckém, a máje ideální snahu poskytnouti nejširším vrstvám demokracie co nejvíce ze všeobecného vzdělání, usiluje s tímto posláním vniknouti i k třídě uvědomělému a organizovanému proletariátu. U nás představují tento směr oficielní Osvětový svaz a sociálně patriotické Dělnické akademie a Dělnické školy. Bylo by zbytečno na tomto místě dokazovati, že tyto instituce, byť snad častěji z nevědomosti než ze zlé vůle, konají většinou práci neúčelnou z hlediska všeobecného a škodlivou z hlediska socialistického. Vnášejíce do řad pracujícího lidu pravidelně názory čistě měšťácké, protože k lepším dosud nedospěly, sejí na tuto nezpracovanou půdu nevhodné símě, které, vzklíčí-li, dává jen paúrodu křivou a zakrnělou, rozšiřuje oblast maloměšťáckých předsudků.

Tu a tam vyskytuje se však tento směr i ve hnutí komunistickém. Na loňském berlínském sjezdu komunistických vzdělavatelů našel několik obhajců ze řad proletářských, ale byl většinou energicky odmítnut. Na komunistické půdě snaží se ovšem přizpůsobiti se komunistickému duchu tím, že názory očividně měšťácké nahraňuje učením socialistickým, zůstává však nekomunistickou metodou, protože přeceňuje účelnost *všeobecně* vědecké a estetické výchovy proletariátu a vyhýbá se výchově *třídně* bojovné.

Většina dnešních lidových vzdělavatelů měšťáckých a maloměšťáckých zapomíná, že proletariát a široké vrstvy lidové, odříznuté od

důkladné průpravy školské, nemohou vzniknouti hlouběji v ducha složitého umění a vědění měšťáckého, dnes vládnoucího, ani skrze tuto kulturu ke kulturám minulým, protože jim chybí právě nejn nutnější školské zasvěcení v jejich metody, průprava, čas i prostředky. Čím více poznatků a požitků vědeckých a uměleckých snažíme se vpraviti těmto nepřipraveným vrstvám, tím více šíříme nebezpečnou polovzdělanost, plnou předsudků. Zachytíme snad tu a tam výjimečné individuum, jež povzbuzeno k další práci vlastním úsilím zjedná si vědomosti skutečné, aniž ovšem máme záruky, že jich neužije pouze sobecky pro sebe, pro vlastní vyšinutí se, pro svůj přechod do nepřátelského tábora, — ale pro všeobecné pozdvižení úrovně pracujících třídy nemá to valného smyslu, nepoškodí-li jí to dokonce.

Lidovýchovou v dnešním slohu, která je pouhou žebráckou náhražkou toho, co dnešní společnost pracujícím vrstvám všeobecně odpírá, totiž náhražkou jednotného, úplného vzdělání metodického, nemůžeme dosíci skutečného vzdělání pracujících třídy.

Toho ovšem vládnoucí třída ani si nepřejí, o to počne se starati teprve proletářský stát.

Tedy vycházejíce z tohoto přesvědčení, odsoudili komunisté tento „lidovýchovný“ směr a tázali se, co jest jim činiti pro výchovu a vzdělání proletariátu v době, kdy měšťácký stát mravně odumírá a stát proletářský dosud nestojí.

Protože teprve proletářský stát má moc a prostředky k tomu, aby poskytl všemu lidu jednotného a úplného vzdělání, nemožno dnes o ně usilovati, nýbrž nutno účelně se omeziti na to, co jest nejen dosažitelné, ale i nezbytné. A to chce směr druhý, komunistický směr výchovy třídně bojovné.

Rezoluce IV. kongresu Komunistické internacionály, uveřejněná v předešlém čísle tohoto listu, naznačuje cíle a metody tohoto směru.

Mohli jsme konstatovati se zadosti učiněním, že směr, jímž chce se ubírat Proletkult KSČ od první chvíle svého sloučení se stranou, odpovídá úplně názorům vysloveným v této rezoluci. Pokusy o směr jiný, jež se projevovaly tu a tam v době organizačních počátků našeho Proletkultu, úplně zanikly. Není-li tu v praxi ještě všecko v pořádku, jsou to jen stíny sociálně demokratické minulosti, které s organizačním vzrůstem Proletkultu úplně vymizí.

V předchozích dnech vyslovili někteří soudruzi pochybnost, je-li správně ponechávati pro ústřední vzdělávací instituci strany název Proletkult. Domnívali se jednak, že názvem Proletkult označují se za hranicemi jen složky pěstující dělnickou kulturu v užším slova smyslu, a nikoli výchovu třídně bojovnou, což není pravda, jak dokazuje zejména Proletkult anglický. V Rusku ovšem věnuje se Proletkult

především otázkám dělnické kultury, protože třídně bojovnou výchovu obstarává ve velkém stát, ale to právě není pro nás směrodatné, protože žijeme ve státě měšťáckém. Vážnější důvod proti tomuto názvu je ten, že jinde Proletkultem jsou nazývány samostatné, vedle strany stojící organizace, kdežto u nás běží o oficiální, ústřední instituci strany. Tu může dojít za hranicemi k nedorozumění o smyslu naší instituce.

Ale takovým nedorozuměním budeme nikoli nesnadně čeliti informačními články v zahraničních časopisech, kdežto těžko bychom čelili novému zmatku vzniklému v našich organizacích, kdybychom název Proletkult odstranili.

IV. kongres Komunistické internacionály neusnesl se dosud na jednotném názvu mezinárodním ani na definitivních směrnicích; vydal jen rezoluci a uložil sekcím zříditi vzdělávací sekretariáty, které by řídily vzdělávací, výchovnou a propagační činnost strany a bděly nad působností různých vzdělávacích složek. Naše strana se svým Proletkultem předešla v této věci Komunistickou internacionálu.

Název Proletkult může býti jistě sporný. Ale ujímal se u nás zvláštním vývojem věcí a dobyl si již tolik půdy, že by bylo nemoudré měniti jej, dokud výstavba vzdělávací organizace naší není hotova a pevná. Proto výkonný výbor naší strany usnesl se, aby název Proletkult byl zachován a uplatněn i v definitivním organizačním řádu, který bude předložen sjezdu. Dojde-li jednou k tomu, že kongres Komunistické internacionály usnese se na jednotném názvu mezinárodním, nebude obtížno název naší instituce změniti, a nutnost toho pochopí pak jistě každý soudruh.

Že by název Proletkult měl nějaký vliv na ducha naší práce v této instituci, to se snad nikdo nedomnívá. Třídně bojovný ráz se v ní již vžil a není tu nebezpečí nějakého kulturního reformismu.

4

Nemůže býti sporu o tom, že nezbytným základem každé akce a každé instituce je dobrá organizace. První rok činnosti Proletkultu je toho také důkazem — negativním ovšem. Pro organizační spory se složkami nemohl klidně a v mezích skutečné potřeby i možnosti růsti. Nevyřešené otázky organizační pohlcovaly v nemalé míře jeho mladé síly. Organizační nedostatky naší strany byly i pro něj kamenem úrazu.

Přesná a přísná úprava organizačního poměru mezi složkami strany a složek k Proletkultu jakožto nadstavbě, úplný a definitivní řád pro vzdělávací práci, do všech podrobností objasněný a všem našim organizacím stále přístupný, řádná organizace ústředního nakladatelství

strany a systematické jeho činnosti vydavatelské, pokud běží o literaturu výchovnou a propagační, organizace literární práce, organizace učitelských sil a přednáškové činnosti, řádný organizační poměr Proletkultů místních ke krajským a krajských k ústředí atd. — to byly a jsou vesměs naše problémy nejnaléhavější a to jsou vesměs problémy organizační, které musí býti vyřešeny, má-li Proletkult zdárně plnit své poslání.

Nebude tudíž mezi námi nikoho, kdo by podceňoval organizační stránku Proletkultu, kdo by si nebyl vědom, že o tuto organizační stránku jsme především a nejčastěji klopýtali.

Na druhé straně musí nám však býti neméně jasno, že neděláme organizaci pro organizaci, že budující organizační základ nemůžeme se dáti tímto základem pohltiti, že nebudujeme z pouhé záliby v budování, nýbrž proto, abychom na pevném základě postavili *účelnou* budovu. Při vši péči o organizaci nesmíme organizaci Proletkultu zabíti smysl Proletkultu.

Takový případ nebyl by něčím ojedinělým, něčím, co tu ještě nebylo, něčím, co bychom dobře již neznali. V kulturním i politickém životě vyskytuje se hojnost případů, že v usilování o organizaci ztrácí se původní účel organizace.

Ani v naší straně není to věc neznámá. Řikává se jí sekretářská politika a jeví se hlavně tím, že dávána je přednost kvantitě před kvalitou, číslu před duchem. Jsou organizace a spolky, jimž jde především o *počet* členů, *počet* akcí a *cifry* pokladniční, aniž se hledí k tomu, *jakí* členové byli sehnáni, *jaké* akce se děly a *jakým* způsobem byla naplněna pokladna.

V politickém životě mluví se v tomto smyslu také o volební politice. Naši soudruzi vědí, jaké toto slovo má zvuk u uvědomělých dělníků.

Tu můžeme říci, že politika Proletkultu musí býti pravým opakem takové „politiky volební“. Proletkult v zájmu věci potřebuje jen nejuvědomělejších soudruhů, jen svědomitě uvážенých akcí a musí co nejvíce dávat i a co nejméně brát.

Nesmějce organizace podceňovati, nesmíme jí tudíž ani přeceňovati a ze svých organizačních problémů řešiti především ty, které nejvíce napomáhají nám plnit úkoly Proletkultu a zachovati jeho pravý smysl.

Tyto poznámky budou se snad někomu zdáti příliš samozřejmé, a proto zbytečné. Proletkult, jakožto instituce vzdělávací s programem jediným, zcela určitým, vymezeným stejně určitou naukou, která určuje i prováděcí způsob jeho, nemůže přece zablouditi na scestí organizační samoučelnosti. Ale zkušenost nás vybízí i tu k opatrnosti.

Co se tu a tam děje v oblasti politické práce a agitace, vymezené v teorii stejně určitou naukou a stejně přesnými prováděcími tezemi, může se stát i v oblasti práce vzdělávací; organizační duch může zabít ducha vůbec.

Ale tyto poznámky nejsou zbytečny ještě z důvodů mnohem naléhavějších. Po sjezdu, až Proletkult bude mít definitivní organizační řád a jeho budova bude se rozrůstat, staneme před velmi vážným problémem, jež sotva se nám podaří rozřešití naráz.

Problém je tento:

Na jedné straně je nutno, aby v každé naší organizaci přiměřeně veliké Proletkult byl ustaven, čili počato bylo s organizací a prohloubením vzdělávací práce — to je v zájmu strany, v zájmu její komunistické úrovně. Ale v zájmu téže úrovně jest, aby tato vzdělávací práce konána byla všude skutečně v duchu komunistickém, aby tudíž všechny Proletkulty měly k dispozici dostatečně vhodných sil a prostředků. Nebudou-li Proletkulty všude, zůstanou nám ve straně místa bez vzdělávací činnosti a bez kontroly; budou-li však všude, ale nebudou-li mít vhodných sil a prostředků, vznikne veliké nebezpečí, že v nejednom místě Proletkult, nutě se k činnosti, věci komunistické výchovy spíše uškodí než prospěje.

Musíme si tudíž dáti otázku: Když po sjezdu budou rychle se množiti místní Proletkulty, máme dosti sil a prostředků, abychom stejným tempem všechny zachytili a na správnou cestu zavedli?

Odpověď není sporná: *Nemáme a tak brzy mítí nebudeme!*

Věc je tedy jasná. Vzniknou nám ohromné obtíže, a na nás jest, abychom si je svou organizační politikou nečinili ještě většími.

Naše organizační politika nesmí býti tudíž podobna „politice volební“, *nesmí nám jíti především o cifru místních jednotek a akcí, nýbrž — krátce řečeno — o účelné rozložení Proletkultů, skutečně schopných komunistické práce, po celé republice a o to, aby vše, co Proletkulty podniknou, vyhovovalo jejich poslání.*

Podkladem takové organizační práce musí se samozřejmě stát *Proletkulty krajské*. Řádná kvalita, činnost a pohotovost všech krajských Proletkultů je nezbytnou podmínkou zdárné práce naší. To je první věc. A druhá nezbytnost, toť účelná, úsporná organizace činnosti přednáškové a zvýšené, systematické vydávání literárních pomůcek. O tom v novém ročníku.

Již opravdu jen s fyzickým odporem vrací se člověk bůhví pokolikáté ke kolovrátkové písničce, kterou u nás v krátkých časových mezerách odehrávají vždy znova jistí politikové, proudem událostí a osob odstrčení do pozadí, kde se filosofuje a moralizuje. Ke kolovrátkové písničce o krizi socialismu, která je prý krizí mravní. Tato písnička je společna především dvěma velmi různorodým etickým žvanilům. Jedny reprezentuje Václav Klofáč, velmistr pusté fráze, po třicet let znešvařující mysl českého lidu, druzí jsou původu realistického, jako jejich učitel zaražení ve svém vývoji převratem z 28. října.

V Čase, orgánu těchto úpadkových apoštolů humanity, kteří jako zbloudilí velbloudi potácejí se pouští dnešní nemravnosti, obehrává právě kdosi (T. Pistorius) tuto písničku na pokračování.

Koho světová válka a ruská revoluce nepoučily, že všechny umravňovací deklamace a akce jsou buď zhola plané, nebo mají nejčernější jádro reakční, že nás tudíž buď nemohou vůbec nikam dovésti, nebo že nás chtějí zavést nazpět, do náboženské etapy neuvědomělosti a z ní do sociálního přítmí, s tím je marna veškerá diskuse. Ať jejich dobrá vůle je sebečistší, to, co nám hlásají, je mor, to, co dělají, je práce pro reakci.

Nedá se s nimi polemizovat, protože jejich abeceda je jiná, protože užívají slov, pod nimiž dnešní socialisticky uvědomělý člověk nemůže si již pranic mysliti.

Volá-li Pistorius na konci jednoho svého článku emfaticky, že „socialism je výpravou k Bohu“, za životem, který je „v souhlase s božím řádem, tedy životem v Bohu, jak by řekl R. J. Malý, náš nadějný filosof“, — tedy stojíme právě tak jako u „nadějného filosofa“ před vulgárním případem, v němž idiotství, sebeklam a podvod jsou pravdělně k nerozeznání promíseny, ale výsledek je tlach do nebe volající, který by boha musil navýsost pobouřiti, kdyby stařeček nebyl dávno již na věčnosti.

Řekne-li Pistorius, že základní příčinou všeho zla je nemravnost, řekne-li to koncem roku 1922, bylo by nám úžasem otevření oči dokorán, kdybychom právě neznali tohoto druhu „ideologů“.

Nejde nám tedy o polemiku. Poněvadž však na onom břehu, na oné straně barikády nepřestávají se svou odrhovačkou, je na nás, abychom ze své strany také byli vytrvalí.

*

O krizi socialismu hovořili mnoho naši maloměšťáci, když převrat otevřel jim opět ústa. Nepřijímajíce ještě na vědomí ruské události,

usuzovali na krizi socialismu z bankrotu Druhé internacionály, která ve válce se zhroutila způsobem opravdu hanebným. Ale toto zhroucení Druhé internacionály za války bylo jen zevnějším znamením jejího bankrotu předválečného, zevnějším znamením zbahnění socialismu v reformismu a parlamentární politice. Před válkou podobalo se to, co ze socialismu ponechávala naživu sociální demokracie, velice krizi socialismu: davy otupělé, strana zkorumpovaná, život všude jinde, jen v řadách socialistických nikoli.

Ale dnes? O krizi socialismu nutno měšťákům mluvit patrně periodicky, mluví-li o ní i dnes. Byl-li socialism před válkou v krizi, vyvedla jej z ní po válce ruská revoluce a Třetí internacionála, a to tak důkladně, že 1. socialism učinil nesmírný skok vpřed (srovnejme jen úžasný pokrok, jež představuje Ruská komuna vedle Komuny pařížské), 2. že revoluční základ socialismu byl obnoven, jeho marxistické jádro prohloubeno, očištěno, obohaceno ohromnými zkušenostmi a stalo se vyznáním miliónů dělníků a dělnic, 3. že socialism ve své moderní vědeckorevoluční podobě komunistické stal se největším činitelem soudobých dějin, středem pozornosti celého světa a přešel od teorie k činu.

Je-li toto krizí socialismu, pak jsme s ní úplně spokojeni. Nemůže nás mýlit reakční vlna, která zaplavuje svět v tomto okamžiku. Vývoj lidstva neděje se v přímce, nýbrž ve křivce velice vlnité. Naši největší starosti, hledíme-li na věci poněkud z ptačí perspektivy, není dnešní okamžik únavy a odpadu revolučních náporů, nýbrž otázka: Když za padesát let, která uplynula od Pařížské komuny ke Komuně ruské, učinil socialism takový krok vpřed, kde budeme za dalších padesát let? Na tuto otázku můžeme si dát jen odpověď plnou optimismu.

Neboť socialism je směr a nejbližší cíl lidského vývoje, o tom svědčí všechny zjevy soudobého života od oné chvíle, kdy měšťácký liberalism dohrál (musel dohrát pod tlakem hospodářského vývoje) svou úlohu na světě, nejde již o to, bude-li nebo nebude-li uskutečněn jeho nejbližší cíl, proletářský stát, nýbrž o to, kdy, v kolika letech bude uskutečněn.

Z tohoto hlediska je téměř směšno mluvit o krizi socialismu. Mluvte o smrtelné krizi sociální demokracie, která jednou zradivši sjíždí po šikmé ploše do nejhoršího bahna hlavou vpřed, aby se v něm zalkla. Mluvte o krizi národně sociální strany, která stále zřetelněji odhaluje se jako šikovní podnik obchodní přes nešikovné kozelce některých svých obchodů. Ale s těmito stranami nemá socialism přece již hodně dlouho nic společného. Nemluvte však o krizi socialismu, který zničil staré Rusko a staví s takovou obětavostí a s takovým revolučním sebezapřením Rusko nové, který vybudoval první skutečnou Internacionálu

s ohromným fondem tezí a zkušeností, který pod prapor se sovětskou hvězdou sdružil milióny proletářů kladiva, srpů i péra. A nemluvte o krizi socialismu, který energicky osvobozuje svět od náboženství a idealistické filosofie a z marxistického komunismu buduje základ pro všelidskou budovu, jež bude mnohem mohutnější než katolická církev, základ, který unese také mnohem více: celé sbratřené lidstvo.

Legiony mučedníků a hrdinů socialismu, jediní vědomí mučedníci a hrdinové dnešního lidstva, které bez komunismu páchlo by jen zradou a ziskuchtivostí, jsou sami o sobě nejlepším svědectvím toho, jak nauka komunistická odvádí od „egoistické dravosti“ všechno mravně schopné a jak pevně a vroucně zachycuje se v lidských srdcích třídy, pro kterou je určena.

Co ovšem není mravně schopné, to nepromění ani nějaký směr mravně obroditelský, to bude odkázáno do neškodných mezí jen novým hospodářským řádem, jehož ovšem nevybudujeme etickými řečmi, nýbrž socialistickými činy.

Čistá, nebojácná srdce, pokud chybějí, nedají nám ani čítanky, ani školy, ani kazatelny s laickou morálkou, ani umravňující literatura, ta vzejdou pomalým vývojem z generací osvobozených od kapitalistických řádů a školených budováním nové společnosti.

Jakmile počneme však mluvit o socialistických činech, o nezbytnosti třídního boje, o jediné metodě a taktice, které socialism může užít, aby došel cíle, krátce o věcech konkrétních, — mluvíme o tom k měšťáckým idealistům, mluvíme k hluchým uším, k omezeným mozkům.

Uklouzne-li jim i doznání, že větrná korouhvička konjunktturních „socialistů“ (= sociálních demokratů a národních socialistů) není k ničemu, nebudou schopni nicméně pochopit, že to, co chtějí — snad opravdu tu a tam upřímně —, tj. naplnění a zobecnění pravé demokracie, jest možno jen v komunismu, a jest možno jen tehdy, když jediná třída, která má dnes veliký ideál a je schopna zaň se obětovat v práci a boji, proletariát, smete „demokratické“ žvanírny a počne slovo činiti tělem.

Nemohou-li toho však pochopiti, nechť aspoň ponechají nám starost o „uvědomělé občanstvo, jež se nedá ovládati vývojově zastaralým imperialismem třídním, poněvadž prosáklo již vývojově vyšším demokratismem“. Takové fakticky bezobsažné fráze dají se věru vyseděti jen v uzavřené studovně, z které vidí se ze života toliko papírové siluety.